

Unge folkevalgtes exit

- *En casestudie av hvorfor unge folkevalgte velger å forlate lokalpolitikken*

Edda Kapskarmo

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap

Universitetet i Oslo

Vår 2021

Antall ord: 29 945

Unge folkevalgtes exit

- *En casestudie av hvorfor unge folkevalgte velger å forlate lokalpolitikken*

© Edda Kapskarmo

År: 2021

Tittel: Unge folkevalgtes exit – en casestudie av hvorfor unge folkevalgte velger å forlate lokalpolitikken

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Norske lokalpolitikere har en generelt høy frafallsrate, og den største andelen av de som faller fra, trekker seg av eget ønske. Unge lokalpolitikere har spesielt høy frafallsrate. Dette kan dels forklares med at unge er i en etablerende livsfase med hyppige endringer i livssituasjon. Tidligere forskning har konkludert med at foreliggende praktiske utfordringer er den største årsaken til at unge i så stor grad faller fra, etter kort tid i lokalpolitisk verv. Utgangspunktet for denne oppgaven var tvilsomhet rundt at praktiske utfordringer i så stor grad er markert som forklaringsårsak for unge folkevalgtes frafall.

Forskningsspørsmålet i denne oppgaven er: *hvilke årsaker ligger bak unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg?* For å besvare spørsmålet har jeg utledet tre hypoteser som belyser noen tenkte grunner til frafall: tidskonflikt (H1), manglende opplevd innflytelse og gjennomslag (H2) og/eller trakassering, hatefulle ytringer og trusler (H3). Frafallsårsakene avdekkes gjennom semistrukturerte intervjuer med et utvalg respondenter. Metoden ble valgt av den hensikt at respondentene skal kunne fortelle fritt rundt sin tid som folkevalgt og de ulike opplevelsene som medfulgte. Analysen bygger på intervju med 12 informanter fra 12 casekommuner rundt om i landets fylker, frafalt etter perioden 2015-2019.

Det interessante med oppgavens funn er at de går noe på tvers av tidligere forskningsfunn, og forklarer frafall i større grad med misnøye, frustrasjon og ubehagelige opplevelser. Unges opplevelser som folkevalgt er i større grad dårlige enn hva tidligere forskning har avdekket. Dette preger unge folkevalgte generelt, men unge kvinner spesielt. Unges meninger blir i mindre grad hørt i de lokalpolitiske organene, til tross for deres tilstedeværelse, og saker unge er opptatt av, er mindre viktige i kommunepolitikken. Oppgaven har også belyst at praktiske grunner, som flytting og tidskonflikt, ofte *er* en reell frafallsårsak. Det interessante er derimot at praktiske grunner ikke er en fullstendig utfyllende forklaring, og ofte er det andre opplevelser som i større grad spiller inn på ønsket om å trekke seg fra politikken. Ofte skjuler det seg noe annet bak de praktiske grunnene – og det er disse grunnene oppgaven har hatt som mål å avdekke. Alle hypotesene får støtte gjennom intervjuene, og det konkluderes med at det ofte ligger flere årsaker bak beslutningen om frafall. Årsakene kan være sammensatt og komplekse, og ikke alle kommuniseres i like stor grad.

Forord

Flere har vært til stor hjelp under arbeidet med denne masteroppgaven og fortjener en takk. Først og fremst vil jeg takke min veileder, Kristoffer Kolltveit, for tett og fleksibel oppfølging, konstruktive tilbakemeldinger og oppmuntrende ord i løpet av hele arbeidsprosessen. Jeg vil takke alle informantene som valgte å sette av tid til intervju med meg, og som har bidratt til at denne oppgaven kunne gjennomføres.

Takk også til KS (Kommunesektorens Organisasjon) for utdeling av masterstipend og for bidrag med faglige innspill og skriftlig materiale.

Jeg vil også rette en takk til mine fine medstudenter på datarom 236 på Blindern for gode diskusjoner og distraksjoner i denne prosessen. Og for å ha bidratt til et godt og sosialt samvær alle semestrene som masterstudent ved UiO.

Endelig ferdig!!!

Eventuelle feil og mangler i denne masteroppgaven er mitt ansvar alene.

Blindern, 27. mai 2021

Edda Kapskarmo

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	s. 1
1.1 Overordnet tema og case.....	s. 1
1.2 Problemstilling og hypoteser.....	s. 2
1.3 Oppgavens disposisjon.....	s. 3
2.0 Teoretisk utgangspunkt	s. 5
2.1 Teoretiske begrunnelser for ungdomsrepresentasjon og demokratiske implikasjoner av frafall.....	s. 5
2.1.1 Personskifte som demokratisk problem.....	s. 6
2.1.2 Sosial representativitet og meningsrepresentativitet.....	s. 7
2.2 Årsaker til frafall.....	s. 10
2.2.1 Motivasjonsantakelser.....	s. 10
2.2.2 Ambisjonsteori.....	s. 12
2.2.3 Frafall blant kvinner.....	s. 14
2.2.4 Tidskonflikt og praktiske utfordringer.....	s. 16
2.2.5 Erfaring og opplevd gjennomslag.....	s. 17
2.2.6 Hatytringer, trakassering og trusler.....	s. 19
2.3 Empirisk forventning.....	s. 22
3.0 Metode	
3.1 Valg av metode og undersøkelsesdesign.....	s. 25
3.2 Empirisk materiale – intervju.....	s. 27
3.2.1 Utvalg.....	s. 29
3.2.2 Datainnhenting.....	s. 31
3.2.3 Operasjonalisering.....	s. 32
3.3 Metodiske utfordringer.....	s. 33
4.0 Empirisk analyse	
4.1 Motivasjon og ambisjon.....	s. 36
4.2 Konkrete frafallsårsaker.....	s. 39
4.2.1 H1 – Tidskonflikt.....	s. 39
4.2.2 H2 – Erfaring og opplevd gjennomslag.....	s. 42
4.2.3 Voteringsdisiplin og tilskrevet representasjon.....	s. 44
4.2.4 H3 – Trakassering, hatefulle ytringer og trusler.....	s. 46
4.2.5 Hersketeknikker.....	s. 50
4.2.6 Spenninger og konflikter innad i eget parti.....	s. 52
4.2.7 Observasjon av trakassering.....	s. 54

4.2.8	Konkrete trusler.....	s. 55
4.3	Andre rapporterte årsaker til frafall.....	s. 58
4.4	Oppsummering av funn.....	s. 59
5.0	Diskusjon	
5.1	Motivasjon og ambisjon.....	s. 62
5.2	Refleksjon rundt hypotesene.....	s. 63
5.2.1	H1 – Mangel på tid eller mangel på noe annet?.....	s. 63
5.2.2	H2 – Høye forventninger – dårlige erfaringer.....	s. 64
5.2.3	H3 – Vanskelig arena for unge.....	s. 66
5.2.4	Andre årsaker.....	s. 69
6.0	Avslutning	
6.1	Hovedfunn.....	s. 71
6.2	Metodologiske styrker og begrensninger.....	s. 72
6.3	Videre forskning.....	s. 73
	Litteraturliste.....	s. 74
	Vedlegg 1: intervjuguide unge folkevalgte, frafalte.....	s. 80
	Vedlegg 2: intervjuguide, bakgrunnsintervju.....	s. 82
	Liste over figurer og tabeller	
	Figur 1: <i>Modell av politisk bevissthet.....</i>	s. 19
	Figur 2: <i>Modell av politisk frafall.....</i>	s. 22
	Tabell 1: <i>Oppsummering av funn etter intervjuer.....</i>	s. 60

1.0 Innledning

1.1 Overordnet tema og case

Over hele verden er det få unge som blir valgt inn i representative forsamlinger (IPU, 2014), og unge representanter har en tendens til å ha høyere frafallsrate enn sine eldre kolleger (Berglund & Winsvold, 2005). Folkevalgte politikere representerer innbyggernes vilje og mening, og har et særlig ansvar for å bidra til en opplysende debatt om viktige samfunnspolitiske saker (Ipsos, 2019, s. 6). Representasjon av hele befolkningen er viktig i et demokrati for at alle innbyggerne skal oppleve at deres preferanser, meninger og ulikheter blir hørt og fremmet i politiske fora. I et demokratiperspektiv er det dermed uheldig dersom en befolkningsgruppe faller fra og er underrepresentert i politiske kanaler. I et slikt perspektiv er det viktig at unge representeres i folkevalgte organ, eller på annen måte blir hørt av disse, slik at ungdommens interesser og behov blir ivaretatt (Mld. St. 39 (2001-2002)). Mangel på representasjon av unge i folkevalgte organer vil kunne føre til at ungdomsrelevante saker ikke blir satt på dagsorden, eller ikke får den prioriteringen i lokalsamfunnet den fortjener etter gruppens størrelse (NOU 2011, s. 65).

Oppfordringen av ungdomsrepresentasjon i politikken er knyttet til ideen om at unge mennesker skal representeres av noen som vil føre deres sak – antakelsen om at unge mennesker vil tale for unge velgere. Dette fordi unge som befolkningsgruppe trolig har noen interesser som skiller dem fra andre befolkningsgrupper. Men, saker behøver ikke utelukkende være rettet mot ungdom, det kan også innebære andre saker hvor et ungdomsperspektiv er ønskelig fordi unge besitter erfaringer, innsikt, kompetanse og tankegodt som eldre befolkningsgrupper ikke gjør. Erfaringer viser at barn og ungdoms deltakelse virker positivt i lokalmiljøene, og at de kommer med viktige bidrag til lokale plan- og beslutningsprosesser (Mld. St. 39 (2001-2002)). At alle grupper føler seg representert er videre viktig for å sikre legitimiteten til kommunestyrets beslutninger.

Hva er så årsaken til at mange unge velger å frivillig trekke seg fra sitt politiske verv etter kun en kort periode? Når det gjelder frafall viser en studie gjennomført av Berglund & Winsvold i 2005 at de vanligste årsakene til at unge folkevalgte slutter er knyttet til livssituasjonen: tidsmangel og flytting (Berglund & Winsvold, 2005, s. 5). Svært mange har også oppgitt «annet» som årsak til at de trakk seg i Berglund og Winsvolds undersøkelse. Forfatterne har forsøkt å avdekke hva som skjuler seg bak denne kategorien. Mangel på motivasjon, at man er i en prøve-og-feile-fase i livet, at det gir lav status, samt negativ oppmerksomhet viser seg blant annet ligger bak. Denne masteroppgaven vil bidra med ytterligere innsikt for å avdekke hva

som ligger i en slik «annet»-kategori. Offerdal og Aars (2000) avdekket, i tråd med Berglund og Winsvold (2005), at frafall blant folkevalgte generelt bunner i mangel på kapasitet. Andre studier indikerer på den andre siden at unge folkevalgte er mindre fornøyde i deres rolle enn eldre representanter (Baldersheim, 2011; Bergh & Tjerbo, 2013). Majoriteten av eksisterende litteratur som fokuserer på frafall er hovedsakelig kvantitativ, og tar utgangspunkt i et større omfang av folkevalgte og undersøker de store linjene blant disse. Kan årsak til frafall være en kombinasjon av flere ting? Og ligger det andre ting bak resultatene fra tidligere forskning? Denne masteroppgaven vil forsøke å tette disse kunnskapshullene ved å undersøke unge folkevalgtes opplevelser og erfaringer i deres politiske verv, og hvordan dette påvirker deres motivasjon til å fortsette med politisk aktivitet.

1.2 Problemstilling og hypoteser

Med denne innledningen er temaet for oppgaven presentert; hvilke faktorer og årsaker påvirker tidlig frafall blant unge folkevalgte? Innledningen har vist til noe forskning på temaet. Den ene siden av forskningslitteraturen viser at unge faller fra grunnet manglende praktisk kapasitet, noe som forteller oss at unge muligens slutter mot eget ønske. En annen side viser at unge har dårligere opplevelser knyttet til sitt verv enn deres eldre kolleger, og man kan si at de presses ut av sine verv, men ennå har internasjonal og nasjonal forskning ikke pekt ut en entydig forklaring. Potensielt kan det også være andre årsaker i tillegg til de allerede nevnte. Utgangspunktet for denne oppgaven bygger i all hovedsak på rapporten «Unge folkevalgte. Om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte i norsk lokalpolitikk» av Frode Berglund og Marte Winsvold fra 2005. Forventningene er således utformet med henblikk til denne forskningsrapporten, og hovedformålet er å frembringe supplerende innsikt om hvorfor unge folkevalgte velger å forlate lokalpolitikken. Nærmere bestemt lyder problemstillingen som følger;

Hvilke årsaker ligger bak unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg?

Som det vil fremkomme av kapittel 2, og basert på tidligere forskning, har oppgaven avgrenset noen forventninger eller antakelser i form av hypoteser;

- Tidskonflikt (H1)
- Manglende opplevd innflytelse og gjennomslag (H2)
- Trakassering, hatefulle ytringer og trusler (H3)

Noe forskningslitteratur som omhandler politikere og kjønn viser i tillegg at kvinner er mindre fornøyde i sine verv enn menn, og at kvinner er mer sannsynlig enn menn til å droppe ut etter én periode i verv. Som et tilleggsmoment til de presenterte hypotesene, vil oppgaven derfor undersøke tilleggseffekten av kjønn, og hvorvidt frafall blant unge folkevalgte er ulikt mellom unge kvinner og menn.

De tre hypotesene markerer et skille mellom personlige, politiske og ytre årsaker til unge folkevalgtes frafall fra lokalpolitiske verv. Private årsaker er grunner som ikke opprinnelig har å gjøre med omstendighetene knyttet til det politiske arbeidet. For eksempel at jobb og/eller skole tar mye tid, man flytter ut av kommunen, man blir syk eller får barn. Politiske årsaker er derimot direkte knyttet til opplevelsene og erfaringene som kommer av tilstedeværelsen som lokalpolitiker. Eksempelvis det politiske arbeidet, forventinger, gjennomslag og innflytelse over de politiske sakene. Mens de ytre årsakene inkluderer de grunnene som i større grad «presser» representantene ut av stillingen. Dette kan blant annet være ubehagelige opplevelser, hets, krenkelser, trakassering eller trusler.

Motivene for å la seg nominere til lokalpolitiske verv kan være mange. Man kan også ha ulike ambisjoner knyttet til en eventuelt politisk karriere, og man kan bruke vervet i kommune-/bystyret som et springbrett til videre karriere. Motivasjon og ambisjoner er ofte til stede når de unge trer inn i sine verv, men noe skjer på veien som fører til tidlig «exit». Det er grunn til å tro at årsaken til at man blir involvert i politikken også kan si noe om grunnen til at man faller fra. Oppgaven vil trekke disse parallellene og derfor benytte flere teoretiske bidrag som tar utgangspunkt i representanters ambisjoner og motivasjon for politisk aktivitet. Oppgaven vil benytte representasjons- og deltakelsesteori, samt en modell av politisk bevissthet som sier noe om hvilke kriterier som må foreligge for politisk aktivitet. Forskning som undersøker deltakelse mellom kjønn, konkluderer med at kvinner i større grad enn menn faller fra. Dette av både praktiske årsaker og opplevde årsaker. Oppgaven vil undersøke om dette er like relevant også i denne oppgaven.

1.3 Oppgavens disposisjon

Innledningen har søkt å gi en forklaring på hvorfor befolkningsrepresentasjon er viktig og hvilke utfordringer som kan oppstå dersom en befolkningsgruppe er underrepresentert i demokratiske organer. I neste kapittel vil det teoretiske rammeverket for oppgaven presenteres; ytterligere teori om de demokratiske implikasjonene denne problematikken medfører, samt

ulike årsaker til hvorfor unge folkevalgte velger å forlate lokalpolitikken. Kapittel tre vil redegjøre for fremgangsmåten oppgaven har benyttet for å undersøke tematikken. Oppgaven har valgt å gjennomføre en kvalitativ studie med intervjuer av unge representanter fra utvalgte kommunestyre og partier etter perioden 2015-2019. Det vil redegjøres for de metodiske valgene og diskutere styrker og svakheter med intervjuemetoden. I kapittel fire, som er oppgavens empiridel, vil funnene fra intervjuene presenteres, med informantenes reflektering rundt deres egne frafall. Som kapittel fire vil vise, er årsakene bak frafall sammensatt, og det er vanskelig å redusere til én enkelt årsak. Et mønster blant informantene tyder imidlertid på at den opplevde gjennomslagsevnen og innflytelsen over politikken som føres er begrenset, og at de praktiske utfordringene ikke er like gjeldende som tidligere forskning har presentert. I kapittel fem vil de presenterte funnene analyseres og diskuteres. Oppgaven vil ta for seg spørsmål som; hvilke betydninger vil det ha for demokratiet? Avdekker funnene noen mønstre? Denne analysen skal bidra til økt innsikt og forståelse for frafallsproblematikken før kapittel seks oppsummerer avslutningsvis, gjør rede for hovedfunn og peker på hva som kunne være interessant å forske videre på.

2.0 Teoretisk utgangspunkt

Dette kapitlet presenterer det teoretiske rammeverket for oppgaven som danner grunnlaget for oppgaven i sin helhet og for de presenterte hypotesene. De ulike redegjørelsene som munner ut i konkrete hypoteser vil dels være basert på teoretiske bidrag, og dels på tidligere forskning og rapporter fra inn- og utland. Frafall blant unge folkevalgte er et nokså lite utforsket fenomen, og eksisterende studier på feltet er omtrent 20 år gamle. De foreliggende studiene vil likevel anvendes for å ramme inn oppgaven og danne noen antakelser på bakgrunn av disse.

Først blir frafallsproblematikken plassert i en større kontekst av demokratiteori og representasjonsteori for å kunne aktualisere konseptet i større grad. Deretter følger en redegjørelse av noen motivasjons- og ambisjonsantakelser som forteller at folkevalgte går inn i deres verv med ulike interessebaserte utgangspunkt som dels kan belyse også deres frafallsårsaker. Folkevalgtes innfallsvinkel inn i politikken kan følgelig si noe om også deres frafall. Deretter følger en presentasjon av de forventede årsakene til frafall med grunnlag i empirisk forskning. Til slutt vil oppgaven konkludere og summere de ulike bidragene med forventninger til funn.

2.1 Teoretiske begrunnelser for ungdomsrepresentasjon og demokratiske implikasjoner av frafall

Kjernen i det velkjente folkestyret har ligget fast i snart 200 år: Lokale, folkevalgte organ blir valgt av befolkningen til å gjøre bindende, kollektive vedtak på vegne av innbyggerne. Gjennom valg gis de folkevalgte et mandat inn i fremtiden; i valg må de samme folkevalgte stå til ansvar overfor innbyggerne for måten de forvalter dette mandatet på (Mld. St. 33 (2007-2008)). Et viktig kriterium for å vurdere hvor godt et representativt demokratisystem fungerer er blant annet hvor godt de folkevalgte gjenspeiler befolkningen de representerer (Aars & Christensen, 2010, s. 7). En skjev representasjon er et problem overfor rettferdigheten for innbyggerne ved at enkelte gruppers ønsker og behov ikke blir ivaretatt på lik linje med de som faktisk er representert i disse organene. At folkevalgte forsamlinger ikke er representative overfor befolkningen kan innebære at enkelte gruppers synspunkter og interesser ikke kommer til uttrykk i politiske vedtak (Aars & Christensen, 2010, s. 7).

Tall fra lokal- og stortingsvalgene viser at unge er mer politisk aktive nå enn tidligere (Ødegård, Bergh & Saglie, 2020). Dette vises både gjennom valgdeltakelse og medlemskap i politiske

partier og organisasjoner. I 2021 er det 999 unge folkevalgte i norske kommuner, og prosentandelen har aldri vært høyere. Dette er 12 mer enn i 2015, til tross for at kommunesammenslåinger har ført til at det totale antallet folkevalgte har gått tilbake (SSB, 2020). Tallene viser positiv utvikling. Likevel er unge fremdeles underrepresentert i demokratiske organer etter hva befolkningsandelen tilsier, og frafallsraten blant unge folkevalgte er høyere enn blant eldre (Ødegård m.fl., 2020, s. 20).

Når unge politikere rekrutteres til politiske verv, vil trolig deres erfaringer i vervet ha betydning for deres eventuelle ønske om å forfølge videre politisk karriere eller å fortsette i sitt verv. Deres erfaringer kan også påvirke hvorvidt de oppmuntrer andre unge til å påta seg lignende verv (Winsvold, Ødegård & Bergh, 2017, s. 297). Tilstedeværelsen av unge i politiske verv kan også i seg selv oppmuntre andre til å bli politisk involvert gjennom en indirekte effekt (Winsvold et al., 2017, s. 297). Unge politikere som opplever deres politiske periode som meningsfull og givende er derfor viktig for deres ønske og motivasjon til å fortsette med politisk aktivitet og for å unngå frafall. I tillegg til å sikre rekruttering og representasjon gjennom grunnleggende implikasjoner for demokratiets funksjon (Winsvold et al., 2017, s. 297).

2.1.1 Personskifte som demokratisk problem

Et spesielt trekk ved norsk lokalpolitikk er det høye personskiftet ved lokalvalgene (Aars, 2000, s. 31). Med dette menes utskiftningen av lokalpolitikere mellom hver politiske periode. To av tre lokalpolitikere forlater kommunepolitikken ved hvert kommunevalg, blant alle aldersgrupper (Larsen & Offerdal, 1994, i Aars, 2000, s. 31). Det behøver ikke nødvendigvis være et problem dersom det er et resultat av at velgerne benyttet sin mulighet til å kaste politikere de ikke er fornøyde med. Imidlertid viser det seg at skiftet i hovedsak skyldes at politikerne trekker seg frivillig (Offerdal & Østrem, 1990, i Aars, 2000, s. 31). Det er viktig for lokaldemokratiet at det til enhver tid finnes et relativt bredt repertoar av kandidater som er villige til å stille til valg. Det er vel så viktig at en relativt stor andel av kandidatene er villige til å stille til gjenvalg (Offerdal & Aars, 2000, s. 152). Et høyt personskifte i politikken beskrives av Aars (2000) som problematisk av flere årsaker. Blant annet grunnet effektene det kan ha for demokratiet. I tillegg kan det tolkes som et uttrykk for at det er vanskelig å være lokalpolitiker i Norge (Offerdal & Aars, 2000, s. 154). Innenfor en slik tolkning slutter folk fordi de er lei eller fordi de mistrives (Offerdal & Aars, 2000, s. 154). Ettersom personskiftet blant

lokalpolitikere er høyt, samtidig som en så stor andel trekker seg frivillig, er det viktig å reise spørsmålet om årsakene til at så mange velger å hoppe av (Offerdal & Aars, 2000, s. 154).

For partiene som rekrutterer kandidater til kommunestyrene, er motivasjonen til kandidatene en viktig faktor. Det er grunn til å tro at mangelen på motiverte kandidater vil svekke forbindelsen mellom velger og representant ved at umotiverte kandidater trolig faller fra i større grad. Hvis gjenvalg eller politisk karriere ikke er et insentiv, forsvinner også velgernes viktigste middel for å holde politikerne ansvarlig for den førte politikken (Aars, 2000, s. 32-33). Hvis velgerne bytter ut representantene når de får sjansen ved valg, fungerer demokratiet, i dette perspektivet. De demokratiske farene og problemene oppstår imidlertid når frafall skyldes at folkevalgte trekker seg frivillig kort tid etter inntredelse. Blant annet fordi store og hyppige utskiftninger innebærer liten kontinuitet og fare for manglende kunnskapsoverføring mellom politikerkullene, som kan resultere i dårlig underbygde politiske beslutninger og prosesser (Berglund & Winsvold, 2005, s. 96).

Et problem ved representasjonen av kommunepolitikere i Norge er at en betydelig del av listekandidatene blir nominert til en valgliste uten at de selv uttrykte ønske om det. To tredjedeler av listekandidatene ser seg selv primært som «listefyll»-kandidater (Aars & Offerdal, 1998, s. 214 i Aars, 2000, s. 32). Noe som viser en tydelig manglende tilstedeværelse av motivasjon i utgangspunktet. En tredjedel av de som ble valgt inn i sitt kommunestyre oppgir at de ble nominert som slike «listefyll»-kandidater, viser en forskning utført av Jacob Aars i 2000 (Aars, 2000, s. 32). Disse representantene havner i kommunestyrene til tross for at de egentlig ikke hadde noe ønske om å bli valgt. Det er selvsagt en mulighet for at folk uttrykker beskjedenhet når de blir spurt om sine politiske ambisjoner, men samtidig vet man hvor mange som trekker seg fra sine verv. Disse mener med andre ord alvor når de oppgir at de ikke sikter mot en politisk karriere (Aars, 2000, s. 32). Lokalpolitisk rekruttering er således preget av nølende kandidater. Mange deltar, men bare et mindretall velger å holde på sine tillitsverv (Aars, 2000, s. 32). Politiske ambisjoner og karriere synes derfor å være relativt fraværende for norske lokalpolitikere (Aars, 2000, s. 32).

2.1.2 Sosial representativitet og meningsrepresentativitet

Hvor representativt et folkevalgt organ er overfor befolkningen for øvrig, vurderes ofte ut fra to perspektiver; sosial representativitet og meningsrepresentativitet. Sosial representativitet vektlegger i hvilken grad representantene ligner på dem de representerer med hensyn til sosiale

kjennetegn som kjønn, sosial status og alder (Ødegård & Bergh, 2011, s. 18). Meningsrepresentativitet innebærer hvorvidt folkevalgte reflekterer befolkningens meninger og interesser i tilstrekkelig grad (Ødegård & Bergh, 2011, s. 18). I praksis kan dette bety at selv om unge er svakt representert som gruppe i folkevalgte organer, behøver det ikke nødvendigvis være ensbetydende med at meningene deres er dårlig representert. Ulike meninger kan fremmes av ulike grupper, og lokalpolitikere danner et partiprogram på bakgrunn av hvilke ønsker befolkningen uttrykker. Dermed vil partiprogrammene speile ulike meninger og vektlegge forskjellige saker – avhengig av parti og representant (Ødegård & Bergh, 2011, s. 18). Antar vi derimot at ungdom som gruppe har noen særskilte interessefelt, preferanser og prioriteringer som skiller de fra andre befolkningsgrupper, kan problemet være større (Ødegård & Bergh, 2011, s. 18). Manglende representasjon kan da føre til at ungdomsrelevante saker ikke blir fremmet og prioritert på den måten som det fortjener etter ungdomsbefolkningens størrelse. Det er grunn til å tro at ungdom som befolkningsgruppe har andre politiske interesser enn befolkningen for øvrig. Dette ser man blant annet gjennom resultatene i skolevalg hvor partier som MDG og Venstre har stor oppslutning, noe som ikke er sammenfallende med resultat fra ordinære lokalvalg og stortingsvalg (NSD, 2019).

I sitt bidrag *Concept of Representation* skiller Hanna Pitkin (1967) mellom substansiell og deskriptiv representasjon, og argumenterer for at politikere bør dømmes på bakgrunn av deres handlinger – den substansielle representasjonen – og ikke bare deres nærhet i egenskaper til deres velgere – den deskriptive representasjonen (Pitkin, 1967). Disse begrepene er sammenfallende med Ødegård & Berghs (2011) sosial representativitet og meningsrepresentativitet. Mens deskriptiv representasjon betegner i hvilken grad en representant ligner de som er representert, beskriver den substansielle representasjonen i hvilken grad representanter fremmer og fronter de ulike preferansene til de vedkommende representerer, uten hensyn til delte egenskaper (Pitkin, 1967). Pitkins teoretiske rammeverk benyttes når man vurderer om tilstedeværelse av kvinner og/eller etniske minoriteter i lovgivende forsamlinger resulterer i større utfall for kvinne- eller minoritetsinteresser. Kvinnelige representanter har vist seg å tildele større oppmerksomhet til problemer som kvinner står ovenfor som en sosial gruppe, sammenlignet med mannlige representanter (Allern, Karlsen & Narud, 2019). Dette samme gjelder minoritetsrepresentanter. Det kan følgelig tenkes at yngre representanter i større grad vil gi oppmerksomhet til saker som unge er opptatt av. Hvorvidt dette faktisk er tilfellet, er usikkert. En studie av stortingsrepresentanter viser at de mellom 40 og 50 år er mer opptatt av saker som angår unge enn de yngre representantene (Allern et al.,

2019). Noe som i større grad støtter den substansielle representasjonen, eller meningsrepresentativitet. Ifølge Pitkin (1967) er ikke frafall blant en befolkningsgruppe nødvendigvis problematisk. Man vil riktignok forvente at deskriptiv representasjon vil styrke substansiell representasjon, men dette er ikke garantert.

Marginaliserte grupper behøver en kritisk masse for å overbevise flertallet om at perspektivene de fremmer er bredt delt i sin egen gruppe (Mansbridge, 1999). En annen grunn til å favorisere deskriptiv representasjon er at representanter og velgere som deler felles opplevelser lettere kan skape tillitsbånd basert på den delte opplevelsen. Ideen om deskriptiv representasjon kommer imidlertid også med den iboende og eventuelt problematiske antakelsen om at medlemmer av en bestemt gruppe har en essensiell og egen identitet, og at andre ikke kan representere dem i tilstrekkelig grad. Forutsatt at et enkelt trekk binder individer sammen og gir dem en felles interesse, kan det oppmuntre folk til å anse seg selv som medlemmer av gruppen på bekostning av det å være medlem av et fellesskap, og dette kan potensielt være skadelig for fellesskapet. Det kan også føre til mistillit mellom representanter som ikke er deskriptivt like, og undergraver troen på at representanter generelt vil det beste for alle. Videre tilsier normen for deskriptiv representasjon at andre representanter kan forvente at for eksempel ungdom skal representere ungdom, og det kan få representanter til å føle seg forpliktet til å representere den gruppen de er assosiert med (Mansbridge, 1999). Dette kan oppleves problematisk da representanter som representerer bestemte grupper trolig også har andre interesser utover de som berører gitte gruppe.

Fordi representanter er antatt å fremme interessene til de som ligner seg selv, vil deskriptiv representasjon forventes å resultere i substansiell representasjon. Altså at tilstedeværelse av unge vil føre til at unges interesser fremmes ytterligere. Jane Mansbridge (1999) hevder at deskriptiv representasjon kan styrke den substansielle representasjonen fordi den personlige kvaliteten ved å være medlem av en spesiell gruppe gir representanter moralsk kraft i å argumentere for saker som er viktige for deres gruppe. Med deskriptiv representasjon er representanter i deres egne person og liv på en måte typisk for den større gruppen av personer som de representerer (Mansbridge, 1999, s. 629). Etniske representere etniske, kvinner representerer kvinner, osv. Dette kan innebære ikke bare synlige karakteristikk slik som hudfarge og kjønn, men også delte opplevelser. Unge representanter med karakteristikk, interesser og bakgrunn fra miljøene som ungdom tilhører representerer på den måten i større grad de som tilhører nevnte gruppe. Frafall vil derfor svekke den deskriptive representasjonen, men ikke nødvendigvis den substansielle representasjonen.

2.2 Årsaker til frafall

Frafallet blant norske lokalpolitikere har sunket de siste periodene, men det er fremdeles høyt sammenlignet med frafallet blant lokalpolitikere i andre nordiske land (Aars, 1998). Frafallet er høyt blant alle aldersgrupper, men høyest for unge (Berglund & Winsvold, 2005, s. 9). I Sverige, Danmark og Finland ser vi at en klar større andel lokalpolitikere hopper av etter fullendt lokalpolitisk karriere når de føler seg for gamle eller at de har gjort sitt (Offerdal & Aars, 2000, s. 157). En komparativ redegjørelse av forskjellene blant lokalpolitikere i de ulike landene skal oppgaven ikke bevege seg inn på. Oppgaven vil derimot belyse unge lokalpolitikere i Norge, og denne delen av kapittelet vil belyse noen av de mulige årsakene til frafall for denne aldersgruppen.

2.2.1 Motivasjonsantakelser

Det politiske systemet forutsetter, som allerede nevnt, at representanter tar beslutninger på vegne av befolkningen fordi de har blitt valgt i frie og kompetitive valg (Aars, 2000, s. 30). Det kompetitive elementet forutsetter at politikere er motiverte til å konkurrere om velgernes stemmer. Man kan si at det representative demokratiet baserer seg på noen grunnleggende motivasjonsantakelser (Aars, 2000, s. 30). For at et representativt styresett skal fungere godt, er det avhengig av at relativt mange ønsker å delta og faktisk deltar (Offerdal & Aars, 2000, s. 153). Et velfungerende lokaldemokrati fordrer god lokalpolitisk styring, og god lokalpolitisk styring er avhengig av motiverte og engasjerte lokalpolitikere (Brandtzæg, 2020, s. 4). Det er samtidig grunn til å tro at en motivert kandidat vil gjøre en bedre jobb enn en som ikke er motivert. Et velfungerende lokaldemokrati fordrer god lokalpolitisk styring, og god lokalpolitisk styring er avhengig av motiverte og engasjerte lokalpolitikere (Brandtzæg, 2020, s. 4).

Motivasjonen, den indre driven, for å gå inn i politikken kan til dels forklare hvorfor man velger å tre ut av den. Det er rimelig å anta at de som frivillig gikk inn i vervet med stor motivasjon for å sitte i kommunestyret i mindre grad faller fra enn de som ble overtalt til å stå på liste, eller de som ønsket å være listefyll, men fikk nok personstemmer til å bli stemt inn. Motivasjon kan komme til uttrykk på flere måter, men det uttrykkes generelt som et ønske om å utrette noe. Enten gjennom enkeltsaker man er spesielt opptatt av og ønsker å kjempe for, eller at plassen i kommunestyret kan gi videre interesse- eller karrieremuligheter. En annen form for motivasjon kan være at vervet anses som en samfunnsplikt og at man utøver et kollektivt ansvar. På denne

måten kan motivasjon skilles i tre kategorier – motivasjon drevet av 1) *generelt engasjement*, 2) *selvrealiseringsmotiver* eller 3) *kollektivistisk orienterte motiver* (Berglund, 2005, s. 78).

1. Generelt engasjement er den generelle politiske interessen, og i motsetning til karriereambisjoner, understrekes betydningen av politikkenes innhold. De posisjonelle stillingene er også her viktig, men ikke et mål i seg selv. Deltakelsen og tillitsvervet ansees som et middel for å oppnå noe substansielt. Dette kan være ideologiske samfunnsendringer, å påvirke enkeltsaker, eller å arbeide for enkelte gruppers rettigheter (Ødegård, 2009, s. 137). Slike idealistiske motiver har vist seg å være den viktigste begrunnelsen for politisk deltakelse blant unge folkevalgte tidligere (Berglund & Winsvold, 2005). Dette motivet kan også kalles «policy-orientert» (Aars, 2000), og det forventes å øke lysten til å fortsette dersom representantene føler de får gjennomslag for sine hjertesaker.
2. Selvrealiseringsmotiver kan være karriereambisjoner og disse er rettet mot posisjoner og ikke selve innholdet i politiske saker. Politisk verv ansees i dette perspektivet som et mål i seg selv, og de strukturelle organisatoriske mulighetene vil avgjøre hvor langt selvrealiseringen kan strekke seg. Selvrealiseringsmotiver forventes å være sterkt gjennom perioden som folkevalgt, men at frafallet er relativt høyt da det forventes at disse søker seg til høyere politiske verv.
3. De som verver seg av kollektivistiske motiver viser til en norm blant samfunnsborgere om å være beredt til å påta seg offentlig tillitsverv når man blir spurt (Aars, 2000, s. 41). Et politisk verv er verken en belønning eller et middel til å nå et høyere mål. De som går inn med en følelse av plikt vil sannsynligvis føle de har gjort sitt etter én periode – med mindre de oppnår resultater (Berglund, 2005, s. 78). Denne samfunnspliktige deltakelsen hevdes å være den mest utbredte motivasjonen for å påta seg politiske tillitsverv i en lokalpolitisk kontekst (Offerdal & Aars, 2000). Berglund og Winsvold (2005) viser at en slik pliktfølelse er langt mer vanlig for folkevalgte *over 30*, enn *under 30*.

Andre motiver for deltakelse kan i tillegg til de overnevnte bunne i biproduktene som et politisk verv kan medføre. Man kan verve seg fordi man er interessert i en opplevelse eller at man ønsker å få venner. Disse motivene havner litt utenfor de nevnte.

Tidligere forskning viser at lokalpolitikere ikke gir uttrykk for særlig sterk motivasjon til å bli valgt til offentlige tillitsverv (Offerdal & Aars, 2000, s. 154). En partimedlemsundersøkelse fra Telemark i 1998 viser at kun 37 prosent av listekandidatene ved siste kommunevalg, sto på

listen fordi de ønsket å bli valgt inn i kommunestyret. De øvrige 63 prosent hadde latt seg nominere fordi de ikke regnet med å bli valgt inn, eller fordi de var ført opp uten å vite det eller mot sin vilje (Ringkjøb & Offerdal, 1998, s. 51). Dette kan forekomme når partier opplever problemer med å fylle valglistene før kommende kommunevalg. Offerdal & Aars' (2000) forskning hevder videre at mange kan tenke seg å ta i et tak dersom de blir spurt, men at de ikke har utviklet politiske karriereambisjoner. Denne tilsynelatende mangelen på motivasjon og engasjement kan tenkes å svekke det politiske systemets representative kvalitet (Offerdal & Aars, 2000, s. 158). På den andre siden er det grunn til å tro at unge og eldre mennesker besitter ulike fremtidsutsikter og ambisjoner, og Offerdal og Aars (2000) kontrollerer ikke for alder i deres undersøkelse.

Måten representantene rekrutteres på sier noe om hvor sterk motivasjon de hadde for å påta seg vervet i utgangspunktet (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Intensiteten i motivasjonen vil ventelig være lavere blant de som ser på politikk primært som en samfunnsplikt enn hos de som besitter noen karriereambisjoner (Aars, 2000, s. 42). Det er tidligere vist at en del folkevalgte «lanserte» seg selv, noe som indikerte at de var svært motivert (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Dette innebærer at man selv har initiert til å stå oppført på en partiliste. Antakelsen er at de som selv initierte til listeplass i større grad enn andre vil være interessert i å fortsette.

Motivasjonen for å gå inn i politikken kan dermed bidra til å forstå valget om å gå ut av politikken. For det første vil styrken på motivasjonen bety noe; det er rimelig å anta at de som går inn i politikken med stort engasjement i mindre grad falle fra enn de som ble overtalt til å stille på liste (Berglund & Winsvold, 2005, s. 77-78). De som går inn med motivasjon om å forfølge en politisk karriere, og bruker kommunestyret som et springbrett, vil trolig også i mindre grad falle lett fra, men søker høyere embeter hvis mulig.

2.2.2 Ambisjonsteori

I tillegg til noen motivasjonsantakelser, eksisterer det en antakelse om at politikernes handlinger må forstås som en respons på deres ambisjon om å gjøre politisk karriere, og dette kalles for ambisjonstesens (Aars, 2000, s. 31). Ut fra ambisjonstesens er det et betydelig demokratisk problem dersom politikerne ikke ønsker gjenvalg hvorpå befolkningen ikke har mulighet til å avsette politikere de mener har gjort en dårlig jobb (Aars, 2000, s. 31). Ambisjoner kan analytisk sett kategoriseres som fremtidsutsikter. «Ambition is the heart of politics», sier Schlesinger (1994, s. 34), og mener at individuelle ambisjoner er en viktig drivkraft og

forutsetning for opprettholdelse av det politiske systemet. Det å påta seg politiske verv med den hensikt å få individuell avkastning vil være en instrumentell og formålsrasjonell handling (Ødegård, 2009). Det er dette Aars (2000) kaller for ambisjonstesen. De politiske organisasjonsstrukturene gjør det mulig for enkeltindividet å gjennomføre karriereløp, og slike organisatoriske betingelser kan betegnes som politiske meningsstrukturer, og er viktig og førende for individuelle ambisjoner (Schlesinger, 1994). I dette perspektivet er egeninteresse det beste for fellesskapet, noe som kan virke paradoksalt nok. Det er likevel dette Schlesinger (1994) mener danner et stabilt fundament mellom politikere og velgere.

Joseph Schlesingers ambisjonsteori (1966; 1994) går ut på at politisk atferd forklares ut fra politikeres ambisjoner. Schlesinger (1966) skiller mellom tre ulike typer ambisjoner og følgende karrieremål. Politikere kan vise *diskré*, *statiske* eller *progressive* ambisjoner. Diskré ambisjon referer til politikere som søker embete for én periode, og søker ikke gjenvalg eller andre/høyere posisjoner etter det. Statiske ambisjoner sikter til politikere som søker gjenvalg i det samme embetet om og om igjen, og ønsker å beholde det lengst mulig. Progressive ambisjoner beskriver de politikere som forsøker å oppnå høyere og høyere embeter enn det de allerede har (Schlesingers, 1966). Disse ulike ambisjonstypene kan også endre seg underveis, og de tar utgangspunkt i at politikerne er motivert av egeninteresse. Systematisk undersøkelse av ambisjonsnivå er problematisk fordi ambisjon er best tenkt på som en psykologisk disposisjon (Hibbing, 1989, s. 28). Med manglende psykologiske profiler til folkevalgte må man bruke andre analysemetoder. Én tilnærming til å måle ambisjon forutsetter at alle som søker høyere embeter kan klassifiseres som innehavere av progressive ambisjoner, mens de som kun søker embete for kun én periode uten å søke gjenvalg har diskré ambisjoner.

Schlesinger er inspirert av Anthony Downs's (1957, s. 27) rasjonelle aktørperspektiv. Downs sier at "we assume that every individual, though rational, is selfish". Forskjellen mellom Downs og Schlesinger ligger i at Schlesinger mener at det endelige målet til en politiker er å nå en bestemt politisk posisjon. Downs mener at det ikke er posisjonene i seg selv som tiltrekker kandidater, men bi-produktet av posisjonene, som det å ha makt eller sosial prestisje. Ambisjoner blant norske lokalpolitikere kan tenkes å fortone seg noe annerledes da tilværelsen som lokalpolitiker ikke er videre glamorøs eller gir en opplevelse av å ha stor makt. Inntekt og risiko vil trolig ikke være de viktigste elementene for å lokke lokalpolitikere til kommunestyrene. Det kan riktignok tenkes at interessen for diskusjoner og konflikt samt den subjektive opplevelsen av makt vil være gjeldende for alle politikere. Likevel, når belønningen i form av prestisje eller makt er begrenset, er det også grunn til å tro at de disiplinerende kreftene

vil være svakere (Aars, 2000, s. 33). Følgelig kan det være grunn til å betvile ambisjonsteoriens relevans på lokalpolitisk nivå (Aars, 2000, s. 33). Likevel kan noen av ambisjonstesens elementer være aktuelle i lokalpolitisk kontekst.

Schlesinger (1994) beskriver demokratiet med at mandatet enkelte mennesker får til å utøve makt over et flertall av befolkningen også medfører et ansvar. Politikerne skal lett kunne identifiseres og sanksjoneres dersom en mener de har gjort en dårlig jobb. Det foreligger alltid en trussel hvor politikeren kan avsettes ved valg. Ønsket om å holde på sitt verv vil følgelig være disiplinerende ved at politikeren ønsker å tilfredsstille befolkningen for å kunne holde på makten og posisjonen. Dette er i tråd med Aars (2000) bidrag om personskifte i politikken. Politikere som søker høyere embeter vil oppføre seg annerledes enn sine mindre ambisiøse kolleger (Schlesinger, 1966).

Ambisjoner kommer til uttrykk gjennom en overordnet lyst til å oppnå et større mål. Som politiker vil lokalpolitisk verv kunne anses som et middel for å nå dette målet. Politikere vil ha ulikt utgangspunkt og ulike innfallsvinkler for sitt politiske engasjement, og deres tid i politikken vil kunne utarte seg ulikt. Motivasjon betegnes som en indre driv og en lyst som kommer til uttrykk i forkant av politikernes inntredelse som folkevalgte. Denne lysten kan også endres underveis. Før oppgaven kommer inn på de ulike konkrete årsakene til frafall er det viktig å påpeke nettopp dette - at politikere går inn i sine verv med ulik grad av motivasjon og ambisjoner. Det vil følgelig være ulike årsaker til at deres motiver endres, engasjementet svekkes, ambisjoner nedskaleres og man forlater politikken. Oppgaven vil videre se på årsaker som i økende grad svekker motivasjonen og de eventuelle ambisjonene i løpet av perioden som fører til at unge til slutt trekker seg.

2.2.3 Frafall blant kvinner

Flere internasjonale forskningsrapporter har funnet at kvinner er mer sannsynlig enn menn til å droppe ut etter én periode i verv, og det samme er yngre representanter av begge kjønn (Rallings & Thrasher, 2006; Allen, 2012; Rallings, Thrasher & Shears, 2008; Berglund, 2005; Haberis & Prendergast, 2007; Erlingsson & Öhrvall, 2010). Erlingsson og Öhrvall (2010) fant i deres undersøkelse at det finnes en sterk sammenheng mellom alder og sannsynligheten for å hoppe av. Blant de yngre representantene fant de, i tillegg, en overrepresentasjon av kvinner (Erlingsson & Öhrvall, 2010, s. 57-58). Med andre ord, blant unge kvinner finner vi en særskilt stor andel avhoppere. Rallings (et al., 2008) bemerker at unges tidlige frafall fører til en «dobbel

whammy» hvor yngre (og mer mangfoldige) representanter faller bort, samtidig som eldre (og mer like) representanter nærmest blir umulig å fjerne fra deres faste plasser i rådet. Dette har negative implikasjoner for den deskriptive representasjonen av tradisjonelt underrepresenterte grupper.

Blant annet Briggs (2000) og Raos (1999) bemerker at kvinner ofte har flere negative erfaringer som lokalpolitikker enn sine mannlige kolleger, og vil også møte et antall kjønnsmessige barrierer når man vurderer å bruke sitt verv som springbrettmulighet. Det viktigste kjønnspresset er i disse undersøkelsene knyttet til mangel på tid, og hvordan dette igjen påvirker interaksjonen mellom kvinner med både lønnet arbeid og familierolle. Disse forskningsbidragene har begge utført sin studie i utvalgte byer i England. Den kjønnsmessige arbeidsdelingen mellom kvinner og menn er fremdeles tydelig i Storbritannia, hvor kvinner utøver en større grad av husholdningsarbeidet og organiseringen i hjemmet (Allen, 2012). Slike tradisjonelle kjønnsroller utspiller seg ikke i like stor grad i Norge lenger hvor de fleste husholdninger har dobbel inntekt, og det vil følgelig være mindre grunn til å tro at flere kvinner dropper ut av politikken av tidsmessige årsaker enn menn. En svensk undersøkelse på prematurt frafall, frafall i løpet av en politisk periode, viser riktignok at flere kvinner enn menn dropper ut (18 mot 16 prosent), og at flere yngre enn eldre dropper ut. Denne undersøkelsen viser i tillegg at det å være ung, kvinne, og være født utenlands øker sannsynligheten for å droppe ut, mens det å være relativt eldre, mann, født i landet en er folkevalgt i, senker den (Erlingsson & Öhrvall, 2010). Deres undersøkelser viser at alder er den mest betydningsfulle enslige faktoren når det kommer til frafall.

Også Berglunds forskning på norske folkevalgte (2005) viser at frafallet er noe større blant kvinner. Årsakene bak frafall viste seg å være de samme for kvinner og menn, med unntak av én årsak hvor kvinner og menn skiltes, dette gjaldt med hensyn til barn (Berglund, 2005, s. 82). Forskjellene var riktignok små, og kvinnelige og mannlige politikere skiller seg således lite fra hverandre med henblikk på frafall (Berglund, 2005, s. 82). Grunnet manglende dagsaktuell forskning på unge kvinnelige politikere vil det være vanskelig å utlede noen forhåndsantakelser, og det vil være interessant å se hvordan samspillseffekten med kjønn utspiller seg i denne undersøkelsen.

2.2.4 Tidskonflikt og praktiske utfordringer

Tidligere undersøkelser har vist at de fleste folkevalgte trekker seg ut av lokalpolitikken av egen fri vilje, og begrunnelsene går i utgangspunktet ut på at de unge står overfor en form for tidskonflikt (Berglund & Winsvold, 2005, s. 76; Verba, Schlozman & Brandy, 1995, s. 129; Aars, 2006; Offerdal & Aars, 2000). Arbeidet som folkevalgt går ut over familieliv, arbeidet, fritiden eller skolen. Tidsbegrunnelsene kan i stor grad gjelde spesielt for unge da de er i en livsfase med hyppige endringer. Flytting, etablering, jobb og skolegang er frafallsårsaker som er knyttet spesielt til livsfasen de unge befinner seg i. Dette gjør det rimelig å anta at disse kan komme tilbake til politikken ved en senere anledning, og at frafallet kun er midlertidig (Offerdal & Aars, 2000, s. 157). Det har tidligere vist seg at det eksisterer enkelte forskjeller mellom kjønnene når det gjelder hvilke aspekter ved denne begrunnelsen som blir vektlagt (Offerdal & Aars, 2000, s. 156). I hovedsak hevdes det at kvinner er mest opptatt av familieforhold, mens menn er opptatt av jobb (Offerdal & Aars, 2000, s. 156-157). Denne forskningen er riktignok over 20 år gammel, og det stilles spørsmålsteget ved dens relevans.

De forskjellige tidsbegrunnelsene er følgelig viktigere blant norske lokalpolitikere enn blant lokalpolitikere i de andre nordiske landene (Offerdal & Aars, 2000, s. 157). I Finland observerte Offerdal & Aars (2000) at partikonflikt var en viktig begrunnelse blant lokalpolitikere som ville trekke seg. I tillegg til senioritetsrelaterte begrunnelser. Det mener enten at de har vært med lenge nok, eller at de føler de er for gamle (Offerdal & Aars, 2000, s. 157). Offerdal og Aars konkluderer med at tidsbegrunnelsene som er særlig viktig for nordmenn, understreker at folk i relativt liten grad slutter i politikken på grunn av misnøye eller frustrasjon. I stedet konkluderer de med at begrunnelsene dreier seg om kapasitet.

En undersøkelse nylig gjennomført av Kommunal rapport, peker på at det er høyt frafall i lokalpolitikken generelt, og at det er et problem at mange engasjerte politikere gir seg. Omtrent hver tredje lokalpolitiker som besvarte Kommunal rapportens undersøkelse vil ikke stille til gjenvalg. En fjerdedel av de som takket nei til gjenvalg, svarte at det er for dårlig tilrettelagt for å være med i lokalpolitikken (Brandtzæg, 2020, s. 8). Undersøkelsen hadde ikke detaljerte spørsmål om årsakene til dette, men det pekes på ulike mulige forklaringer knyttet til både møtetider- og lengder, godtgjørelser og mulighet til virkelig å påvirke de viktigste avgjørelsene (Brandtzæg, 2020, s. 8). Også denne undersøkelsen peker på at de folkevalgte står overfor utfordringer knyttet til tid for å få hverdagen til å gå opp.

2.2.5 Erfaring og opplevd gjennomslag

Stortingsmelding 39 (2001-2002) fra barne- og familiedepartementet hevder;

Et overordnet prinsipp for arbeidet med barn og ungdoms deltakelse og innflytelse er å sikre reell innflytelse som gir synlige resultater, både på kort og på lang sikt. Det er viktig at premissene gjøres klare, slik at medvirkning ikke fører til frustrasjon og manglende tro på at det nytter å engasjere seg.

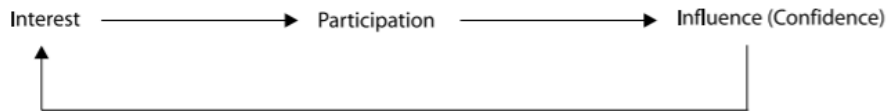
Når det gjelder erfaringer vil trolig de erfaringene som representantene gjør seg i løpet av sin periode som folkevalgt, påvirke hvorvidt de ønsker gjenvalg eller ikke (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Det vil derfor være vanskelig å kun benytte motivasjonen og ambisjonene som eksisterer i forkant som rettesnorer for deres politiske fremtidsutsikter. Tidligere forskning viser at representantenes subjektive oppfatning av gjennomslag i politikken, påvirker deres ønske om å stille til gjenvalg (Berglund & Winsvold, 2005, s. 76). De som opplever større grad av gjennomslagskraft ønsker i større grad å søke gjenvalg enn de som ikke opplever å få gjennomslag (Berglund & Winsvold, 2005, s. 76). Samme undersøkelse viser at det å oppleve avmakt i form av at ting er avgjort på forhånd, også øker sjansen for frafall. Det kan tenkes at de yngre i mindre grad vil oppleve at de får gjennomslag enn eldre fordi de mangler erfaring, og fordi alder gir tyngde i politiske diskusjoner (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Erfaringer har også noe å si for hvordan man tas imot; hvordan man blir lyttet til, hvordan man blir tatt på alvor, og hvordan man blir respektert (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Sammenligner man erfaringene til de unge med de eldres, rapporterer de unge gjennomgående mindre positive erfaringer, konkluderer Ødegård og Bergh (2011, s. 26). De unge opplever i mindre grad at de får gjennom bestemte saker, og det er færre unge enn eldre representanter som mener at de gjennom vervet har bidratt til et bedre lokalsamfunn (Ødegård & Bergh, 2011, s. 26-27). Et videre funn er at mange unge representanter opplever at de eldre representantene fremstår som ekskluderende. Gjennomgående konkluderer Ødegård og Bergh med at representantenes forventninger ikke har blitt oppfylt.

Med henblikk på forventninger i forkant av vervet foreligger det knapt forskjeller mellom aldersgruppene, ifølge Berglund og Winsvold (2005, s. 7). Unge og eldre går inn i sine verv med forventning om å få innsikt i lokalpolitikken og å delta i interessante diskusjoner. Når det kommer til erfaringer i ettertid viser forskningen til Berglund og Winsvold (2005, s. 8) at det er en svak tendens til at yngre har noe dårligere erfaringer enn eldre. De unge opplever at de ikke har så stor innflytelse, og at de ikke har fått gjennom så mange enkeltsaker, men de oppgir

derimot at de i stor grad blir tatt på alvor i det politiske miljøet (Berglund & Winsvold, 2005, s. 8). I en forlengelse av dette viser forskningen at mange har fått mindre innflytelse enn forventet, og at diskusjonene man har deltatt i ikke har vært så interessante som deltakerne hadde forventet (Berglund & Winsvold, 2005, s. 8). Mange har heller ikke fått så stort gjennomslag for egne synspunkter som de håpet på – det være seg enten i parti, i utvalg eller i kommunestyret generelt (Berglund & Winsvold, 2005, s. 8).

Det politiske arbeidets karakter kan også påvirke ønsket om gjenvalg (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). I media har det tidligere vært fokus på at unge folkevalgte slutter fordi politikken er kjedelig; det er for mye papirarbeid, for mange detaljer og for lange møter (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Videre pekes det på partienes rolle i lokalpolitikken. Mange partier har streng voteringsdisiplin, og det er lite rom for representantene å følge egen overbevisning hvis den går på tvers av partiets (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Dette kan føre til at representantenes gjennomslagsevne oppleves som begrenset.

En modell utviklet av Ødegård (2007) tar for seg vilkår for politisk deltakelse for unge mennesker spesielt. Modellen tar utgangspunkt i at det foreligger noen kriterier som må oppfylles for at politisk deltakelse oppleves som meningsfull. Ødegård argumenterer videre for at det er av avgjørende betydning å forstå hvordan unge mennesker bruker kanaler for deltakelse, og deres muligheter til å oppnå politisk innflytelse (Ødegård, 2007, s. 277). Tradisjonelle sosialiseringstudier fremhever viktigheten av både politisk interesse og en bevissthet om effekten av ens deltakelse for å oppnå ytterligere ønske om deltakelse. Modellen tar utgangspunkt i at tre faktorer må ligge til grunn for politisk bevissthet; politisk interesse, deltakelse og innflytelse, og disse er gjensidig avhengig av hverandre. Det innebærer at dersom opplevd innflytelse ikke er tilstede, vil deltakelsen svekkes. Dette underbygger gjennomslagshypotesen ved at opplevd mangel på gjennomslag i større grad trolig vil føre til frafall (Hagen, 1998). Verba et al. (1995) argumenterer for at de som er mer interessert i politikk, og de som vet mer enn gjennomsnittet, er mer sannsynlig å være politisk aktive. Deltakelse i politiske aktiviteter forutsetter således en interesse, men for å fortsette med politisk aktivitet, trenger individet å oppleve at en har evne og mulighet til å påvirke (Ødegård, 2007, s. 277). De som opplever en mulighet til å påvirke politikk øker sin tillit til det politiske systemet; og dette vil øke politisk interesse og følgelig deltakelse.

Figur 1: Modell av politisk bevissthet

2.2.6 Trakassering, hatefulle ytringer og trusler

Tidligere dokumenterte årsaker til frafall har i liten grad inkludert ubehagelige opplevelser. Ifølge Ipsos har 4 av 10 lokalpolitikere blitt utsatt for hatefulle ytringer eller konkrete trusler (Ipsos, 2019). Det er ikke utenkelig at å bli utsatt for dette, potensielt vil svekke interessen av å være i det politiske rampelyset.

Forekomsten av hatefulle ytringer, trakassering og trusler blant politikere er ikke et utelukkende norsk fenomen, og forskning fra andre vestlige land viser at trusler og trakassering av offentlige personer er svært vanlig (Every-Palmer, Barry-Walsh & Pathé, 2015, s. 636). Studier av politikeres opplevelser av truende oppførsel har blitt utført både i Canada, Storbritannia, Australia, Sverige og Nederland, og ubehagelig eller truende atferd ble opplevd av 30-93 prosent av politikerne på tvers av utvalget (Every-Palmer et al., 2015, s. 636). Undersøkelser av trakassering, hatefulle ytringer og trusler av politikere i New Zealand avdekket at internett og sosiale medier, blogger, Twitter og e-poster hyppigst blir brukt som arenaer for ytring (Every-Palmer et al., 2015, s. 638-639). En lignende studie ble gjennomført i Ludvika i Sverige. Studien avdekket at 39 prosent av respondentene har opplevd blant annet truende ord, e-poster samt trusler og angrep i sosiale medier (Korsell, Axelson, Frisk & Stier, 2020, s. 188). Trusler og hatefulle ytringer har en negativ virkning på motivasjonen for å drive med politikk – og utgjør dermed en trussel mot demokratiet (Brandtzæg, 2020, s. 10).

Tidligere har man antatt at ungdom er mindre engasjert i politikk enn andre. Dette var en antakelse frem til rundt femtallet (Berglund & Winsvold, 2005, s. 21). I dag ser vi at ungdom selv betegner seg som opptatt av samfunnsproblem heller enn politiske spørsmål, og kanalisierer ikke engasjementet sitt gjennom de etablerte politiske kanaler (NOU 2011:20, s. 76). Med demokratiseringen av internett og utviklingen av informasjonsteknologi ser man at engasjementet uttrykkes i større grad i disse kanalene. Blant de som har vært utsatt for hatefulle ytringer eller trusler, er indirekte kontakt via sosiale medier og internett de mest fremtredende formene for formidling (Ipsos, 2019, s. 14). Internett og fremveksten av sosiale medier gjør at

terskelen for å ytre seg er senket, og alle og enhver kan fremme sine meninger hvor som helst og når som helst. Selv om internett åpner for flere muligheter for offentlig debatt, fører det også til flere muligheter for å fremme hets, hat og sjikane (Barne- og familiedepartementet, 2016, s. 11). Dette gjør det enklere for mennesker å nå politikerne på en annen måte enn tidligere. Det er god grunn til å tro at dette påvirker lokalpolitikernes psykososiale arbeidsmiljø. Slike opplevelser som dette kan ha innvirkning på deres motivasjon og interesse til å fortsette med politikk og å være synlig i offentligheten.

Et forskningsprosjekt utført av Aardal, Kolltveit og Karlsen i 2019/2020 undersøker blant annet årsaker til hvorfor norske ungdomspolitikere forsvinner fra politikken. Resultatene for hva som stopper de unge politikerne, viser at det foreligger en rekke årsaker til forsvinningen. Deres undersøkelse har lagt spesiell vekt på omfanget av hatefulle ytringer og konkrete trusler, og de har spurt undersøkelsens informanter om dette bidro til at de vurderte å trekke seg. Undersøkelsen viser at en stor majoritet av respondentene, hele 58 prosent, har opplevd hatefulle ytringer (Aardal, Kolltveit & Karlsen, 2020). Disse forekommer oftest i sosiale medier eller i kommentarfelt på nettet. Om lag 20 prosent rapporterer også at de har opplevd konkrete trusler (Aardal et al., 2020). Disse har blitt formidlet i ulike kanaler, men igjen er det sosiale medier og i kommentarfelt som er de vanligste. Av de som hadde blitt utsatt for hatefulle ytringer eller konkrete trusler, hadde 16 prosent i noen eller svært stor grad gjort at de vurderte å slutte som politiker (Aardal et al., 2020). Noe som tilsvarer 43 individer; unge, engasjerte politikere.

En FOU-rapport utviklet av Ipsos på oppdrag av KS i 2019 avdekket at 43 prosent av norske lokalpolitikere har opplevd hatefulle ytringer eller trusler (Ipsos, 2019). Undersøkelsen viser at jo yngre man er, jo høyere er sannsynligheten for å bli utsatt for hatefulle ytringer. Det er en signifikant høyere andel som har opplevd hatefulle ytringer blant personer mellom 18-29 år (52 prosent) og 30-39 år (46 prosent), sammenlignet med gjennomsnittet (Ipsos, 2019, s. 13). Rapporten avdekket at blant de som har endret adferd etter slike opplevelser, sier nesten 6 av 10 at hendelsene har ført til begrenset talefrihet rundt politiske temaer og at de har unnlatt å engasjere seg eller uttale seg i en spesifikk sak eller saksfelt (Ipsos, 2019, s. 5). Slike hendelser har særlig ført til at den yngste aldersgruppen mellom 18 og 29 år har vurdert å slutte som politiker (77 prosent). Av politikere generelt har 15 prosent faktisk trukket seg (Ipsos, 2019, s. 5). De siste årene har det blitt satt søkelys på hvordan hatefulle ytringer eller trusler kan få politikere til å holde seg unna kontroversielle saker, eller i ytterste konsekvens trekke seg fra politikken (Midtbøen, 2017).

Kommunal Rapport har gjennomført en undersøkelse i hensikt å kartlegge omfanget av trakassering og trusler i kommunestyre rundt om i landet. Flere som rapporterer å ha opplevd slike ubehageligheter oppgir at trakasseringen kommer både fra innbyggere og politiske motstandere, men også fra politikerkolleger (Holmquist, 2018). Her sier noen utvalgte lokalpolitikere at de har opplevd at folkevalgte fra andre parti har spredd usannheter i media, satt ut rykter og kommet med krenkende og ufine kommentarer (Holmquist, 2018). En annen undersøkelse gjennomført av Norgesbarometer i 2017/2018 viste at én av ti kvinnelige kommunestyrerepresentanter har opplevd seksuell trakassering de siste tre årene (NTB, 2018). Funnene viser at den opplevde seksuelle trakasseringen kom fra både representanter i andre partier, fra andre partifeller, av ansatte i administrasjonen og av andre i befolkningen for øvrig (NTB, 2018). Seksuell trakassering har fått spesielt stor oppmerksomhet og plassering på befolkningens agenda etter #metoo-bevegelsen som bidro til en oppvask av hendelser av seksuell trakassering. #Metoo-bevegelsen startet som en kampanje på sosiale medier i 2017 med at kvinner over hele verden delte historier om overgrep og seksuell trakassering (Orgeret, 2020). Hovedfokuset i #metoo-kampanjen var seksuell trakassering fra overordnede i arbeidslivet og fra andre med lignende maktposisjoner (Orgeret, 2020). Flere norske partier har blitt truffet av kampanjen hvor ubehagelige saker har kommet frem i lyset.

I tillegg til seksuell trakassering har det i senere tid blitt tillagt stor oppmerksomhet til hersketeknikker som utøves spesielt i politiske fora. Det er riktignok ikke et nytt fenomen, men det har igjen blitt belyst hvordan politikere utøver hersketeknikker overfor andre, spesielt andre politikere, i debatter og diskusjoner. Det finnes enkelte som bevisst eller ubevisst bruker teknikker for å holde andre nede – både i og utenfor politikken. Ofte har det vært kvinner eller unge som har tatt til motmæle og uttrykt hvordan de har opplevd dette. Kommunal Rapport forteller videre i sin undersøkelse at flere kommuner i løpet av en valgperiode må ha «samlivsterapi» med hjelp fra KS eller konsulenter for å finne nye måter å snakke sammen på (Holmquist, 2018). Forfatteren av artikkelen sier selv at hun har vært vitne til flere seanser hvor kvinner har følt seg støtt av betegnelser som kanskje ment som morsomme, men som mer er latterliggjøring (Holmquist, 2018).

Rapporten til Ipsos (2019) viser at betydelig flere politikere har opplevd hatefulle ytringer kontra konkrete trusler. Variasjoner mellom undergruppene forteller at konkrete trusler er mer utbredt blant personer som bor i sentrale områder, og noe mer utbredt blant politikere som representerer Fremskrittspartiet (Ipsos, 2019). Lokalpolitikerne risikerer reaksjoner fra mennesker som ikke bare er saklig uenige, men som på en mer utagerende måte uttrykker sine

meninger – noen ganger i form av hatytringer og/eller trusler (Brandtzæg, 2020, s. 9). FOU-rapporten utviklet av Ipsos viste at 13 prosent har vært utsatt for direkte trusler (Ipsos, 2019). Det er grunn til å tro at slike hendelser kan oppleves som alvorlig for lokalpolitikere, ettersom de må anta at utøverne/avsenderne befinner seg i lokalmiljøet (Brandtzæg, 2020, s. 9). Lokale erfaringer tyder også på at kolleger i kommunestyret kan stå bak hets og trusler overfor andre politikere (Brandtzæg, 2020, s. 9). Det er i tillegg viktig å undersøke om også lokalpolitikere som *ikke* opplever hatytringer og trusler blir mindre motivert til å delta som et resultat av hva deres politikerkollegaer blir utsatt for. Tidligere forskning har vist at ”medlemmer i en gruppe kan ha kunnskap om krenkelser og potensialet for krenkelser, og dermed også ha frykt for disse” (Perry 2015 sitert i Eggebø & Stubberud, 2016, s. 34). Hatytringer kan slik fungere på gruppenivå som indirekte rammer flere enn dem ytringen rettes mot (Eggebø & Stubberud, 2016).

2.3 Empirisk forventning

Dette kapittelet har forsøkt å aktualisere temaet og problematikken ytterligere, og å redegjøre for følgene frafall blant unge folkevalgte kan ha. Både gjennom dets implikasjon på det representative demokratiet og hvordan frafall henger sammen med videre rekruttering og valgoppslutning. Oppgaven har videre presentert hvordan teoretiske bidrag og tidligere forskning setter grunnlag for antakelsene.

Figur 2: Modell av politisk frafall

Dette er en illustrering av en egen konseptuell modell med utgangspunkt i Ødegårds (2007) modell av vilkår for politisk deltakelse. Min modell viser hvordan ulike faktorer påvirker hverandre i en «runddans» og danner vilkår for politisk deltakelse. Fraværet av én av faktorene på høyre side vil ikke nødvendigvis automatisk føre til frafall, men kan bidra til svekkelse av motivasjon og videre svekket ønske om deltakelse. Alle faktorene er på den måten ikke

gjensidig avhengig, slik som modellen til Ødegård forutsetter. Alle faktorene vil likevel ha innvirkning på hverandre, noe som videre kan føre til at man trekker seg fra den politiske arenaen.

Motivasjonen for å gå inn i politikken kan også bidra til å delvis forstå valget om å gå ut av politikken. Det er rimelig å anta at de som gikk inn i vervet svært motiverte i mindre grad faller fra enn de som ble overtalt til å stille på liste. De ulike motivene for å engasjere seg kan også ha ulik innvirkning på ønsket om gjenvalg. Ambisjonstesen tilsier at politikernes handlinger må forstås som en respons på deres ambisjon om å gjøre politisk karriere. Ut fra dette vil forventningen være at politikere som trekker seg fra sine verv etter én periode, mangler ambisjoner om å gjøre politisk karriere. Likevel vil det kunne tenkes at unge folkevalgte besitter andre og større ambisjoner enn sine eldre politikerkolleger. Frafall behøver ikke nødvendigvis bety at man trekker seg fra all politikk som helhet, men at man bytter kanal for å utøve samfunnsengasjement. Av den grunn er det på den andre siden grunn til å tro at unge folkevalgte ikke er blottet for karriereambisjoner selv om de trekker seg fra sine verv. Da er det mest nærliggende å tro at noe skjer underveis som gjør at ambisjonene og lysten svekkes.

Dette teoretiske underlaget danner tre hypoteser, samt en tilleggsfaktor som antas å ha ytterligere innvirkning;

Tidligere forskning forklarer frafall blant unge folkevalgte i størst grad med **tidskonflikt** knyttet til livsfasen de unge befinner seg i. Denne forklaringen vil testes og undersøkes om er like gjeldende for unge folkevalgte i dag, og eventuelt hvorfor ikke. Det vil forventes at tidskonflikt fremdeles er en aktuell årsak til frafall. Blant annet grunnet mer sentraliserte samfunnsformasjoner etter 2005 som gjør at det er lengre reisevei mellom blant annet skoler. Det vil følgelig være tenkelig at små kommuner har høyere frafallsrate. Det vil forventes at ulikheter mellom kjønn ikke vil være like tydelig med tanke på tidskonflikt, noe som tidligere forskning viser. Det er tenkelig at skolegang og arbeid opptar både jenter og gutter, og det kan tenkes dette er en reell og betydelig frafallsårsak.

Når det kommer til erfaringer vil trolig de erfaringene som representantene gjør seg i løpet av sin folkevalgte periode påvirke hvorvidt de ønsker gjenvalg eller ikke (Berglund & Winsvold, 2005, s. 78). Ødegårds (2007) modell og Hagens (1994) teori om at begrenset opplevelse av **gjennomslag** vil øke sjansene for frafall vil trolig gjelde også i denne undersøkelsen. Stadig flere unge inntar lokalpolitiske organer, og det kan tenkes at unge i dag opplever større innflytelse da de er flere. Dette er i tråd med Mansbridge (1999) hevdelse om at marginaliserte

grupper behøver en kritisk masse for å overbevise flertallet om deres perspektiver. Selv om det er flere unge i folkevalgte organer i dag, er det fremdeles ikke alle kommuner som har representanter under 30 år. Flere av utvalgskommunene har kun én eller få unge representanter, og det vil følgelig ikke kunne antas at mulighetene for innflytelse har blitt styrket her.

Omfanget av **trakassering, hatefulle ytringer og trusler** og folkevalgtes psykososiale arbeidsmiljø har blitt betydelig mer vektlagt i de senere årene, og har ikke vært en presentert frafallsårsak i tidligere undersøkelser. Disse opplevelsene vil tenkelig ha innvirkning på unge folkevalgtes beslutning om å trekke seg. Ipsos-undersøkelsen fra 2019 samt forskningsrapporten fra Kolltveit m.fl. har allerede bekreftet at slike ubehageligheter har ført til at flere har vurdert å trekke seg, og i noen tilfeller har det ført til faktisk frafall. Det vil derfor være god grunn til å tro at slike funn også kan forekomme i denne undersøkelsen. Trakassering- og trussel-problematikk er ikke nødvendigvis et nytt fenomen, men at det i senere tid er blitt satt ytterligere på dagsorden vil antakelig føre til en mer komfortabel diskusjon om eventuelle opplevelser av det. Fremveksten av internett og sosiale media har bidratt til å gjøre det enklere å uttrykke slike ubehageligheter. Med tanke på hvor stor grad av politisk aktivitet og ytringer som i dag foregår og uttrykkes via sosiale medier og internett, vil det tenkelig være flere som har opplevd dette. Det vil kunne antas at slike opplevelser vil bidra til ønske om å trekke seg.

Når det kommer til **kjønn** vil det tenkes at unge kvinner og unge menn uttrykker seg nokså likt, at de tilhører de samme partiene, og at det ikke foreligger noen formelle forskjeller mellom kjønnene. Heller ikke tidskonflikt som frafallsårsak vil komme ulikt til uttrykk mellom kjønnene, vil det tenkes. Unge kvinner kan riktignok bli behandlet noe annerledes enn unge menn i tråd med Berit Ås (1979) teori om hersketeknikker og fremveksten av #metoo-bevegelsen. Dette betyr ikke at unge mannlige politikere ikke opplever hersketeknikker og seksuell trakassering, men det vil kunne tenkes at unge kvinnelige politikere opplever det i større grad. Oppgaven vil følgelig anta at hat, hets, trakassering og trusler vil i større grad ramme unge kvinner og vil ha innvirkning på deres frafall.

Med dette er de tre hypotesene presentert og teoretisk underbygget. I tillegg til kjønn som tilleggsfaktor, samt motivasjon og ambisjon som potensielle forklaringsfaktorer;

- Tidskonflikt (H1)
- Manglende opplevd innflytelse og gjennomslag (H2)
- Trakassering, hatefulle ytringer og trusler (H3)

3.0 Metode

Dette kapitlet vil forklare hvordan masteroppgaven har gått frem for å undersøke årsaker til unge folkevalgtes frafall. Formålet her er å synliggjøre valgene som er tatt i henhold til undersøkelsens valgte forskningsdesign og metode - altså å gjøre rede for de metodiske avveiningene og beslutningene som er gjort i forskningsprosessen. Alle valgene er tatt med sikte på å belyse oppgavens problemstilling på best mulig måte. De metodiske valgene medfører likevel visse begrensninger og utfordringer, og det vil redegjøres for disse. En operasjonalisering av de sentrale konseptene vil også inkluderes slik at de på hensiktsmessig vis kan benyttes i analysen.

3.1 Valg av metode og undersøkelsesdesign

For å undersøke årsaker bak unge lokalpolitikeres frafall, har oppgaven valgt å gjennomføre en kvalitativ casestudie. Den kvalitative casestudien har en eksplorerende og fortolkende visjon som egner seg når man ønsker å forstå noe mer om noe mindre, enn noe mindre om noe mer (Gerring, 2017, s. 49). Dette underbygger det mest grunnleggende skillet i valg av metode mellom kvantitativ og kvalitativ tilnærming, og skilles av John Gerring (2017, s. xvii) slik: «There are two ways to learn about a subject. One may study many examples at once, focusing on a few selected dimensions of the phenomena. Or, one may study a particular example, or several examples, in greater depth». Forskningsdesign og metode bør alltid velges på bakgrunn av hva slags informasjon man ønsker å innhente, og hvilke spørsmål man ønsker å besvare. Denne studien kan betegnes som et casestudie ved at den fokuserer på et utvalg unge folkevalgte i perioden 2015 til 2019, som ikke søkte gjenvalg etter endt periode. Resultatene fra dette utvalget kan bidra til å kaste lys over en større andel unge folkevalgte.

For å klare å gå i dybden må forskeren få god kjennskap til det som studeres. Som det fremkommer av problemstillingen og de presenterte hypotesene, er formålet med studien å si noe om hvordan ulike opplevelser har innvirkning på den lokalpolitiske deltakelsen. Hensikten med oppgaven er ikke å gi en entydig forklaring på frafall for alle unge folkevalgte, men heller å gå i dybden på et utvalg og belyse mekanismene og opplevelsene. Hva skjer opp mot beslutningen de unge folkevalgte gjør om å trekke seg fra vervet som de tidligere ønsket å inneha? Det vil ikke være mulig å skissere en entydig kausal årsakssammenheng for en slik undersøkelse. Dette fordi det ikke eksisterer noen entydig forklaring på hvorfor man velger å

tre ut av politikken, men det kan være mulig å spore noen likhetstrekk. Målet er derimot heller å belyse noen aspekter som kan si noe om mulige årsakssammenhenger. For å avdekke disse forklaringene kreves det en dybdeforståelse av folkevalgtes erfaringer og opplevelser, og til dette formålet er et kvalitativt forskningsdesign velegnet.

Tidligere forskning på frafall blant unge folkevalgte har i stor grad tatt utgangspunkt i kvantitative forskningsopplegg for å kunne tallfeste noen resultater fra et større omfang av informanter. Resultat fra disse sier oss noe om ulike årsaker, men ikke hva som ligger bak de rapporterte årsakene. Det kan antas at det foreligger noen kombinerte årsaker bak en beslutning om å trekke seg, og det er tenkelig at en kvantifisering av resultater ikke nødvendigvis er velegnet til å skissere et mer nyansert bilde. Derfor er det grunn til å tro at kvantitative undersøkelser ikke får inkludert alle faktorer med bruk av for eksempel spørreskjema. I slike skjemaer kan man som regel huke av for ett svar, noe som ikke tar høyde for at flere faktorer har spilt inn. Det kan samtidig være opplevelser og hendelser som er ubehagelig å snakke om, noe som gjør at man kan oppgi andre årsaker til frafallet enn hva som egentlig er tilfellet. Frafall som problematikk inkluderer i større grad følelser, holdninger, opplevelser, tankeprosesser, avveininger og andre psykologiske disposisjoner som vil være vanskelig å kvantifisere. For å kunne få svar på spørsmålet og undersøke hvordan handlingsforløpet opp mot den endelige beslutningen har utspilt seg, er det nødvendig å benytte en metode hvor det er rom for å forfølge temaer og digresjoner som tas opp av informantene i intervju situasjonen, og hvor man kan få dypere innsikt i mekanismene og tankeprosessene til de involverte aktørene (Gerring, 2017). En kvalitativ intervjustudie som går i dybden på unge lokalpolitikeres opplevelser og deres egne synspunkter vil trolig gi et nytt og verdifullt syn på temaet som åpner opp for andre og mer nyanserte resultater.

Undersøkelsen har et eksplorerende forskningsdesign hvor målet er å kunne bidra til ytterligere begrepsutvikling på området og å utvikle videre problemstillinger. Det kan betegnes som en empirisk undersøkelse da det er empiri som i stor grad utleder utgangspunktet for hypotesegenereringen, i motsetning til undersøkelser som har tydelige teoretiske utgangspunkt. Det kan også betegnes som en induksjonsbasert forskning da denne typen forskning ofte benyttes på områder hvor det eksisterer lite forskning og teoriutvikling. Her benyttes funn som tidligere er observert, som basis for oppbygging av hypotesene. Frafall blant unge folkevalgte er et fenomen som er relativt lite forskningsmessig utforsket, spesielt i nyere tid. Derfor er et slikt forskningsdesign velegnet for denne oppgaven.

3.2 Empirisk materiale - intervju

Oppgaven baserer seg på en kvalitativ tilnærming med semistrukturerte intervjuer av unge folkevalgte som datainnsamlingsmetode. Siden oppgavens formål er å si noe om hvordan ulike opplevelser og erfaringer i et tidsrom kan ha innvirkning på folkevalgtes ønske om å trekke seg fra politikken, vil det være essensielt å la informantene snakke fritt om temaet. Gjennom disse intervjuene har oppgaven avdekket hva som skjer med de folkevalgte fra de trer inn i sine verv, til de beslutter å trekke seg. Hvor er det skoen trykker? Opplever de at deres tilstedeværelse som folkevalgt blir tilstrekkelig ivaretatt? Det vil antas at det foreligger flere kombinerte årsaker bak en beslutning om å trekke seg, og oppgaven har undersøkt om dette er tilfellet, og i så fall hvilke forhold som veier tyngst. De foreliggende studiene vil danne utgangspunkt for spørsmålene i intervjuene, i tillegg til supplerende av tematikk som kan bidra til ytterligere forståelse. Det har i tillegg blitt gjennomført noen forberedende intervjuer med et par folkevalgte for å undersøke noen som har opplevd ubehageligheter knyttet til det å være folkevalgt før intervjuene med de faktiske informantene.

Intervjuer kan gi tilgang på informasjon som ikke er tilgjengelig gjennom andre kilder (Lynch, 2013, s. 37). I intervjuundersøkelser er det en fordel å sette seg mest mulig inn i offentlig tilgjengelige kilder på forhånd, siden disse kan fungere som kryssreferanser og tolkning av intervjufunn (Beyers m.fl., 2014, s. 176). På egenhånd kan undersøkelser som baserer seg utelukkende på intervjudata ha store svakheter, men å tilnærme seg det samme spørsmålet med ulike typer data, kan sikkerheten i reliabiliteten og validiteten styrkes. De ulike dataene har satt grunnlaget for hypotesene, og er således mer en veileder enn en kryssreferanse.

For å oppnå størst grad av innsikt har oppgaven benyttet semistrukturerte intervjuer. Dette er intervjuer som tar form som en samtale, hvor man på forhånd bestemmer et sett med spørsmål, men spørsmålene er åpne og gir respondenten et stort spillerom i svarene sine. Semistrukturerte intervju åpner også for respondentenes personlige anekdoter og digresjoner. En utfordring med semistrukturerte intervjuer er at det er ressurskrevende. Både gjennomføringen av intervjuene og transkriberingen i etterkant er tidkrevende, selv med et begrenset utvalg enheter. Det er i hovedsak dette som har satt begrensninger på undersøkelsens utvalgsstørrelse. Semistrukturerte intervjuer har i tillegg noen andre begrensninger ved at det kompliserer muligheten til å sammenligne svar og kategorisere dem. Oppgaven vil likevel argumentere for at semistrukturerte intervjuer er den beste datainnhentingsmetoden for denne oppgaven, slik at respondentene får åpne seg og fortelle fritt om sine opplevelser og tanker rundt dem. For å sikre at intervjuene tok opp alle de samme aktuelle temaene ble det benyttet en intervjuguide. Guiden

styrker muligheten til å sammenligne og kategorisere svarene. Hjelp av en slik intervjuguide bidro til at man på en enkel måte kunne påse at man hadde vært innom alle tema underveis, uten å ødelegge samtaleflyten mellom informanten og forskeren.

Intervjuguiden er delt inn i underoverskrifter etter den overordnede problemstillingens hypoteser; tidskonflikt, politisk gjennomslag, hat, trakassering og trusler, i tillegg til motivasjon og ambisjon, samt deres egne oppfatninger av deres underkategorier som kjønn og alder. Å strukturere rekkefølgen basert på tematikk gjør det lettere å holde fokus i intervjuet og å holde på informantens oppmerksomhet (Beyers m.fl., 2014, s. 179). En slik inndeling sikrer at man «tapper» innom hvert av temaene og bidrar til å holde en god flyt i intervjuene, men gir likevel forskeren spillerom innen hvert tema. Intervjuet starter med noen introduksjonsspørsmål for å «varme opp» informanten mot de mer aktuelle spørsmålene senere i intervjuet, og runder av med noen avrundings spørsmål, for eksempel om representanten gikk over til annen politisk arena etter frafallet. For å sikre den informasjonen oppgaven trenger og for å «hjelp» informanten litt underveis har guiden inkludert noen «probes» til spørsmålene. Dette er oppfølgingsspørsmål ment å dytte intervjuet i en retning dersom det sklir litt ut, dersom respondenten ikke er så pratsom, eller dersom de unngår å svare på spørsmålene som stilles. Probes bidrar også til at intervjuet oppleves mer som en samtale gjennom at de oppmuntrer informanten til å snakke mer fritt om et tema.

De folkevalgte intervjuet er eksperter på deres egne opplevelser. Å snakke om deres frafall kan oppfattes som sensitivt i den forstand at de kan ha opplevd negative eller ubehagelige opplevelser. Å snakke om disse vil følgelig kunne være ubehagelig. Det er viktig å skape en komfortabel setting i intervjusituasjonen for at respondenten skal oppleve forskeren som en trygg person å åpne seg til. Dette kan være utfordrende, men detaljene og innholdet i intervjuene tyder på at vi klarte å oppnå et tillitsforhold hvor informantene åpnet seg. Det er også viktig at forskeren på forhånd skaffer noe informasjon om informantens kommune, politiske parti, kommunestyresituasjon og lignende som kan innhentes på offentlige nettsider, slik at det ikke behøves å bruke tid på dette under intervjuet, og for å møte informantene med en interesse for deres bakgrunn.

Den praktiske gjennomføringen av intervjuene har grunnet koronasituasjonen blitt gjennomført over det digitale kommunikasjonsprogrammet Zoom, og transkribert i etterkant. Intervjuene har vært individuelle. Noen notater ble tatt underveis for å notere ansiktsuttrykk og andre ikke-verbale uttrykk, og disse ble notert i transkriberingen. Nødvendige personvern hensyn og andre forskningsetiske aspekt er sikret gjennom innmelding og godkjenning av undersøkelsen hos

Personvernombudet til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Informantene og respondentene ble informert i forbindelse med datainnsamlingen, og ble bedt om å gi sitt informerte samtykke til å delta. Alle personvernsensitive data har i etterkant blitt oppbevart på forskriftsmessig måte under etterarbeid og behandling, og slettet deretter.

3.2.1 Utvalg

Valg av utvalgskommuner har tatt utgangspunkt i kommunene Berglund og Winsvold (2005) benyttet i deres forskning; Oslo, Larvik, Porsgrunn, Tromsø og Eidsskog. Da Berglund & Winsvold undersøkte ungdomsråd i tillegg til unge folkevalgte, ble det foretatt noen endringer i kommuneutvalget. Det ble også oppdaget at universet måtte utvides noe for å få tak i nok informanter da det ikke var nok frafalte unge folkevalgte i disse kommunene. Da oppgaven behøvde flere informanter, ble utvalget supplert ved å inkludere noen tilfeldige kommuner rundt om i landet på tvers av fylkene. Det endte opp med 12 casekommuner og 12 informanter. Berglund og Winsvolds kommuner kan følgelig betegnes som en pilot for denne undersøkelsen.

En artikkel publisert av NRK Troms og Finnmark i juli 2020 forteller om to unge representanter fra kommunestyret i Nordkapp. Disse representantene beskriver en svært dårlig debattkultur mellom politikerne i kommunestyret (Påsche, Kråkenes & Rømo, 2020). De to ferske representantene på 20 år forteller at de har opplevd både kjeft, hersketeknikker og fysisk trakassering fra eldre representanter på talerstolen. Det ble tatt kontakt med disse representantene som fremdeles innehar sine lokalpolitiske verv. Denne kontakten var ønskelig for å undersøke hvordan disse opplevelsene har vært, om motivasjon og det politiske engasjementet har endret seg underveis som et resultat av dette, og hvorvidt det vil ha innvirkning på deres ønske om å fortsette som lokalpolitiker. Disse intervjuene ble benyttet som bakgrunnsintervju for oppgaven. Hensikten var å få et innblikk fra noen som har opplevd trakassering i sammenheng med å være folkevalgt for å danne noen antakelser og noe forhåndskunnskap i forkant av de andre intervjuene.

Ambisjonen for valg av kommuner var å benytte kommuner som representerer ulike egenskaper. Det geografiske rommet for caset er ikke snevret inn noe ytterligere da ambisjonen har vært å gå bredt ut for en balansert fordeling av informanter over hele landet, på kryss av partier, alder og kjønn. Kommuner som nylig er sammenslått eller har gjennomgått geografiske størrelsesmessige endringer har blitt unngått. Fra evalueringer av flere kommunesammenslåingsprosesser vet vi at det kan ta noe tid å bygge en ny politisk kultur i

sammenslåtte kommuner (Brantzæg, 2010). Sammenslåingene kan også ha hatt innvirkning på sammensetningen av politikere.

Informantene vil presenteres i en skjematisk oversikt over kommunens og representantens karakteristikk slik at det blir lettere å skille dem fra hverandre i den videre analysen;

R1	<i>To jenter fra kommune kategori 2 i Troms og Finnmark fylke (Senterpartiet)</i>
R2	Gutt fra kommune kategori 6.1 i Vestfold og Telemark fylke (Arbeiderpartiet)
R3	Jente fra kommune kategori 5.1 i Viken fylke (Arbeiderpartiet)
R4	Gutt fra kommune kategori 3 i Innlandet fylke (Arbeiderpartiet)
R5	Jente fra kommune kategori 6.1 i Midt-Norge (Arbeiderpartiet)
R6	Jente fra kommune kategori 5.2 i Vestfold og Telemark fylke (Høyre)
R7	Jente fra kommune kategori 3 i Innlandet fylke (Arbeiderpartiet)
R8	Jente fra kommune kategori 2 i Salten, Nordland fylke (lokalpolitisk liste)
R9	Jente fra kommune kategori 2 i Vesterålen, Nordland fylke (lokalpolitisk liste)
R10	Gutt fra kommune kategori 5.2 i Rogaland (FrP)
R11	Gutt fra kommune kategori 5.1 i Viken fylke (Høyre)
R12	Gutt fra kommune kategori 5.1 i Midt-Norge (FrP)
R13	Gutt fra kommune kategori 1 i Troms og Finnmark fylke (Høyre)

For kategorisering av kommunene benyttes samme standard for klassifisering etter innbyggertall som utviklet av SSB (Bloch, 1998):

1. Under 2000 innbyggere
2. 2000 – 4999 innbyggere
3. 5000 – 9999 innbyggere
4. 10 000 – 19 999 innbyggere
5. 20 000 – 49 999 innbyggere
  - 5.1 20 000 – 29 999 innbyggere
  - 5.2 30 000 – 49 999 innbyggere

- 6. 50 000 eller flere innbyggere
  - 6.1 50 000 – 299 999 innbyggere
  - 6.2 300 000 eller flere innbyggere

Andelen informanter med Arbeiderparti-tilhørighet er noe høyere enn de andre partiene. Hvis vi skal ta ungdomspartiernes medlemstall som førende, har AUF betydelig høyere medlemstall enn de andre ungdomspartiene (LNU, 2014). Det vil således være grunn til å tro at det eksisterer en overrepresentasjon av unge representanter fra Arbeiderpartiet også i tradisjonelle politiske organer, og utvalget reflekterer dermed virkeligheten.

En svakhet ved undersøkelsen er at oppgaven ikke har like stort analysegrunnlag som optimalt ønsket. Aller helst skulle alle unge folkevalgte som trakk seg fra vervet i 2019 etter én periode blitt intervjuet, eller flere folkevalgte over flere tidsperioder, men dette vil naturlig nok være for omfattende og ressurskrevende for en oppgave som dette. Likevel vil det tenkes at undersøkelsen, med en slik avgrensning som presentert, kan gi noen verdifulle og interessante innsikter.

3.2.2 Datainnhenting

For å få kontakt med frafalte unge folkevalgte, har partilister fra kommunevalget i 2015 som tilgjengelig på Valgdirektoratet sine nettsider blitt gjennomgått, og i tilfeller der det var tilgjengelig, ble kommunestyrerepresentanter oppsøkt på kommunenes egne nettsider. Denne dataen ble så sammenlignet med data fra kommunevalget i 2019, og på samme måte ble representanter søkt opp på kommunenes egne nettsider. På denne måten kunne det avdekkes hvem som hadde falt fra mellom periodene. Deretter ble det tatt direkte kontakt med aktuelle informanter for å avdekke hvorvidt de selv trakk seg frivillig fra sitt verv, eller om de var offer for ufrivillig frafall. Representanter som ufrivillig hadde falt fra ble ikke inkludert videre i intervjuprosessen. Alle aktuelle informanter i de forskjellige kommunene ble kontaktet, og svaropplutningen var på omtrent 8 av 10. Representantene ble kontaktet i forskjellige kanaler etter hvilken kontaktinformasjon som lå tilgjengelig. Noen kontaktet jeg på mail, andre på melding, eller på Facebook der dette var det eneste tilgjengelige.

Grunnen til at tidsavgrensningen 2015-2019 ble valgt, er fordi jeg tenker at disse informantene har sin tid i vervet og frafallet ferskest i minnet, noe som kunne fange opp mer interessant

informasjon og gi mer reliable intervju, samtidig som man har fått noe tidsmessig distanse og kan se frafallet i retrospekt med andre øyne enn når man sto midt i avgjørelsen. Likevel er det to år siden de trakk seg, og noen hukommelsesutfordringer vil likevel kunne oppstå. Det ble dermed vurdert som best både for studiens målesikkerhet og gyldighet å ta utgangspunkt i nyere tid.

3.2.3 Operasjonalisering

For å operasjonalisere begrepet unge folkevalgte valgte oppgaven å følge Berglund & Winsvold (2005) som definerer unge folkevalgte som 30 år eller yngre. De har imidlertid satt et ytterligere skille mellom de to aldergrupperingene 18-25 og 26-30 år. Dette prosjektet vil fokusere utelukkende på den yngste aldersgruppen. Frafallet er høyt i alle aldersgrupper, men det er høyere blant de som er 25 år eller yngre, ifølge Berglund & Winsvold (2005). Dette er grunnen til at fokuset vil settes på denne aldersgruppen.

Hypotese nummer 3 (H3) forventer at hatytringer, trakassering og trusler har innvirkning på unge folkevalgtes frafall. Disse begrepene vil operasjonaliseres da ikke alle har universelle anerkjente definisjoner. Dette gjelder blant annet hatefulle ytringer, hvor konseptet kan forstås både juridisk og normativt (Ipsos, 2019, s. 6). Dette prosjektet har inntatt en normativ tilnærming til hatefulle ytringer som konsept. Dette fordi man gjerne har ulike oppfatninger av hva som er «hatefullt», som ikke nødvendigvis dekkes av den juridiske definisjonen. Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) har utviklet en normativ forståelse for konseptet som forstås som;

«... nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende ytringer som rammer individets eller en gruppes verdighet, anseelse og status i samfunnet ved hjelp av språklige og visuelle virkemidler som fremmer negative følelser, holdninger og oppfatninger basert på kjennetegn, som for eksempel etnisitet, religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og alder» (LDO, 2015, s. 12).

En utvidet forståelse er hensiktsmessig fordi det belyser fenomenets sosiale, kulturelle, kognitive og psykologiske aspekter (Ipsos, 2019, s. 6). Rent konkret vil hatefulle ytringer og trakassering kunne innebære enten en *indirekte* form for kontakt gjennom uønskede og plagsomme brev, e-poster og meldinger. Uønskede henvendelser på sosiale medier, formidling av ondsinnet informasjon, svertetekampanjer, avisinnlegg, blogginnlegg eller lignende. En

direkte form for kontakt vil være gjennom fysisk eller nær kontakt med avsender gjennom eksempelvis ubehagelige og uønskede tilnærmelser eller kontaktforsøk enten hjemme eller på offentlig sted. Uønskede og plagsomme telefonoppringninger. Fysisk og verbal håndspåleggelse. Fysisk angrep eller forsøk på angrep. Etterfølgelse, enten i bil eller til fots.

Trakassering forekommer når en person blir utsatt for uønskede negative handlinger, unnlater eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende eller ydmykende (Arbeidsmiljøloven, 2005, § 4-3). Mobbing og seksuell trakassering beskrives som de mest kjente formene for trakassering. Ifølge arbeidsmiljøloven anses trakassering som: «når en uønsket atferd finner sted med den hensikt eller virkning å krenke en annens verdighet». (Arbeidsmiljøloven, 2005, § 4-3). Seksuell trakassering er uønsket oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom (Arbeidsmiljøloven, 2005, § 4-3). Hersketeknikker er et eksempel på en annen form for trakassering da det har som formål å virke krenkende, nedverdiggende eller ydmykende. Hersketeknikker benyttes som en form for maktutøvelse for å direkte eller indirekte herske over eller ydmyke andre. Professor Berit Ås har identifisert og klassifisert fem hersketeknikker (Ås, 1979): usynliggjøring, latterliggjøring, tilbakeholdelse av informasjon, fordømmelse uansett hva du gjør og påføring av skyld og skam. Berit Ås hevder disse hersketeknikkene brukes i spesielle kombinasjoner og situasjoner, og spesielt overfor kvinner.

Til slutt vil oppgaven benytte en definisjon av **trusler** som et verbalt angrep som tar sikte på å skade eller skremme en person (Kommunesektorens organisasjon, 2018). Disse kan også forekomme direkte eller indirekte.

3.3 Metodiske utfordringer

En forsker som ikke adresserer usikkerhetene rundt sine slutninger hevder enten at en har total kunnskap om temaet eller ingen forståelse om hvor sikre eller usikre slutningene er, hevder King, Keohane og Verba (1994, s. 67). Det vil være umulig å oppnå absolutt validitet og reliabilitet i enhver forskningsmodell (Lecompte & Goetz, 1982). Oppgaven har forsøkt å ta de forhåndsreglene som kan tas i en slik studie for å styrke de metodiske kvalitetene i så stor grad som mulig. Likevel foreligger det begrensninger og kritikk som følger de ulike forskningsmetodene.

En kritikk som retter seg mot bruk av kvalitative studier generelt er at det er vanskelig å generalisere resultatene på samme måte som i vitenskapsteoretisk forskning. Man kan ikke uten videre trekke slutninger mellom et begrenset utvalg og universet utvalget representerer. I tillegg oppstår det vanskeligheter med å oppnå god gyldighet og målesikkerhet i forskningen. Siden målet med kvalitative undersøkelser er å gjøre dypdykk i materien, går det på bekostning av bredden. Til tross for disse utfordringene, kan kvalitative undersøkelser på den andre siden bidra til forskning gjennom verdifull innsikt i dybden på fenomenet som undersøkes. Ifølge Gentikow (2005, s. 164) kan undersøkelser utført med kvalitative metoder være i stand til «å produsere nyansert, kompleks, ofte ny og gyldig innsikt i fenomener fra vår livsverden, både ved å bidra med konkrete og detaljerte beskrivelser fra aktørenes egne perspektiver, og ved å analysere og fortolke disse kontekstualisert og fra detalj til helhet og omvendt.» Målet for denne undersøkelsen er å bidra med innsikt i et ellers lite undersøkt univers.

Målet for denne undersøkelsen er følgelig ikke å generalisere funn til universet, men heller bidra med innsikt som kan berike universet og generere innsikt som ikke tidligere har blitt belyst. Den eksterne validiteten vil følgelig være lav. Resultatene *kan* riktignok gjelde for andre enn de som er undersøkt, men det vil være umulig å konkludere med dette. Resultatene kan likevel benyttes til analytisk generalisering ved at funnene kan brukes som en veiviser for hva som kan skje i andres lignende situasjon. At de samme resultatene presenteres også i tidligere studier, styrker denne validiteten. Resultater som er ulik de fra tidligere forskning kan på den andre siden bidra til en ytterligere teoretisk forståelse. Det finnes ingen entydig teori som sier noe om folkevalgte som trekker seg fra verv. Denne undersøkelsen vil bidra til økt innsikt utover studiene som allerede foreligger, og således danne grunnlaget for forbedrende, kvantitative studier med større N.

Det er viktig å være bevisst at mangelen på eksisterende teori gjør forskningen sensitiv for egen tolkning, noe som er en svakhet ved undersøkelsen. Dette gjør at studien ikke kan bli fullstendig repeterbar eller objektiv, men det er heller ikke poenget. Det vil være ønskelig å presentere funnene av unges forståelse, oppfatning og følelser rundt deres tid som folkevalgt slik informantene oppgir, og målet er at disse dataene kan bidra i videre forskning og arbeid på feltet. Oppgaven har forsøkt i størst mulig grad å synliggjøre eventuelle svakheter ved hjelp av transparens og grundig redegjørelse for fremgangsmåte og fortolkningsprosess.

Skjevhet i svarfordelingene er en potensiell utfordring å ta høyde for. Oppgaven har tilstrebet så høy svarprosent som mulig gjennom motiverende innledende tekst til undersøkelsen, og informantene har også blitt purret på når dialog ikke oppnås.

Å få tilgang og gjennomføre intervjuer med ikke-eliter kan trolig være enklere enn med eliter, men intervjuer med ikke-eliter medfører egne muligheter og utfordringer. Den ordinære befolkningen har få insentiver til å dele personlig informasjon med forskere, spesielt i politiske settinger hvor de med rette kan frykte tap av rykte og fysisk sikkerhet (Mosley, 2013, s. 128). Av metodiske årsaker har oppgaven valgt å anonymisere informantene. Dette har blitt gjort for å kunne innhente verdifull innsikt og informasjon som trolig ikke ville vært mulig dersom man kunne tilbakespore det informantene fortalte. Å anonymisere informantene bidro trolig til en mer frittalende prat rundt temaene, noe som i større grad gjorde at informantene kunne stole på at det de fortalte ikke kunne brukes imot dem senere.

4.0 Empirisk analyse

I dette kapittelet skal resultatene av intervjuene med de unge folkevalgte presenteres, med svar på hvilke årsaker som har ført til deres frafall fra politikken. Kapittelinnstillingen vil ta utgangspunkt i hypotesenes struktur. Kapittelet vil også avdekke hvorvidt det eksisterer andre årsaker til at unge folkevalgte velger å trekke seg fra sitt verv enn hva som har blitt belyst i tidligere forskninger og ved det teoretiske utgangspunktet. Det er viktig å bemerke at de ulike årsakene til frafall presentert ved de tre hypotesene kan bevege seg inn i hverandre gjennom samspill. Dette kapittelet vil gi en presentasjon av de ulike årsakene til frafall inndelt ved hypotesene, samt noen tilleggsårsaker som hypotesene ikke dekker. I påfølgende diskusjonskapittel vil det redegjøres for hva de ulike funnene betyr, og hvilke implikasjoner de har.

Først vil informantens motivasjon for inntredelse i vervet introduseres, samt eventuelle tilhørende ambisjoner om politisk karriere. Videre vil funnene som fremkommer av intervjuene presenteres kronologisk etter hypotesene med tilhørende sitater fra intervjuene. Videre vil andre årsaker til frafall som viser seg aktuelle etter intervjuene, som ikke er redegjort for ved inngangen av undersøkelsen, fylles inn. Til slutt vil funnene summeres i en skjematisk oversikt.

4.1 Motivasjon og ambisjon

Det kan være flere grunner til at man ønsker å tre inn i et politisk verv, slik som nevnt i teorikapittelet. I intervjuene ble informantene spurt om deres motivasjon i forkant, og årsakene, til at de havnet i vervet som folkevalgt. Når det gjelder rekruttering oppgir de aller fleste av informantene at de ble rekruttert på bakgrunn av deres aktivitet i ungdomspartiet og/eller andre politiske eller samfunnsrelevante verv. Andre informanter kommer fra relativt små kommuner hvor deres kontaktnettverk og engasjementet for enkeltsaker har vært viktigst. Familiemedlemmers og venners politiske engasjement eller karriere kan også påvirke ens egen interesse og motivasjon. Motivasjonen informantene besitter i forkant av inntredelse i vervet, viser at alle motivasjonsantakelsene til Berglund (2005) er representert i utvalget. Enkelte kategorier går riktignok igjen blant flere. Det som er felles for alle informantene er riktignok at motivasjonen endrer seg betraktelig i møte med politikken hvor den hos mange daler helt frem til de trekker seg, eller at den endrer seg noe etter hvert. Motivasjonen kan endre seg både av ytre og indre faktorer gjennom påvirkning i form av ulike opplevelser, eller en naturlig

stagnering grunnet interesseendringer eller lignende. Noe som kan forklares med at unge fremdeles er i stadige endringsprosesser.

Den folkevalgte kan ha opplevd både tidskonflikt, mangel på gjennomslag, hatefulle ytringer og trusler uten at dette har påvirket motivasjonen. Informantene intervjuet for bakgrunnsinformasjon til prosjektet, fortalte at de negative opplevelsene de hadde som folkevalgt, heller økte motivasjonen enn å svekke den. Representantene ble stilt spørsmål om hvorvidt opplevelsene påvirker deres motivasjon inn mot neste politiske periode, og hvorvidt de kom til å stille til gjenvalg eller ikke. Her forteller informantene at de nevnte opplevelsene har gjort engasjementet og motivasjonen enda sterkere enn før de tiltrådte. De forteller om en driv som beveger seg utover seg selv, og trekker frem at de ønsker å fortsette spesielt for generasjonene med unge folkevalgte som skal komme etter henne. Bakgrunnsinformantene for oppgaven trekkes frem her for å understreke betydningen av motivasjon og hvordan den på ulikt vis kan uttrykkes, endres og potensielt styrkes underveis. Funnene fra bakgrunnsinformanten er kun en illustrasjon, og inngår således ikke i det empiriske grunnlaget. Informantene kan ha hatt negative opplevelser i tiden som politiker, men det er ikke nødvendigvis akkurat det som i størst grad påvirker beslutningen om frafall.

Informantene ble bedt om å fortelle litt om hva som ledet opp til at de ble kommunestyrerepresentanter. Videre ble informantene spurt konkret om hvilken motivasjon de gikk inn i vervet med og hvorvidt motivasjonen endret seg underveis, samt om de gikk inn i vervet med noen videre politiske fremtidsutsikter. På spørsmål om motivasjon i forkant av inntredelse oppgir de fleste av informantene at de gikk inn med store forventninger og forhåpninger til hvordan det er å være politiker, og de så frem til tiden i vervet. Alle informantene forteller om en tilstedeværelse av politisk interesse, og ingen sa ja til å stå på partiliste mot sin vilje. Av rekrutteringsårsaker oppgir flere av informantene at etter lang fartstid i ungdomsparti eller andre samfunnsrelevante organisasjoner, ble plass i kommunestyret «neste trinn», og det var naturlig at de ble nominert til plass på partilista i forkant av valget. «Det var jo litt stas for da hadde jeg vært i ungdomspolitikken lenge, så jeg følte det var et trinn høyere opp.» (Informant R7). Informantene dette gjelder forteller at det var stas og gøy å bli nominert, og de så frem til å tre inn i vervet etter at valgutfallet gjorde det klart at de var stemt inn. De som ble rekruttert gjennom ungdomspartiene forteller at de gikk inn som folkevalgt med generell politisk interesse i bunn, og med noen utvalgte saker de var spesielt opptatt av.

Andre forteller at verv «ballet på seg» og at de egentlig ikke hadde tenkt å stille til valg, men de havnet i kommune- eller bystyret nokså tilfeldig. Noen av disse hadde riktignok sittet i

partiets tilhørende ungdomsparti, men de hadde enten ikke sittet så lenge, eller spilt en veldig aktiv rolle. Reisen fra politisk interessert, til rekruttert til ungdomsparti, til plass i kommune- eller bystyret kunne derfor betegnes som nokså kort. Det fremkommer av de dette gjelder at verv i kommune- eller bystyret ikke var uønsket, men at det skjedde litt brått og plutselig, noe som gjorde at de kanskje ikke var like forberedt og motivert som andre med lengre fartstid innen andre politiske- eller samfunnsrelevante verv.

Når jeg ser tilbake igjen på denne tiden, så gjorde jeg forferdelig lite, i alle fall i begynnelsen, for å få de posisjonene jeg fikk. Jeg følte egentlig at jeg ble med og så var det andre folk som jobbet mye for at jeg skulle gå videre. (Informant R10).

Andre som ikke hadde vært aktiv i ungdomsparti fortalte at de ble rekruttert gjennom bekjente i gitte parti. De ble spurt om å stille på liste og hadde sagt ja til det, med unntak av én informant som oppgir at vedkommende ikke visste at hun hadde sagt ja til å stå på liste før hun fikk beskjed om å møte opp som vararepresentant da en fast representant hadde meldt flytting. Påfølgende valgperiode hadde informanten sagt ja til å stå på liste, og vedkommende ble da valgt inn som fast representant.

Av konkrete motiver forteller flere av informantene at de har vokst opp med politisk engasjerte og aktive foreldre, noe som har satt grunnlaget for et generelt engasjement for politikk og samfunn. Flere av disse representantene forteller om å ønske samfunnsendring og de er spesielt opptatt av noen enkeltsaker. Klima og miljø er et politikkfelt som opptar mange av informantene. Andre forteller om følelsen av at deres tilstedeværelse i vervet betydde noe mer enn kun en oppnåelse for seg selv. Dette håndheves spesielt av kvinnelige informanter som beskriver kommune-/bystyret som sterkt mannsdominert og aldersdominert av de over 50 år. Å bidra til å endre denne demografiske trenden forteller de at betydde mye.

Mye av motivasjonen var at kommunen vår har hatt veldig mye menn i kommunestyret. Overvekt av menn over 60 år, og det var veldig få kvinner og yngre som har sittet de siste 10 årene. Så en motivasjon var å kunne bidra som en representant for de yngre og spesielt yngre jenter, og være en liten motvekt til de gamle gubbene som sitter der. (Informant R7).

Motivasjonen kan i tillegg være førende av ambisjoner om høyere verv og videre politisk karriere. I disse tilfellene kan vervet som kommunestyrerepresentant betegnes som et «springbrett». På spørsmålet «har/hadde du noen videre politiske ambisjoner utover vervet som folkevalgt i kommunen?» forteller de fleste informantene at det hadde de ikke i utgangspunktet. Noen forteller at de var åpne for noen videre politiske verv eller karriere dersom de skulle få

noen forespørsler eller tilbud, men at dette ikke var noe de jobbet målrettet for. Andre informanter forteller derimot at de hadde sterke ambisjoner om politisk karriere ved inntredelse, og at vervet som kommunestyrerepresentant for disse kunne betegnes som et springbrett. Noen av disse forteller at de fremdeles har politiske ambisjoner, og sier at de ønsker å fortsette som politiker ved en senere anledning.

Samtlige av informantene forteller om en ulik grad av motivasjon og ulike motiver i forkant av å tre inn i vervet som folkevalgt. Det som er likt, er riktignok at motivasjonen og engasjementet er til stede. Noe skjer riktignok underveis, som fører til at driven for å fortsette stagnerer. Hva skjer egentlig med motivasjonen i tiden mellom spenningsfylt inntreden i verv og beslutningen om å trekke seg som folkevalgt?

4.2 Konkrete frafallsårsaker

4.2.1 H1 – Tidskonflikt

Som presentert i teorikapitlet er tidskonflikt en av de mest oppgitte årsakene til frafall, ifølge tidligere forskning på unge folkevalgte. I Berglund & Winsvolds undersøkelse av unge folkevalgte fra 2005 var det særlig «flyttet» og «tok for mye tid» som markerte seg som de viktigste årsakene til frafall for aldersgruppen 18-25 år. Sett i lys av dette, burde disse årsakene også i denne oppgaven være betydningsfulle. Et overraskende funn er at det riktignok ikke viser seg som like gjeldende for informantene i denne oppgaven. Flere oppgir å ha flyttet før eller i løpet av perioden de ble innvalgt for. Disse oppgir at dette var en medvirkende årsak til at de trakk seg, men de færreste oppgir dette som den viktigste årsaken.

I forsøk på å komme i kontakt med informanter, ble det oppdaget at flere unge folkevalgte dropper ut av vervet, eller søker om permisjon, før deres innvalgte periode er over. I disse tilfellene tyder det på at årsaken er at de flytter vekk fra kommunen. Informantene begrunner dette med at skolegang eller jobb gjør at de må flytte fra kommunen og de frasier seg sitt verv samtidig. Det kan se ut som at i de tilfeller hvor flytting er den viktigste frafallsårsaken blant unge folkevalgte, trekker man seg heller før perioden er omme. Når representantene sitter ut perioden er det samtidig andre årsaker som bidrar til beslutningen om å trekke seg. De kan ikke helt uten videre settes to strek under denne konklusjonen, men det tyder på et mønster. Majoriteten av informantene oppgir riktignok at vervet tok mye tid og at flytting er en medvirkende årsak til sitt frafall. Likevel er det få av disse som oppgir det som den viktigste

årsaken til sitt frafall, og ingen oppgir det som eneste årsak. Alle trekker frem andre tilleggsårsaker som svekket engasjement og motivasjon, ubehagelige opplevelser av ulikt slag, eller konflikter innad i eget parti eller mellom partier. Flytting og tidskonflikt har derfor i større grad blitt benyttet som «syndebukken» for deres frafallsbegrunnelse.

Det skjer mye ting som man også har tid til samtidig. Så det var nok ikke den tidsgreia som var hovedårsaken til at man ikke ville mer. Men tidligere likte man kanskje å tro det litt sjøl, at man ikke hadde tid. Det var det jeg sa til andre også. Jeg hadde dårlig med tid. Det hadde nok vært mer enn god nok tid til å presse det inn hvis man følte at man satt igjen med litt mer positive følelser. (Informant R3).

Informantene fikk spørsmål om hvorvidt egne livssituasjoner eller andre praktiske årsaker hadde innvirkning på deres tid i rådet og deres beslutning om å trekke seg. Intervjuguiden inkluderte også et spørsmål som gikk ut på hvordan arbeidsmengden som folkevalgt generelt sett opplevdes. Disse spørsmålene gikk noe inn i hverandre da det ene ofte ledet opp til det andre. Arbeidsmengden kunne tidvis oppleves voldsom og tung, ifølge flere av informantene, men ingen oppga dette som en betydelig årsak til sitt frafall. Ingen av informantene oppga store endringer i livssituasjon, som å ha fått eller skulle få barn i perioden de satt som folkevalgt. Majoriteten av informantene hadde riktignok flyttet eller skulle flytte før eller i løpet av perioden de ble valgt inn. Av 12 frafalte representanter hadde ni flyttet før de trådte inn i vervet eller i løpet av fireårs-perioden de var innvalgt for. Når det kommer til flytting fra hjemkommunen, fortalte informant R4; «Som 17-åring var jeg ikke klar for å bo i hjemkommunen resten av livet. Jeg var heller ikke så engasjert. Da var det bedre å gi plassen til noen som ønsket det mer.» (Informant R4). Her ser vi at både flytting og svekket engasjement har betydning. Det vil være vanskelig å avdekke og analysere seg frem til hvilke faktorer som veier tyngst, med mindre informanten oppgir dette eksplisitt. En annen informant fortalte at jobbtilbud og studier i utlandet gjorde at vedkommende mente det ble dumt å skulle fortsette å sitte som folkevalgt uten å kunne ta en aktiv del i politikken grunnet den geografiske distansen. Vedkommende forteller videre;

Årsaken jeg gav var at jeg flytter til utlandet. Om jeg hadde blitt i Norge hadde jeg trukket meg uansett, og da hadde motivasjonsårsakene vært hovedgrunnen. Det var bare veldig lett å ikke gå i detalj i partiet. Det er en enkel utvei å si at du stikker fordi du flytter. (Informant R11).

Flere informanter fortalte av det ikke lå noe videre dramatik bak frafallet, men at flyttingen kombinert med en generell svekket politisk interesse eller engasjement førte til at de trakk seg.

Jeg flyttet halvveis i perioden, noe som gjorde at jeg ikke kunne være like aktiv i prosessmøtene eller gruppemøtene som ledet opp til bystyremøtene. Jeg var ganske tidlig klar over at jeg ikke ville ta det noe videre fordi arbeidet var ikke noe for meg. Kommunalpolitikk ble veldig detaljorientert. Det interesserte meg ikke i lengden. (Informant R2).

Samme informant forteller også; «[Jeg] følte jeg hadde gjort mitt, følte jeg ikke trengte å ha dårlig samvittighet for å slutte». Noe som kan tyde på at vedkommende gikk inn i vervet med hovedsakelig kollektivistiske motiver og underbygger Berglunds (2005) antakelse om at de som går inn i vervet med slike motiver vil trolig være tilfreds etter én periode.

Tidskonflikt viser seg da ikke som en så aktuell årsak til frafall som annen tidligere forskning peker på. Det er tydelig at dette eksempelet gjelder for flere informanter. Flere beskriver flytting, jobb og skolegang som en faktor – men, ikke en ensbetydende faktor. Det fremkommer i de fleste tilfeller at praktiske årsaker er den årsaken flere «gjemmer seg bak» når de blir spurt om frafallsårsak, men at det egentlig ligger annet bak som bidrar til å lede opp til den endelige beslutningen.

... Da jeg trakk meg fra renominasjonslista skyldte jeg jo på andre ting... Jeg ga vel klart inntrykk at jeg skulle flytte av jobbsammenhenger tror jeg. Jeg trakk meg veldig sent i nominasjonsprosessen i forkant av neste valg, men innså at jeg ikke orket 4 år til med dette. Det handler bare om konflikt, og jeg kommer til å må velge mellom pest eller kolera. (Informant R5).

I dette sitatet snakker informanten om en todelt fraksjon innad i egen partigruppe hvor maktkamp og individualisme sto sterkt. Flere informanter forteller om en krevende tid som folkevalgt, av flere årsaker, men at tidskonflikt likevel var en enkel måte å begrunne frafallet på.

At kommunepolitikken er detaljorientert og at sakene ikke er så spennende, er det mange av informantene som påpeker. Det tyder på at politikken detaljorientering påvirker representantenes motivasjon og engasjement i større grad enn at det går på bekostning av representantenes tid. Informantene trekker frem at detaljorientert politikk har svekket deres generelle interesse og engasjement for å arbeide med de store politiske skillelinjene som de i forkant av inntredelse i vervet ønsket. Flere nevner at det var de store politiske skillelinjene som gjorde at de ble politisk interessert i utgangspunktet, og at det var på bakgrunn av disse deres interesse for å være folkevalgt oppsto.

4.2.2 H2 – Erfaring og opplevd gjennomslag

I intervjuene ble informantene spurt om deres oppfatning av egen gjennomslagsevne og innflytelse på politikken som ble ført - både i eget parti og i kommunestyret generelt. De ble også spurt om de trodde deres grad av gjennomslag ble påvirket av egne karakteristikk, slik som alder, kjønn eller etnisitet. På spørsmål om deres forventninger og hvorvidt disse forventningene ble innfridd, svarer omtrent samtlige av informantene at de gikk inn med en forventning som ikke ble innfridd. Med noe variasjoner av hva de legger i dette. Flere av informantene forteller riktignok at en opplevelse av manglende gjennomslag og innflytelse *har* hatt innvirkning på deres beslutning om frafall.

[Jeg] ble politisk aktiv fordi jeg hadde noen saker jeg var spesielt opptatt av, og når jeg følte jeg ikke fikk noe gjennomslag i de sakene dabbet også interessen av. Jeg skulle liksom redde verden. Og med en gang det ikke gikk så var det ikke bra nok. (Informant R2).

Flere forteller at de gikk inn i rådet med store forventninger om at det å være politiker medfølger muligheten til å endre verden, og at man skulle utgjøre store forskjeller. Spesielt på de politikfeltene de var mest opptatt av. Dette er en vanlig forventning som resultater fra flere forskninger på unge folkevalgte peker på (Berglund & Winsvold 2005, Ødegård & Bergh 2011). Det tyder på et mønster at man går inn med stort politisk engasjement og tanker om hva og hvordan man skal endre lokalsamfunnet, men blir møtt av at lokalpolitikken er annerledes enn tenkt, og at arbeidsmengden er stor. Eksempelvis nevner informanter både store mengder sakspapirer man ikke rekker å lese før påfølgende møter, og at sakene de unge er opptatt av, ikke blir prioritert.

Vi hadde møter med 400 sider sakspapirer til hvert møte. Man kom ikke i nærheten av å lese alle sidene hver gang, og tror egentlig aldri jeg faktisk leste alle en eneste gang. Det gjorde at arbeidsmengden man burde ta ble for stor. Jeg følte jeg ikke fikk gjort så mye utover det når arbeidsmengden var så stor, så da var det ikke så gøy lengre. (Informant R2).

Du må være ganske hardhudet for å stå i det. Når du er fersk og føler du ikke kan ting godt nok, du vet ikke bestandig bakgrunnene, det er tusen sider med papirer og vedlegg du skulle ha lest. Du rekker ikke å sette deg inn og huske alt. Så kommer du til de som er vant til disse sakene og har vært borti dem før... Så er det ingen tvil om at når miljøet blir litt røft i tillegg, er det mange som tenker at det gidder jeg ikke, det er bortkastet tid, hvis man bare blir sabla ned fra talerstolen uansett. (Informant R9).

Informant R9 trekker frem hvordan det kan oppleves spesielt overveldende for de yngre som har mye å sette seg inn i. Spesielt dersom andre politikere utnytter unges mangel på erfaring og kunnskap for å fremme egne standpunkt.

Med store mengder arbeid kan man oppleve at man ikke har oversikt over sakene som skal behandles. Og når man ikke har tid til å skaffe seg total oversikt kan man oppnå motløshet og man kan bli uinteressert. På spørsmål om arbeidsmengde svarte en informant;

Arbeidsmengden er akkurat så mye som du ønsker å gjøre det til. Hvis du tar på deg et verv kan du jobbe rævva av deg for å få til ting. Men hvis du ikke har tid, så får du mindre gjennomslagskraft. Jo mer du får lagt frem jo mer får du potensielt gjennomslag for, men det krever innsats. (Informant R4).

Når man som ung i en tidkrevende etableringsfase, vil det tenkelig være utfordringer knyttet å få tiden til å strekke til, noe som videre kan gå utover muligheten for gjennomslag. Som samme informant sa; «Det levde ikke opp til forventningene mine til hva politikk var. Jeg hadde en annerledes tanke om hva det ville si å være politiker. Men i ettertid skjønner jeg jo at det er akkurat det politikk er.» (Informant R4). Her refererer informanten til hvordan lokalpolitiske saker som vann, avløp og hvor leilighetskomplekser skal stå, ble behandlet som de viktigste sakene i kommunen, mens de sakene de unge er opptatt av, ikke blir prioritert. Dette gjør at motivasjonen synker og man kan begynne å tvile på sin egen gjennomslagsevne i de sakene man virkelig er interessert.

Det er lett å få gjennomslag hvis du tør å snakke. Men du er 18-19 år og du sitter der med folk som kanskje har sittet der litt for lenge, som har mye mer erfaring, da er det lett å være stille. Det kan stanse gjennomslaget som ungdomspolitikere får fordi du blir litt stressa av at de kan så mye og hvorfor skal jeg som går på videregående komme med noen meninger, liksom? (Informant R11).

Å uttrykke sine meninger i et råd hvor majoriteten er eldre og erfarne politikere, kan oppleves som skremmende. Spesielt dersom det eksisterer et dårlig miljø mellom politikerne og partiene, slik som informant R9 fortalte. Psykososialt miljø vil tenkelig ha innvirkning på både gjennomslagskraft og motivasjon. Å få gjennomslag for sine interesser i de politiske sakene vanskeliggjøres ved at man opplever det som ubehagelig å ytre sine meninger. Det psykososiale miljøet kan gjøre dette enklere eller vanskeligere, men til syvende og sist vil det avhenge av personlige karakteristikk.

Andre informanter forteller at de opplevde sin innflytelse og gjennomslagskraft som akkurat slik den burde være i en partigruppe. Flere følte de ble godt hørt i de sakene som interesserte

dem og de følte de fikk gjennomslag for sine interesser både i partiet og i kommune-/bystyret. Som informant R2 sa; «Jeg hadde den innflytelsen som én person i en stor gruppe kan ha, og som yngre enn alle andre i rommet. Ikke misfornøyd med innflytelsen, men ikke fornøyd heller. Den var helt som forventet». Andre fortalte at de ikke ble like godt hørt verken i partiet eller i kommune-/bystyret, og at beslutningene i større grad ble tatt av andre politikere. Dette kom til uttrykk spesielt i store kommuner hvor partigruppene er store. Flere informanter forteller om følelsen av å sitte i et verv og i et parti hvor din stemme ikke blir vektlagt. Flere av disse informantene forteller om strenge retningslinjer innad i partiet og strekt voteringsdisiplin.

4.2.3 Voteringsdisiplin og tilskrevet representasjon

Informantene forteller at de ble overrasket over hvor strenge retningslinjer de måtte forholde seg til i partiet når det kom til votering. Det krevdes at man avla stemme unisont i partiet, og det ble slått ned på dersom noen representanter stemte ulikt.

[...] Jeg stemte en gang imot på en ganske tung sak i kommunen som så å si nesten hele bystyret stemte for. Det var meg og to-tre andre som stemte imot. Jeg fikk beskjed om at det måtte jeg ha sagt ifra om på forhånd. Du måtte skrive under på at du ville følge partiprogrammet til punkt og prikke. Så utenfor partiprogrammet kunne du ikke stemme. Jeg ble veldig skuffet over mangelen på diversitet. I iallfall på et sånt lokalt nivå er det veldig rart å ikke la folk få stemme det de vil, synes jeg, for alle kan jo ikke være enige i alle saker innad i et parti. Så jeg synes det var veldig unødvendig og udemokratisk. (Informant R6).

Samme informant forteller at en spesifikk hendelse knyttet til dette, var hovedårsaken til at hun trakk seg som politiker. Informanten forteller at partiet selv kalte inn vara dersom representanter meldte forfall til de politiske møtene. Informanten forteller om en spesifikk hendelse hvor hun ble beskyldt av en annen partikollega om å melde inn forfall for sent slik at de ikke fikk kalt inn «riktig» vara.

Jeg følte det ble litt mye sånn sniking ... Partiet mitt hadde innkalt varaer, og så hadde de bare kalla inn de varaene de ville, og ikke gått etter rekkefølge og tatt neste på lista, som jo er veldig protokoll. Man var litt ukonsekvent i innkallelse av vara. Og da fikk jeg skylda for at jeg hadde meldt inn forfall for sent... Det var faktisk kjempeubehagelig. Man oppfatter at ting er avgjort på bakrommet... (Informant R6).

Noen forteller videre om en følelse av tilskrevet representasjon hvor representantene opplevde å ikke være delaktig i de politiske beslutningene da de ofte ble tatt på «bakrommet» av enkelte

i partiene, og at deres meninger i de politiske sakene ikke var så viktig. Informantene problematiserer det demokratiske aspektet ved at unge er valgt inn nettopp på bakgrunn av å føre ungdommens stemme. Noe som representantene forteller at tidvis kunne oppleves som lite akseptabelt blant de andre politikerne. Fem ulike informanter som forteller om deres følelse av begrenset gjennomslagsevne, vil siteres;

Når du er atten år vil du ikke gå imot et forslag fra ditt eget parti eller være for et forslag fra et annet parti som partiet ditt ikke er noe særlig fan av. Jeg følte ikke akkurat at handlingsrommet var så stort utover det partiet sto inne for, selv om det var ting vårt partiprogram ikke sa noe om. Det er jo litt paradoksalt i seg selv for man er jo valgt inn på bakgrunn av at man er ung, og man bør jo få stemme annerledes i kraft av at man er yngre. (Informant R6).

I starten sa jeg ingenting, og det følte noen ganger ut som jeg var satt på lista for å fylle. Selv om jeg hadde lyst å bli med og at jeg hadde sagt det. Så ser det bra ut for partier å ha ungdomspolitikere på, derfor spytter de dem inn litt høyere på lista enn hva andre som kan bidra med mer. (Informant R11).

Her beskriver informantene at vedkommende opplever å bli «kvotert» inn på bakgrunn av alder. Det samme forteller også flere av de kvinnelige representantene, hvor deres doble karakteristikker som både ung og kvinne bidro til opplevelsen av at de var valgt inn på grunnlag av nettopp det.

Vi jentene opplevde å bli tatt veldig lite på alvor. Vi opplevde nok ofte at vi hadde en formell plass rundt bordet, men avgjørelsen var tatt lenge før vi kom. Vi opplevde at «disse unge damene» var slitsomme å må forholde seg til, på en måte. (Informant R5).

[...] Det var en politisk elite som ga så sterke føringer at min individuelle frihet ble litt begrenset som gjorde at jeg følte at det ikke var noe vits at jeg satt der. ... Mine tanker og refleksjoner hadde ikke så stor påvirkningskraft som jeg i utgangspunktet trodde. Og etter hvert følte jeg kanskje at grunnen til at jeg var der var mest fordi de trengte å treffe yngre velgere, og jeg ble mest en maskot i arbeidet deres. Så jeg følte vel kanskje at jeg kom inn fordi jeg var ung og jente, og ikke nødvendigvis for de meningene og kampsakene jeg har fremmet. (Informant R7).

Når jeg startet å engasjere meg politisk [...] ble det sagt at vi var unge sendt på vegne av foreldrene våre for å stå på talerstolen. Man ble tillagt et annet motiv enn hva man hadde. Det kunne også komme noen kommentarer på at «representant sånn og sånn vet ikke hva de snakker om». Jeg opplevde det iallfall som hersketeknikker iblant spesielt mot oss unge. (Representant R9).

Her forteller fem ulike (kvinnelige) informanter om sin opplevde innflytelse på politikken som ble ført. Den beskrives som åpenbart mangelfull. En annen informant, i tillegg til disse, forteller at hennes tilstedeværelse på Utøya 22. juli 2011 fikk innvirkning på hvordan andre oppfattet hennes politiske agenda senere. Dette gikk utover hennes mulighet til å ha innvirkning på politikken som ble ført. Tilbakemeldingene hun fikk gikk ut på at hun ikke skulle tro at hun fikk særskilt behandling fordi hun var til stede på Utøya, selv om det ikke hadde noe med samme tematikk å gjøre;

Det ble veldig slitsomt en periode. Det ble brukt i alle sammenhenger også. Hvis du mente noe så fikk du beskjed om at du ikke skulle dra Utøya-kortet. Man var kanskje uheldig med hvilken periode man gjorde ulike ting, da. (Informant R3).

Her forteller informanten at hennes tilstedeværelse på Utøya førte til at andre antok at alle hennes politiske holdninger i senere tid var påvirket av hendelsen. Dette vil betegnes som en form for tilskrevet representasjon hvor vedkommende blir beskyldt for å ha annen agenda og andre mål for hennes politiske holdninger enn det som egentlig ligger til grunn. Informantene som melder om å ha opplevd en form for tilskrevet representasjon utgjør rundt halvparten av utvalget. Slik sitatene viser, fremkommer det at alle informantene også opplevde en form for ubehag knyttet til det. Kun én av informantene i utvalget forteller om tilstedeværelse på Utøya, og det vil derfor være vanskelig å sammenligne dette konkrete funnet med andre.

4.2.4 H3 – Trakassering, hatefulle ytringer og trusler

Intervjuguiden inkluderte flere spørsmål som omhandlet hvorvidt representantene har hatt negative og/eller ubehagelige opplevelser knyttet til å være folkevalgt, med fokus blant annet på det psykososiale miljøet i partiet og kommune-/bystyret. Spørsmålene forsøkte å avdekke hvorvidt informantene har opplevd hatytringer, trakassering, hersketeknikker, konflikter eller andre ubehageligheter. Og hvis ja – om vedkommende som ytret dette var partikolleger, andre i kommune-/bystyret, administrasjonen eller innbyggere for øvrig. Deretter ble informantene spurt om dette hadde betydning for deres frafall. Forskning på frafall tidligere har ikke inkludert hat, hets, trakassering eller trusler som en antatt årsak. Av informantene i dette prosjektet er det 9 av 12 stk. som har opplevd en form for hateful full ytring, hets og/eller trakassering knyttet til tiden som folkevalgt. Og samtlige av de ni oppgir at det har bidratt til deres frafall.

Ipsos' forskningsrapport fra 2019 viser at blant de som har vært utsatt for hatefulle ytringer er indirekte kontakt via sosiale medier og internett de mest fremtredende formene for formidling

(Ipsos, 2019, s. 13). Dette stemmer godt også for informantene da det er flest som oppgir å ha mottatt hatefulle ytringer eller trakassering gjennom denne formen for formidling. Dette har forekommet både av innbyggere generelt, men enkelte har også opplevd det av andre politikere i kommune-/bystyret og i partiet;

[...] du blir tråkka litt på som ung. Hvis man har to grupper i partiet som mener helt forskjellige ting, tar man det veldig utad og offentlig og krangler i media. Det er nok mulig at hvis det hadde vært en mer hyggelig tone, at det hadde vært enklere å håndtere den spliden innad i partiet. Hvis det ikke hadde vært så mye drittsslenging og negativt fokus spesielt på de yngste. For du får jo høre at du ikke kan noen ting. «Kanskje om 20 år kan du noe». (Informant R3).

Fra noen av medlemmene tenkte jeg nok at dersom jeg var 20 år eldre hadde jeg ikke fått denne «skytsen». Og kanskje ikke nødvendigvis om jeg var 20 år eldre, men om jeg hadde hatt 20 år lengre tid i politikken. Det er jo også en forskjell på om det går på alder eller om det går på erfaring. (Informant R9).

Den nest mest utbredte formen for formidling av hatefulle ytringer og trakassering er gjennom eksempelvis avisinnlegg, blogginnlegg eller svertekampanjer på nett. To av informantene forteller å ha opplevd dette. Begge rapporterer at det har vært på bakgrunn av deres engasjement i enkelte politiske saker hvor avsender har vært uenig med representantenes synspunkter.

Jeg skrev flere kronikker der jeg kritiserte dagens innvandringspolitikk, og da opplevde jeg faktisk å få en del hatmeldinger. Det var forum der jeg ble offentlig uthengt. Og siden jeg ser litt utenlands ut, så trodde de jeg var innvandrers selv. Så det var litt rasistisk. Det var veldig absurd å oppleve rasisme når jeg ikke er utenlandsk. (Informant R7).

Det har vært [noen hatmeldinger] på Facebook og sånt når jeg har vært offentlig. Det har vært noen som alltid har negative meninger om det du sier, da. I begynnelsen var det nok litt ubehagelig fordi jeg var ganske naiv i politikken. Jeg tenkte at hvis du mener det godt og forklarer deg godt nok så vil folk forstå. Men folk er ikke alltid interessert i å forstå. (Informant R10).

I tillegg til en direkte form for trakassering og hatytringer, beskriver flere informanter en ubehagelig atmosfære og kultur, enten i partiet eller i kommunestyret for øvrig. Selv om ikke vedkommende selv er offer for en direkte ubehagelighet, vil det likevel kunne oppleves som ubehagelig. Et eksempel på dette er ytringsklima i kommunestyret;

... Samtidig var det også et hardt miljø. Jeg opplevde på en måte at det ble ganske steile fronter mellom de som satt i posisjon og opposisjon. Litt sånn delt også for hvor velkommen man følte seg og at de som er «gamle ringrever» har en ganske kvass tone. Det var ikke så hyggelig som jeg hadde tenkt. Det var det jo ikke. (Informant R9).

Jeg tror det er noen som har en tanke om at miljøet skal være litt tøft, det er sånn det skal være. Litt ekstra futt i diskusjonene. Jeg tror mange synes det er litt artig. Men man kan jo ha en kjempeengasjert debatt uten å være ufin. Jeg tror at hvis du er i en sånn kultur over lang tid så vil du venne deg til at det er normen. Du må være ganske hardhudet for å stå i det. (Informant R9).

... Når jeg kom litt inn i det så ble jeg skikkelig overrasket over maktkampen innad. Det var veldig mye strategitenkning og utspekulering og uvennskap. Jeg husker det ble skrevet flere kronikker som rett og slett gikk til personangrep mot motpartiet ordfører kandidat. Det var skikkelig skittent spill liksom. Så det ble gjort litt skitne triks, altså. Det var mye latterliggjøring og hånliggjøring på møterommet. (Informant R7).

«Du er så veldig ung, og så sitter du der med krysspress fra alle kanter. Jeg tenkte at jeg taklet det ganske bra, men jeg gjorde jo ikke det.» (Informant R5).

«Mye av grunnen til at jeg trakk meg var at jeg rett og slett mistet interessen egentlig... og så var det til slutt ingen hyggelig opplevelse på en måte.» (Informant R6). Her refererer informanten til en negativ politikerkultur hvor både ytringsklima og holdninger til hverandre var noe dårlig. I tillegg til holdninger politikere har overfor befolkningen;

Det var en sånn tankevekker for meg på en måte. At bystyret plutselig ble så fjernt fra gata. Fordi jeg husker folk prata litt om at hen kledde seg sånn og sånn. Det synes jeg veldig lite om. «Når du er her burde du kle deg sånn og sånn», og det synes jeg var litt mot sin hensikt, da. Fordi hele poenget med lokalstyret er at de skal være en av oss, liksom. (Informant R6).

Det informanten beskriver her er en form for ubehagelighet som ikke nødvendigvis faller under direkte samhandlingsformer som hatytringer, hets eller trusler, men som likevel vil oppleves som negativt. Dette bidro til at vedkommende følte at hun ikke ville assosiere seg med politikerne som ytret disse holdningene, og perioden opplevdes som noe krevende utover selve politikken. Mange av informantene forteller om ubehageligheter av ulikt slag i løpet av tiden i vervet, noe som gjorde at motivasjonen gradvis sank. Dette gjelder blant annet en informant som hadde politiske ambisjoner utover vervet som folkevalgt i kommunen. Representanten forteller: «Det var nok tøffest fordi jeg hadde ganske brennende engasjement, som ble ganske ødelagt. Hvis det ikke hadde vært for de opplevelsene hadde det kanskje vært annerledes i dag.» (Informant R7). Informanten er åpenbart berørt når hun forteller om dette, og det er tydelig at det oppleves som krevende å snakke om.

Flere informanter forteller om en negativ og ubehagelig kultur i kommune-/bystyret, både innad i eget parti og mellom partiene. En annen informant forteller om «en konstant borgerkrig» i eget parti hvor vedkommende opplevde å bli ekskludert fra beslutninger og møter dersom en ikke gjorde som «maktgruppa» i partiet sa.

Dette tok fra meg motivasjonen. Jeg satt i bystyret hvor det var borgerkrig i alle fire årene, stemningen ble dårligere og dårligere, jeg var uønska av ledende personer i gruppa, i tillegg til at du innser at du er med på å legitimere noe ved at du er alliert med de folka der. Alt med dynamikken i bystyret var feil, hvis du skjønner. (Informant R5).

Dette sitatet fra informant R5 reflekterer opplevelsen av «meg mot dem» som fremkommer blant flere informanter. Informantene forteller sjeldent at de sto i en gruppe blant flere unge som opplevde det samme, og at de hadde hverandre å støtte seg på. Enten fordi det i flere kommuner er svært få unge folkevalgte, i enkelte kommuner kun én. Dermed opplever man å stå litt alene. Eventuelt er den politiske maktkampen til stede også mellom de yngre representantene. Bakgrunnsinformanten fra Troms og Finnmark fortalte at tilbakemeldingene og ivaretagelsen hun fikk fra andre rundt seg gjorde opplevelsen mer lystbetont enn hva de egentlig kunne vært. Dette bidro til at hun ønsket å fortsette i en ny periode i vervet, til tross for opplevelsene. Basert på innsikten fra de andre intervjuene handler opplevelsene også i stor grad om hvordan en blir ivaretatt dersom man opplever store ubehageligheter, enn opplevelsene i seg selv.

Rapporten til Ipsos som undersøkte hat og hets mot politikere viste ingen signifikante variasjoner mellom kjønn. Dette prosjektets funn viser derimot at de kvinnelige informantene i større grad opplever hatefulle ytringer, hets, trusler og generelt ubehageligheter i motsetning til de mannlige. I tillegg til svekket mulighet for gjennomslag. Flere av informantene forteller om kvinnefiendtlige holdninger og en «køddekultur» som går på bekostning av de kvinnelige representantene og/eller andre ansatte i kommunen.

Det verste var nok det garderobespråket. Den verste episoden som jeg husker godt var innsettingen av en kommunal forvalter av noe slag, og det var flere som hadde søkt på jobben. Da ble det slengt at «vi må i alle fall ansette ei som er brystfager sånn at vi har noe fint å se på fremover». Når du er sammen med 10 menn som nesten enslig jente ... Jeg har tenkt flere ganger i ettertid at dette har jo vært nedtrykking og hersketeknikker. (Informant R7).

Vi fant oss i helt forferdelig atferd av disse mannfolkene. Og jeg var med på dette i mange år uten å si noen ting... Ikke bare mot deg selv, men du var tilstede da det skjedde også med andre. Det er

jo en sånn kvinnefiendtlig arena da. Du blir litt redd når du kommer inn i rommet for hvilken vits må jeg akseptere i dag, skjønner du? (Informant R5).

Jeg opplevde at det var en del bruk av hersketeknikker, dessverre. Spesielt fra godt voksne mannfolk. Vi hadde en kvinnelig ordfører som var ganske fersk. Hun synes jeg fikk gjennomgå iblant. Jeg tror det handler litt om en sånn kultur. (Informant R9).

Disse sitatene beveger oss inn på tematikken #metoo-bevegelsen som omfatter historier om seksuell trakassering. De to første sitatene sier noe om seksuell trakassering kombinert med bruk av hersketeknikk hvor usynliggjøring og latterliggjøring benyttes som virkemidler for å snakke ned kvinner på bakgrunn av deres kjønn.

4.2.5 Hersketeknikker

I tillegg til hatefulle ytringer og trakassering som på en direkte måte adresserer en spesifikk person eller gruppe, finnes det flere måter å uttrykke seg nedsettende på som kan oppleves ubehagelig for andre. Flere av informantene forteller om opplevelser hvor man i møte med eldre, mer erfarne representanter, opplever å bli hakket på. Flere melder om bruk av hersketeknikker fra talerstolen og på partigruppemøter, både rettet mot en selv eller mot andre i rådet.

Majoriteten som satt [i kommunestyret] var jo for så vidt eldre menn. Det skal jo være litt jevnt, men det var jo ikke det. Jeg har faktisk aldri opplevd en dame som har snakket til eller om meg på en sånn måte som disse mennene gjorde. Jeg vil påstå at det i all hovedsak er de samme menneskene som er aktive i sosiale medier også. De negative opplevelsene ble ikke håndtert på noen måte i partiet, men man skjønnte jo ganske fort at det ikke er kun i vår kommune dette skjer. (Informant R3).

Dette nevnte sitatet var fra en kvinnelig informant. Berit Ås (1979) har identifisert og klassifisert noen former for hersketeknikker, og Ås mener at det benyttes i større grad i kommunikasjon mot kvinner. Utelukkende alle de kvinnelige informantene i dette utvalget rapporterer om opplevelser av en eller annen form for hersketeknikk uttrykt av andre politikere i sitt kommune-/bystyre. Det viser seg likevel at hersketeknikker også forekommer mot mannlige representanter. Representant R12 forteller om hans erfaring med eldre menn i hans kommunestyre. Han forteller at veldig mange, spesielt eldre menn, takler ikke unge

fremadstormende, og tror derfor at unge i større grad mottar trakassering, hets og trusler enn voksne. Han sier at han ser det spesielt i kommentarfelt på sosiale medier;

Jeg har hørt mange ganger sånn «når du blir like gammel som meg så forstår du disse sakene mye bedre». Jeg har aldri godtatt det. Når de er usaklige og kommer med hersketeknikker er jeg bevisst på å ta dem på det med en gang. Og da blir de litt overrasket for det er ikke det de forventer av svar. Da blir de ganske stumme og så stopper de med det. (Informant R12).

Samme informant forteller videre om observering av ugrei kommunikasjon mot unge kvinnelige representanter;

Kanskje spesielt unge jenter får ekstra mye hersketeknikker [brukt mot seg]. Det er litt fælt å se på noen ganger når jeg ser at de syns det er ubehagelig. For eksempel i et kommentarfelt. Hvis jeg ser det og kjenner personen så vet jeg at det kan være vanskelig å takle det og hvordan man skal si ifra. For hvis du sier imot så kan du få tilbake «så sint du er». Jeg [som mann] kan si ifra og da kan de voksne mennene bli overrasket over at jeg tør liksom, mens de blir mer irritert hvis jenter gjør det samme. (Informant R12).

Det var en opplevelse der jeg fikk litt sånn stygge kommentarer... Det var en som satt i posisjon da, og jeg satt i opposisjon. Jeg husker ikke hva det gikk på, men det var et eller annet sånn «lille frøken», ikke sant, i den gata der. Det var på sosiale media i kommentarfelt. (Informant R9).

Majoriteten av de som har opplevd hersketeknikker forteller at det som oftest benyttes av godt voksne menn i rådet når de snakker til eller om andre representanter, ofte de kvinnelige eller de yngre representantene. Som informant R6 sa; «Voksne folk kan jo være ganske slemme». Flere av informantene forteller at å benytte hersketeknikker i kommuniseringen nærmest har blitt «normalkultur» i enkelte kommune-/bystyrer, og de som hersketeknikkene rettes mot er ikke kun unge eller kun kvinner, men at det kanskje er disse som opplever det i størst grad. Flere informanter rapporterer at de ikke er sikre på om representantene som benytter seg av hersketeknikker faktisk er klar over at de gjør det. Det er en kommunikasjonsform som har blitt så vanlig.

... Du får jo noen ganger inntrykk av at «hadde du hatt mer erfaring så hadde du jo skjønt dette». Så det er litt vanskelig å forstå om det var alderen eller mangelen på erfaring som gjør at man ikke forstår interne referanser i saker som har pågått lenge. Da tror jeg det hadde mer å si at jeg var dame faktisk. Det er litt sånn «lille venn»-stemning. Dessverre. Det skal ikke være sånn. (Informant R9)

4.2.6 Spenninger og konflikter innad i eget parti

I tillegg til ubehageligheter mellom partiene og gjennom kommentarer fra befolkningen for øvrig, melder flere om ubehageligheter også innad i egen partigruppe, av ulik grad. Et sitat fra en av informantene synes å være representativt for flere av dem;

Jeg var forberedt på at det kunne være litt krangling og sånn på tvers av partier, men jeg var ikke forberedt på at den tøffeste biten skulle være innad i partiet... Det var ikke en god følelse i det hele tatt. Jeg var innom tanken flere ganger de siste årene på å melde meg ut og sitte resten av perioden som uavhengig, men jeg gjorde det aldri fordi vi hadde to andre fra partiet som meldte seg ut i løpet av perioden og satt som uavhengig. Og *de* fikk hard medfart. Så da turte jeg ikke helt. (Informant R3).

Informanten forteller spesielt om hvordan unge representanter ble tatt imot av de eldre i deres egen partigruppe. I tilfellet for denne kommunen var det rettet spesielt mot de unge som ble rekruttert gjennom ungdomspartiet hvor det ble etablert en slags hierarkisk rollefordeling mellom unge fra ungdomspartiet og de resterende.

... du følte at du ikke var helt fullverdig fordi du kom fra ungdomsparti. Jeg tror det satt allerede litt sånn allerede når du kom inn at «vi bestemmer over dere fordi vi betaler deltakerpengene deres til landsmøtet». Det var ikke en god følelse i det hele tatt. (Informant R3)

Jeg har tenkt på det i ettertid at man kanskje burde satt ned foten og sagt ifra. Jeg sa det til foreldrene mine mange ganger at jeg var så lei av at det var så mye krangling. Det var ganske mange ganger det ble slått i bordet underveis [i møter] og personer fikk beskjed om å slutte å snakke til hverandre på den måten fra talerstolen. Det skjedde titt og ofte, så det var ikke mange gangene jeg sto på den talerstolen, for å si det sånn. Det var så mye personangrep, men jeg mener ikke vi som var yngst var hardest i vinden der. Men det var kanskje vi som var dårligst rustet til å bare la det gå forbi. (Informant R3).

En annen representant forteller også at unge i deres parti ikke ble så godt tatt imot av de eldre, hvorpå de eldre mente de unge urettmessig hadde tatt deres plass: «Partiet fikk inn en del unge i bystyret, og det reagerte de mer etablerte på. De mente vi tok mer enn vi skulle» (Informant R5).

Samme informant forteller om splittelse innad i partigruppa hvor partiet var delt i to fraksjoner. Den ene av disse var «gutteklubben», og disse satt på den egentlige politiske makten i partiet. Informanten forteller at vedkommende selv tok del i denne partifraksjonen, men den innebar

både trakassering, trusler og hersketeknikker. Dette skulle i stor grad påvirke informantens motivasjon og videre ønske om å trekke seg;

Det var noen sammenhenger der jeg ikke helt hoppet da de sa hopp, så jeg ble sett på som litt vanskelig. Jeg ble litt sånn straffet underveis, og du merket når du ikke hadde gjort helt som du skulle da. Du fikk ikke helt være med på *den* beslutningen og fikk ikke være med på det møtet og sånt da. Og det dreper jo motivasjonen. (Informant R5).

Informanten forteller videre om fraksjonen:

[Gutteklubben] er egentlig et litt for svakt ord, for det er jo en mannegriskultur som er på en måte med på å normalisere trakassering. Og jeg tenkte at jeg kan ikke lengre stå inne for å normalisere denne kulturen. Så jeg tenkte «skal jeg sitte alene da?» i en stor bystyregruppe. (Informant R5).

Forholdet mellom de andre politikerne var heller ikke optimalt, og grunnet den sterke interne maktkampen, oppstod et svært lavt tillitsnivå mellom representantene.

Utover perioden sluttet man å snakke med hverandre, man hilste ikke på hverandre i gangen og sånt. Et par ganger kommuniserte vi skriftlig i møter selv om vi satt rett over hverandre fordi tillitsnivået er på null liksom. Vi unge snakket lite sammen om det ugreie vi har opplevd, fordi du aldri kunne stole 100 prosent på at den personen du snakket med, ikke sa det til dem over deg i systemet. Så det var en mistillit blant oss fordi man var så redd for å bli skjøvet ut i kulden. (Informant R5).

Denne formen for kultur viser seg ikke å være spesielt for denne representanten. En annen informant (informant R7) forteller om de samme tendensene i sin partigruppe. Som for øvrig er samme parti i annen kommune. Vedkommende forteller at majoriteten i deres partigruppe er eldre menn med lang fartstid i kommune-/bystyret, og disse oppfører seg på en ubehagelig måte overfor de yngre representantene. Dette innebærer både hersketeknikker i form av usynliggjøring og tilbakeholdelse av informasjon da de store beslutningene ofte ble tatt innad i «guttegjengene», og informanten ble instruert til å votere slik de ønsket. Denne informanten forteller om en spesifikk hendelse hvor hun ble oppringt av en partikollega i forkant av en saksbehandling hvor informanten fikk sterke føringer og press for hvilken side av saken hun skulle stå. Vedkommende sier i retrospekt av hendelsen:

Det var en ganske ekkel situasjon for jeg ble jo presset opp i et hjørne. Jeg følte at det gikk på bekostning av mitt eget politiske standpunkt. Så jeg følte at jeg ble litt presset til å avgi en stemme som jeg ikke helt kunne stå for. Jeg tror at hvis jeg ikke hadde blitt så påvirket og fått det presset så

tror jeg ikke at jeg hadde gått inn for den beslutningen. For jeg vet at hvis jeg ikke hadde gjort det, hadde jeg opplevd å bli ganske mislikt innad i partiet. (Informant R7).

De samme informantene forteller i tillegg om svært ubehagelige opplevelser når partiet hadde årsmøter og samlinger. Slike opplevelser kan i større grad knyttes til trakassering. Dette har ikke foregått på kommunestyremøtene, men er likevel knyttet til at representantene er folkevalgte i sine respektive kommuner. Slike ubehagelige opplevelser kan godt tenkes å påvirke ønsket om å trekke seg som politiker da det vil eliminere muligheten for gjentakelse av de samme opplevelsene.

Jeg har deltatt på politiske toppmøter hvor jeg har opplevd seksuell trakassering. En gang da jeg var 18 deltok jeg. Det var mye alkohol. Da var jeg og ei anna venninne på et hotellrom med flere eldre menn. Vi fikk en del tilnærminger og en del skryt og tilbud om referanse og kontakter og slikt. Og jeg tenkte at det var jo kjempehyggelig. Men jeg tenker jo i ettertid at det var seksuell tilnærming og utnyttelse. På den festen fikk jeg også beskjed fra noen andre om hvilke menn jeg burde holde meg unna etter klokka 00 fordi det kunne oppstå ubehagelige situasjoner. Du får jo helt avsmak, og du tenker at det er flere ting du skulle ønske du ikke fikk innblikk i. (Informant R7).

Informantene forteller videre at i tillegg til at opplevelsen er ubehagelig i seg selv, har de opplevd å ikke bli trodd når de gjenforteller opplevelsene, noe som oppleves krevende.

Jeg kan forstå at de folkene som ikke har vært til stede kan tenke at vi jentene lyver og overdriver og sånn. Du kan ikke overbevise alle. Men de folkene som du vet at du snakker sant. Det er ekstremt frustrerende. En ting er de som har vært med på det selv, de har jeg på en måte avskrevet for de har ingen moralsk kompass uansett. Men de folka som meg, som har vært til stede uten å si noe, de vet jeg jo veldig godt hva som skjedde og ikke. (Informant R5).

4.2.7 Observasjon av trakassering

Definisjonen av hatefulle ytringer som presentert i metodekapittelet inkluderer kun hatefulle ytringer og trakassering rettet mot deg selv, ikke dersom du observerer at det rettes mot andre. Det er likevel tenkelig at dersom man observerer andre som mottar hatefulle ytringer, hets eller trakassering, vil det også i en viss grad påvirke en selv. Eggebø og Stubberud (2016), som referert til i teorikapittelet, forteller at hatytringer og trakassering kan fungere på gruppenivå som indirekte rammer flere enn dem ytringen rettes mot. Informanter forteller selv at når andre får hard medvind, sitter det lenger inne for dem selv å delta, enten det er på talerstolen eller uttrykking av politiske holdninger på sosiale medier. Flere av informantene forteller at de har

vært vitne til at ordfører, andre i partiet eller andre ansatte, mottar hat eller hets på ulikt grunnlag.

Veldig ofte gikk det ut på å bryte ned faktaene du hadde med noe tomt tull. Og så var de veldig kjappe med å henvende seg med fornavn i møtene. Du skal jo si representant og etternavn, men de kunne kalle deg ved fornavn og kalle deg inkompetent og litt sånn forskjellig. Det var for så vidt ikke noe problem for meg, fordi jeg gikk aldri opp på talerstolen og sa noe med mindre jeg visste alle detaljene, på en måte. Men det gjorde jo at du ikke turte å gå opp og stille spørsmål eller si noe på noe du faktisk var interessert i, men ikke hadde helt tak på ennå. For du visste aldri hva du fikk i retur. (Informant R3).

Én av informantene fortalte om en spesiell episode i et av kommunestyremøtene hvor de skulle stemme over en spesifikk sak som var svært betent og omdiskutert i kommunen, og det hadde samlet seg store mengder mennesker utenfor møtelokasjonen og avholdte demonstrasjon. Etter at saken var ferdigbehandlet ble gruppelederen for partiet til den aktuelle informanten tatt til side av politiet som nettopp hadde vært og hentet hans familie grunnet trusler ytret mot han og hans familie samtidig som møtet hadde pågått. Det er sannsynlig at observasjon av at slike hendelser også vil påvirke også de som observerer det. «Det var ikke noe gøy å gå ut av den salen etterpå. Det var etter dette jeg gav beskjed om at jeg ikke ønsket å fortsette lenger.» (Informant R3).

4.2.8 Konkrete trusler

Resultatene fra forskningsrapporten til Ipsos (2019) viser at 13 prosent av lokalpolitikere i Norge har blitt utsatt for konkrete trusler. Fem av informantene i dette prosjektet oppgir å ha mottatt trusler i samme tidsrom som vedkommende var folkevalgt. Fire av disse oppgir at det har spilt en medvirkende rolle på frafallet. Én oppgir å ha mottatt trusler i sammenheng med at personen var på Utøya juli 2011, og truslene kom derfor ikke på bakgrunn av at vedkommende var folkevalgt, men kom riktignok i samme tidsrom, noe som gjorde at det hadde innvirkning på frafallet.

Det har blitt rapportert fra flere kilder om hvordan overlevende fra massakren på Utøya har blitt utsatt for hatmeldinger og trusler. Arbeiderpartiet har selv bekreftet at flere Ap-politikere, inkludert flere unge som var på Utøya 22. juli 2011, har mottatt hatytringer, hets og trusler (Strand & Haga, 2018). Med tanke på antall informanter med Arbeiderpartitilhørighet i dette utvalget vil det være tenkelig at noen av representantene har blitt rammet av hat, hets og trusler

på bakgrunn av dette. I prosjektets utvalg er det riktignok én av informantene som er Utøya-overlevende, og som har mottatt en betydelig mengde hatmeldinger og trusler på bakgrunn av det.

Jeg har ikke fått noen trusler i sammenheng med kommunestyret. Men jeg har anmeldt noen når det har kommet mail til oss resterende fra AUF som ikke ble skutt på Utøya hvor vi ble fortalt at vi skulle bli drept én etter én. Det har vi fått flere ganger. Vi skulle ikke tro at fordi vi ikke røk med på øya skulle vi ikke henrettes. Det var folk som gav oss trusler, men også media og vi fikk liksom aldri være i fred. (Informant R3).

Vedkommende forteller at hun mottok truende henvendelser både på mail og på telefon. Selv om truslene ikke ble mottatt i direkte sammenheng med å være folkevalgt i kommunen, virket det demotiverende og bidro til en helhetlig svekket motivasjon; «Det virket liksom ikke så ille sånn isolert sett. Men det var mest mot slutten av perioden da jeg begynte å bli veldig, veldig sliten at jeg tenkte på at det har faktisk vært en del greier da.» (Informant R3).

Informanten i kommunen hvor det ikke var politikk som sto i sentrum, men heller den konstante maktkampen mellom de to fraksjonene i eget parti, forteller at unge jenter ble tatt lite på alvor i partiet. Informanten forteller i en forlengelse av dette om en opplevelse hvor hun mottok en trussel om konsekvenser for egen politisk karriere fra en partikollega i forkant av behandlingen av en viktig sak i bystyret. Informanten forteller om en konstant følelse av at fremtiden din sto på spill hvis du ikke gjorde som de sa. Informanten forteller videre at denne følelsen av å alltid stå utrygt i eget parti var hovedårsaken bak hennes frafall. Hun forteller at flere i hennes parti har opplevd de samme ubehagelighetene, men hun turte ikke å gjøre opprør mot det, da hun ikke visste om flere kom til å støtte henne.

Jeg var så sliten og lei av å stå i det, at jeg tenkte at jeg ikke ønsket å sette i gang noe stor oppvask her. Jeg vet ikke om noen kommer til å backe meg på det, så jeg orker ikke å stå alene mot den massen av folk som har ekstremt mye makt. Og så tenkte jeg sånn at, hvis jeg noen gang har lyst til å bli politiker igjen, så må jeg late som om [fracfallet] betyr at jeg har andre prioriteringer akkurat nå. For hvis ikke så brenner jeg de broene, liksom. (Informant R5).

Den tredje informanten som forteller om å ha mottatt trusler, oppgir at det har forekommet når han har gått ut i mediebildet og uttrykt holdninger knyttet til et politisk spørsmål. Informanten oppgir at det skjedde bare én gang og dette på melding. «Det var én på melding som sendte vage trusler hvor han mente at jeg skulle gjennomgå og litt sånn.» På spørsmål om denne opplevelsen hadde gått inn på han svarte han: «Der og da gjorde det nok det. Kanskje det har hatt en effekt i ettertid også, men jeg føler egentlig nå at det går helt greit.» Noe senere i

intervjuet fikk informanten igjen spørsmål om opplevelsene med hatytringer og trusler har hatt innvirkning på valget om å trekke seg som folkevalgt. På dette svarte vedkommende: «Det har nok innvirket lite grunn, det har det, men det er flere ting som spiller inn. Men at det har innvirket, det tror jeg nok.»

Den fjerde informanten er R7 som forteller om et kommunestyre hvor godt voksne menn styrte i posisjonspartiet som hun var en del av. Det var disse mennene som i størst grad satte agenda for partiet, og informant R7 som ung kvinne fikk sterke føringer for hva hun skulle mene og stemme i de ulike sakene. Informanten forteller at hun spesielt i én sak, som var ganske betent i kommunen, fikk sterke stemmeinstruksjoner. En partikollega hadde ringt henne på telefonen en ettermiddag for å sikre hennes stemme.

Det var en ganske ubehagelig samtale. Det var mann 63 år gammel som ringte meg som var 20 år, og skulle sikre mi stemme fordi jeg var veldig usikker i den saken. Det omhandlet mye at faren min [som var i et annet parti] satt på andre siden og hadde ganske sterke meninger. Så han var nok redd for at jeg skulle bli for påvirket av han da. Det oppfattet jeg som kanskje en mild trussel og litt hersketeknikk ... Jeg fikk klar beskjed om at «du går ikke imot partiet ditt nå». (Informant R7).

De to siste informantene som oppgir å ha mottatt trusler forteller at de har mottatt trusler fra lokalbefolkningen for øvrig. Dette har foregått både i sosiale medier og i fysisk form. I begge tilfellene i tilknytning til representantens engasjement i spesifikke politiske saker.

Det var litt sånn ubehagelig enkelte ganger når du hadde vært med og stemt over noe, og så er folk ganske hissige på sosiale medier dagen etterpå. Det kom noen kommentarer på at kommunestyremedlemmene fra det og det partiet skulle bare passe seg for nå kommer vi og tar dem. Kommunen er liten, det var noen som ikke kunne gå ut fordi man ikke visste hvor reelle disse truslene var. (Informant R3).

Den femte og siste informanten som har mottatt trusler forteller at det forekom gjennom direkte kontakt hvor noen oppsøkte hans hjem, avleverte trusselbrev og gjorde skadeverk på eiendommen hans. Trusselbrevet og vandalismen foregikk i to ulike tidsrom på samme dag. Det var disse opplevelsene som i størst grad førte til hans frafall;

Jeg skulle på jobb en dag, og så lå det et ganske hardt trusselbrev på bilruta mi, med tydelig henvisning til mitt [politiske] engasjement, med trusler mot meg og familien min. Så dro jeg på arbeid og ringte politiet, dro nedover med brevet, og når jeg kom tilbake etter jobb hadde de skrevet «død jøde» med ketchup på vinduene mine. Så de har vært tilbake to ganger i løpet av én dag. Da fikk jeg veldig noia, for brevet var en ting, men når de var to ganger i løpet av ett døgn, så ble jeg litt paranoid og litt redd. (Informant R12).

Informanten forteller at akkurat denne hendelsen var såpass ubehagelig, og det gjorde at han valgte å trekke seg både fra medielyset og politikken.

Det gjorde jo at jeg begynte å tenke over litt mer hvordan jeg brukte egen retorikk og hvordan jeg fremstilte en sak. Jeg vil si jeg ble mer feig etterpå. Dessverre, vil noen si. For da vinner de litt. Men igjen er det naturlig at du blir preget av slike hendelser. Så jeg roa ned litt for å skåne meg selv fra å havne i slike situasjoner. (Informant R12).

Informanten forteller videre at han i tidsrommet dette skjedde, valgte å ikke fortelle det til noen. Han forteller at han var redd at andre skulle tro han høstet sympati ved å fortelle det. «Jeg var jo på en måte litt flau over at det hadde skjedd. Det var liksom ikke noe jeg ønsket å få så mye snakk om, og det var ikke så mange som visste det.» (Informant R12). Informanten er tydelig berørt og preget av det han forteller, og han sier videre at følelsen av at det var ubehagelig å snakke om, var årsaken til at han oppga tidskonflikt som årsak til hans frafall da han trakk seg.

4.3 Andre rapporterte årsaker til frafall

I tillegg til de foreliggende forventningene, dukket det også opp andre forklaringer underveis i intervjuene. Disse kan ligne noe på de allerede presenterte årsakene, men med noe variasjon. Flere forteller om en dissonans mellom deres forhåndsoppfatning av hva det å være folkevalgt ville innebære, og hva det faktisk innebar. Politikken art var ikke slik man hadde sett for seg og dette svekket motivasjonen og engasjementet. En av informantene fortalte om hans møte med politikken hvor han ble overrasket over hvilke politiske saker som vant frem overfor andre.

... Inntrykket mitt av hvordan politikk var, endret seg ganske mye. Jeg kom inn med et engasjement og et inntrykk av at i politikken vil det som er rett bli gjeldende politikk. Men det jeg opplevde alt for mange ganger var at det som vant fram var på ganske tullete grunnlag. Det var det som ødela mye av lysten min da, at det var relativt dårlige argumenter som vant fram. Det gjorde inntrykk. Og da mistet jeg mer og mer interessen. (Informant R10).

Flere av informantene forteller, med bakgrunn i de forskjellige opplevelsene som nevnt tidligere i kapitlet, at deres oppfatning av det politiske arbeidet ikke levde helt opp til forventningene.

«Ja, det gjorde vel at ... jeg trodde at jeg skulle få større frihet til å jobbe med saker som jeg virkelig ønsket og brant for, og så følte jeg at det ikke var så mye rom for det.» (Informant R7)

Noen forteller at partitilhørigheten har blitt svekket med tiden. Man vokser, endrer interesser, lærer, og endrer preferanser.

Jeg mista også interessen. Spesielt når partiet ditt har vært så lenge i regjering og du føler det de har lovet og det de har snakket om i alle år ikke er oppfylt. Da trekker man seg unna fordi det føles ut som det er feil parti å stå for. (Informant R13).

Andre informanter oppgir at årsaken til synkende motivasjon er det politiske arbeidets karakter, og flere understreker mangel på forberedelse og opplæring som gjorde at møtet med politikken ble nokså overveldende. Noen av informantene nevner KS' folkevalgtopplæring som den eneste varianten av opplæring de har fått. Flere beskriver denne imidlertid som mangelfull, og enkelte har aldri hørt om den. Et hardt møte med tung politikk hvor du er nødt til å lære deg alt selv, samt krevende psykososialt miljø gjorde at motivasjonen raskt sank betraktelig, lyder det fra flere informanter. «... Jeg husker jeg reagerte på at det var litt overveldende noen ganger. Jeg følte jeg til tider var litt dårlig opplært. ... På det tidspunktet måtte du bare lære deg det etter hvert.» (Informant R10). Mer fokus på opplæring i forkant kan bidra til at møtet med det politiske arbeidet oppleves enklere. «Jeg fikk jo ingen opplæring av noe slag, bortsett fra noe veiledning her og der. Det gjorde at det var vanskelig å tilegne seg kunnskap.» (Informant R7).

4.4 Oppsummering av funn

Her inkluderes en rask oppsummering av de presenterte funnene og hvilke årsaker som i størst grad påvirket informantenes frafall. Som tidligere nevnt er det sjeldent én isolert årsak, men heller flere sammensatte årsaker som kumulert sett svekker motivasjonen og engasjementet og som sammen bidrar til ønsket om å trekke seg. I disse tilfellene er det vanskelig å avgjøre hvilke årsaker som har veid tyngst, med mindre informanten selv adresserer det. Det virker riktignok som det for flere er enkelte konkrete årsaker som «får glasset til å renne over».

Det var på et punkt jeg innså at nok er nok. Jeg føler ikke jeg hadde så mye der å gjøre, og når det bare kjentes slitsomt og utrivelig, hvorfor skulle jeg da fortsette å være der? [...] Når jeg da i tillegg skulle flytte uansett så hadde jeg ingen grunn til å skulle fortsette. (Informant R8).

Oversikten under viser hvilke ulike årsaker som informantene oppgir ligger bak deres frafall. Oversikten tydeliggjør at det sjeldent er én entydig årsak til unge folkevalgtes frafall, men en sammenheng av flere ulike årsaker;

Stagnerende interesse, engasjement og motivasjon	(R2, R4, R6, R10, R11, R13)
Tidskonflikt/flyttet	(R2, R4, R5, R7, R8, R9, R10, R11, R13)
Manglende opplevelse av gjennomslag og innflytelse	(R3, R5, R6, R7, R8, R10)
Trakassering, hatefulle ytringer og trusler	(R3, R5, R7, R10, R12)
Dårlig miljø/kultur i partiet/kommunestyret	(R3, R5, R7, R8, R9)
Det ble ikke slik man hadde trodd	(R2, R4, R6)

Tabell 1: Oppsummering av funn etter intervjuer

5.0 Diskusjon

Det foreligger store spredninger i informantenes opplevelse av perioden som folkevalgt, og det er videre spredninger i årsaker til unge folkevalgtes frafall. Enkelte har hatt gode opplevelser hvor de har uttrykt og fått gjennomslag for sine politiske interesser; de har blitt tatt godt imot av partikolleger og av andre partier; og de sitter igjen med gode erfaringer. Dette gjelder dessverre de færreste i utvalget. Majoriteten av informantene forteller om ulike negative opplevelser knyttet til tiden som folkevalgt, som i ulik grad har bidratt til deres beslutning om å trekke seg fra politikken. Det tyder på at det sjeldent er én entydig forklaring på hvorfor man velger å trekke seg som lokalpolitiker. Flere forteller i tillegg at det er andre årsaker bak sitt frafall enn hva de opprinnelig har fortalt seg selv og andre.

Intervjuguiden inkluderte et spørsmål som gikk ut på om informantene tenkte at deres periode som folkevalgt ville vært annerledes dersom de var eldre. På dette svarer de fleste at også eldre representanter opplever de samme tingene. Derfor tenker de ikke at opplevelsene nødvendigvis forekommer på bakgrunn av deres alder, men at eldre trolig er mer erfarne på å håndtere slike opplevelser. I en forlengelse av dette kan det tenkes at unge i større grad faller fra grunnet ubehagelige og negative opplevelser enn eldre. Trygghet i seg selv og i relasjoner til andre er noe som blir styrket med alderen. På den andre siden forteller andre informanter at deres ubehagelige opplevelser i stor grad *var* knyttet til deres alder, og de antar det ikke ville skjedd dersom de var eldre. Informantene håndhever også betydningen av erfaring. Det vil være vanskelig å analytisk skille karakteristikkene ung og uerfaren, spesielt for aldersgruppen undersøkelsen har fokusert på.

Det fremkommer av intervjuene at ikke alle negative opplevelser har alene ført til frafall, men heller ulike opplevelser kumulert over tid, samt en mangelfull håndtering av opplevelsene. Disse opplevelsene kan både være stagnert trivsel, mangelfull innflytelse, trakassering, dårlig kultur og ytringsklima eller mottakelse av trusler. Empirikapitlet har inkludert en betydelig mengde sitater fra informantene som ikke nødvendigvis belyser utvalget som helhet, men enkeltpersonene. Og disse funnene kan likevel si noe om det større fenomenet. Med utgangspunkt i det begrensede utvalget, vil det være viktig å belyse også de individuelle opplevelsene for på best mulig måte skissere hvilke årsaker som kan være betydningsfulle. Dette hovedsakelig for å supplere tidligere forskning som viser en mer entydig forklaring.

De tre hypotesene for oppgaven belyste tre ulike forventede årsaker til unge folkevalgtes ønske om å ikke stille til gjenvalg etter én periode. Dette var H1: tidskonflikt, H2: mangel på opplevd

innflytelse og gjennomslag, og H3: trakassering, hatefulle ytringer og trusler. Da hypotesene i stor grad ble utarbeidet med grunnlag i tidligere forskning, var det derfor tenkelig at de samme resultatene ville være gjeldende også i denne oppgaven. Ingen av hypotesene viste seg irrelevante eller lite betydningsfulle, og alle kan dermed bekreftes. Samtidig er det enkelte funn som strider mot tidligere forskning og er spesielt interessante. Spesielt har tidskonflikt mindre forklaringskraft enn hva tidligere studier viser. Mangel på opplevd innflytelse og gjennomslag er svært utbredt og betydningsfullt, og det er også trakassering, hatefulle ytringer og trusler.

5.1 Motivasjon og ambisjon

Motivasjons- og ambisjonsteoriene som introdusert i teorikapittelet, hevder at det foreligger noen ulike egenskaper ved politikere som estimerer hvem som blir i sitt verv, hvem som klatrer den politiske stigen, eller hvem som faller fra. Dette er interessen eller utsiktene representantene går inn i vervet med. Hva som motiverte oppgavens informanter i utgangspunktet viser seg å være både generell politisk interesse, selvrealiserende motiv og kollektivistiske motiv. De aller fleste informantene går inn i vervet med nokså høyt engasjement og stor politisk interesse. Dette er i tråd med hva Berglund & Winsvold også konkluderte med i 2005. Ifølge dette perspektivet vil deltakelsen og tillitsvervet anees som middel for å oppnå noe substansielt. Når representantene opplever at deltakelsen derimot ikke fører til en oppnåelse, daber interessen og motivasjonen av. Aars (2000) hevdet at dette motivet for deltakelse forventer å øke den videre lysten dersom man får gjennomslag for sine hjertesaker. Opplevelse av å ikke se resultater av egen deltakelse, eller oppnå noe substansielt, kan i større grad forklare hvorfor politikere faller fra etter én periode.

Flere av informantene forteller om ganske tydelige politiske ambisjoner ved inntredelse i vervet, men de valgte likevel å trekke seg etter én periode. I dette tilfellet er det i større grad negative opplevelser som har «stukket kjepper i hjulene» og svekket motivasjonen slik at også de politiske ambisjonene stagnerte. Dette karriereaspektet er langt viktigere for de unge enn for eldre, og tilstedeværelsen i lokalpolitisk verv kan i større grad forstås som en mulighetssjans for unge politikere sammenlignet med eldre. Foreliggende ambisjoner kan riktignok være en naturlig følge av at fremtidens veivalg ennå er under konstruksjon og at man derfor har større sannsynlighet for å falle fra.

Denne masteroppgaven konkluderer med at folkevalgtes innfallsvinkel for inngang i politikken ikke sier så mye om deres frafall, da alle motivene Berglund (2005) skisserte er representert i

utvalget. Det tyder heller ikke på at det er noe i veien med unge folkevalgtes ambisjoner i forkant av deres inntredelse i vervet. Majoriteten av utvalget var svært motiverte og spente ved inntredelse. Og flere hadde også store ambisjoner om politisk karriere. Unge folkevalgtes frafall kan i større grad begrunnes i de erfaringene de gjør seg i løpet av de fire årene, enn i deres motivasjon og ambisjoner i forkant.

5.2 Refleksjon rundt hypotesene

5.2.1 H1 – Mangel på tid eller mangel på noe annet?

Som presentert i teorikapitlet er tidskonflikt en av de mest rapporterte årsakene til frafall ifølge tidligere forskning på folkevalgte. For aldersgruppen 18-25 år var det særlig «flyttet» og «tok for mye tid» som markerte seg som de viktigste årsakene til frafall. Et funn i denne oppgaven er at ulike former for tidskonflikt *er* en betydelig årsak til unges frafall. Det som riktignok er et spesielt og interessant funn, er at ingen oppgir tidskonflikt som eneste grunn, og det tyder på at tidskonflikt heller ikke var den viktigste årsaken til at de trakk seg fra politikken. Flere av informantene oppgir at dersom de hadde trivdes bedre i vervet, så ville de kanskje ikke trukket seg, til tross for foreliggende praktiske utfordringer. Det fremkommer av intervjuene at flere av informantene ikke har reflektert tilstrekkelig over hvordan ulike negative opplevelser i vervet har hatt innvirkning på deres beslutning om å trekke seg, og at de har overbevist andre og seg selv om at eksempelvis flytting, jobb eller skolegang har vært den mest betydningsfulle årsaken. Når informantene samtidig snakker om ubehagelige eller negative opplevelser, tyder det på at disse har spilt en mer sentral rolle enn hva de selv har tenkt i det aktuelle tidsrommet. Dette er spesielt verdifulle funn, da tidskonflikt tidligere har vist seg som den mest forklaringsfulle årsaken til frafall blant folkevalgte. Informantene forteller om ulike grunner til at de tidligere har begrunnet frafallet slik som de har gjort. Det er ikke nødvendigvis grunnet dramatiske ubehageligheter som er vanskelig å prate om, men det kan oppleves enklere å ikke gå i dybden uansett hvilke andre årsaker som foreligger. Hvis det derimot innebærer noen ubehagelige opplevelser, vil det være enklere å komme med andre begrunnelser fordi man ikke ønsker å prate om det. Representantene vil også unngå å bli konfrontert med begrunnelsen og starte en form for «oppvask», i tillegg til å ikke brenne alle sine broer for en eventuelt videre politisk karriere. Det er derfor bedre å oppgi praktiske årsaker.

Det kan tenkes at tidligere forskning som har undersøkt bakgrunn for unge folkevalgtes frafall har oversett dette poenget ved bruk av kvantitative forskningsopplegg. Spørreundersøkelser og større kartleggingsundersøkelser fokuserer hovedsakelig på de tydelige mønstrene og entydige årsakene, og går ikke i dybden og graver etter hva som egentlig kan ligge bak disse, eller hva de egentlig betyr. Tidskonflikt har derfor muligens feilaktig blitt stemplet som den viktigste årsaken til frafall. Det vil likevel være vanskelig å konkludere med dette, men det vil være interessant å undersøke videre ved en annen anledning.

Vi kan dermed konkludere med at *H1: Tidskonflikt er en årsak for unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg* får støtte, men med forbehold.

5.2.2 H2 – Høye forventninger – dårlige erfaringer

Det er grunn til å tro at de erfaringene folkevalgte gjør seg i løpet av sin tid som politiker, vil ha innvirkning på deres ønske om å stille til gjenvalg eller ikke. Manglende gjennomslag for ønskede politiske saker og/eller en opplevelse av å ikke ha innvirkning på politikken som føres, kan stagnere motivasjonen. Opplevelsen av det politiske arbeidet er også en del av erfaringene man gjør seg som folkevalgt. I undersøkelsen til Berglund & Winsvold (2005, s. 78) refererer de til at media har fokusert på at unge folkevalgte slutter fordi politikken er kjedelig; det er for mye papirarbeid, for mange detaljer, for lange møter, og politikken er for lite samfunnsutviklende. I intervjuene for denne undersøkelsen forteller informantene om deres politiske interesser, hvor majoriteten er svært opptatt av viktige politiske spørsmål og skillelinjer. Spesielt klima- og miljøpolitikk, samt helsepolitikk, er interessefelt som går igjen blant flere. I kommune-/bystyret kan slike store politiske spørsmål oppleves som sekundære og nedprioritert til fordel for lokalpolitikken. Det kan stagnere interessen, og den individuelle gjennomslagsevnen kan oppleves som svekket og man blir motløs. Flere informanter forteller at politikken ikke var slik de så for seg. Bunnet blant annet i for detaljert politikk, for lite fokus på sakene de unge er opptatt av, og at stemmen deres ble i for liten grad hørt i de politiske diskusjonene. Gjennomgående kan vi si at informantenes forventninger ikke ble oppfylt. Mange opplever å ha mindre innflytelse enn hva de forventet, og de politiske diskusjonene er ikke så interessante som forventet.

Politisk deltakelse fordrer opplevelsen av å bli hørt, og at ens innsats møter gjenklang hos beslutningstakerne (Ødegård & Bergh, 2011, s. 26). De unge folkevalgte er selv beslutningstakere, men de opplever i mindre grad å bli hørt og respektert i møte med andre

beslutningstakere. Spesielt dersom deres interesser går på tvers av partiets etablerte praksiser og føringer. Mange partier har dessuten sterk voteringsdisiplin, og det er grunn til å forvente at representanter som opplever at de må stemme mot sin overbevisning, ikke synes det er tilfredsstillende i lengden (Berglund, 2005, s. 79). Unge opplever de politiske diskusjonene i større grad som meningsløse, da det er vanskelig å overbevise utover partiprogrammet. Flere ville foretrukket å stemme mer uavhengig av sitt eget parti i enkelte saker, men opplever at det ikke er rom for det. De ser heller ikke resultater av egen deltakelse, noe som gjør det politiske arbeidet mindre givende. Dette gjelder også for informanter som opplever sin tilstedeværelse i politikken som en symbolikk i større grad enn en substansiell deltakelse.

Berglunds (2005) ulike motiver for å gå inn i politikken vil alle svekkes av mangelfull innflytelse og gjennomslag. Noe som betyr at uansett hvilket motivasjonsutgangspunkt man går inn i politikken med, vil man falle fra dersom man ikke ser resultater av egen deltakelse. Resonnementet er også i tråd med Ødegårds (2007) modell for politisk bevissthet som hevder at både politisk interesse og innflytelse må ligge til grunn for at politisk deltakelse også skal vedvare. Også i dette perspektivet vil mangel på innflytelse og gjennomslag føre til frafall, uansett hvilke andre faktorer og egenskaper som ligger til grunn. På den måten kan unge folkevalgtes frafall begrunnes med manglende resultater av egen deltakelse, da svært mange forteller at de opplever sin stemme og plass i vervet som begrenset.

Denne strenge partiføringen kan i tillegg til å påvirke individet, også påvirke den demokratiske representasjonen. Oppgaven har undersøkt deskriptiv og substansiell representasjon og hvorvidt det er problematisk at unge faller fra dersom man ønsker å speile befolkningen i valgte posisjoner. At unge faller fra, betyr ikke nødvendigvis at unges interesser blir neglisjert slik den substansielle representasjonen hevder. Dette i tråd med Allern (et al., 2019) som hevder at det ikke er kun ungdom som håndhever ungdoms interesser i politiske diskusjoner. Denne undersøkelsen viser derimot at den substansielle representasjonen/meningsrepresentativiteten kan svekkes også når den deskriptive representasjonen er til stede. Også oversatt til at ungdoms meninger og interesser møter motstand også når ungdom er representert. Dette underbygges blant annet gjennom de strenge partiføringene unge møter som ikke tillater andre synspunkter. Unge har en formell plass rundt bordet, men deltar ikke i diskusjonene på lik linje med de eldre og mer erfarne representantene. Dette betyr at unges interesser faktisk kan neglisjeres selv med unges tilstedeværelse, noe som kan ha fatale konsekvenser for unges faktiske medvirkning, i tillegg til demokratiets representative kvalitet.

Mulighet for gjennomslag vil kunne oppleves ulikt dersom man sitter i et posisjonsparti enn i et opposisjonsparti. Eller om man sitter i en stor partigruppe kontra en liten. Informantenes opplevelse av begrenset innflytelse og gjennomslag er representert både fra posisjons- og opposisjonspartier, og store og små partigrupper. Det tyder ikke på at det foreligger åpenbare forskjeller mellom posisjon og opposisjon da innflytelse først og fremst skjer innad i eget parti før det tas opp i selve kommune-/bystyret. Noe man kan oppnå uavhengig av partiets plass i kommune-/bystyret. De tydeligste forskjellene foreligger mellom parti- og kommunestørrelser. Det tyder på at informantene fra mindre kommuner opplever gjennomslag og innflytelse i noe større grad. Dette kan henge sammen med at små kommuner har færre politikere og færre stemmer som skal høres i diskusjonene, og at relasjonene mellom politikerne kan være noe tettere. Dette gjelder likevel ikke alle små kommuner, og her spiller det psykososiale miljøet i større grad inn. Dårlig psykososialt miljø i eget parti er mer sannsynlig å medføre en opplevelse av begrenset gjennomslag og innflytelse.

Vi kan dermed konkludere med at *H2: Manglende opplevd innflytelse og gjennomslag er en årsak for unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg får støtte.*

5.2.3 H3 – Vanskelig arena for unge

Inngangen i kommune-/bystyret kan oppleves noe krevende, meg grunnlag i de årsaker allerede nevnt. I tillegg er det enkelte som opplever større spenninger i eget parti eller mellom partiene, noe som svekker det psykososiale miljøet. Flere melder om at politikken i disse tilfellene oppfattes som sekundært, og at det primært er maktkamp og krangling innad i eget parti og mellom partier som prioriteres. Et overraskende funn i undersøkelsen er andelen informanter som har opplevd ubehageligheter innad i eget parti. Ved utgangspunktet for oppgaven var det tenkt at de største uenighetene ville være mellom partigruppene, men det viser seg etter intervjuene at ulike former for uenighet, spenning eller trakassering innad i eget parti er svært vanlig. For flere var dette en betydningsfull årsak til at de valgte å trekke seg fra vervet. Unge er lei av at politiske saker og beslutninger avgjøres på «bakrommet» med kun et utvalg politikere, hvor resten ikke får tatt en aktiv del i utformingen. Dette kan skape en oppfatning av at man ikke er velkommen eller ønsket, noe som kan bidra til en følelse av ekskludering.

9 av 12 informanter rapporterer om en eller annen negativ opplevelse i løpet av sin tid som folkevalgt, som har bidratt til deres beslutning om å trekke seg som politiker. Tross et begrenset utvalg, er dette en stor andel. Dette underbygger Ødegård & Berghs (2011) forskning, som

rapporterer at unge folkevalgte gjennomgående har mindre positive erfaringer enn sine eldre kolleger. Når misnøye eller frustrasjon er årsakene til frafallet, vil det kunne medføre betydelige konsekvenser for det representative demokratiet, ved at representantene trolig ikke vil returnere til politikken ved en senere anledning. Dette står i motsetning til frafall begrunnet med kapasitet. Negative opplevelser inkluderer både ubehageligheter rettet direkte mot dem, noe som innebærer kommentarer og tilbakemeldinger, hersketeknikker, trusler og trakassering av andre i partiet. Samt indirekte ubehageligheter som dårlig kultur og atmosfære mellom politikere og partiet. Det sistnevnte underbygger den indirekte signaleffekten av ubehageligheter rettet mot andre politikere. Informanter oppgir å legge restriksjoner på seg selv ved å ikke tørre å være like synlige verken på talerstol eller i sosiale medier som de skulle ønske, i frykt for å motta like negative reaksjoner. Det vil dermed ha demokratiske implikasjoner, både når en selv utsettes for f.eks. hets, men også andre rundt en. De som har opplevd en form for ubehagelighet i tiden som folkevalgt, fikk også spørsmål om kilden til disse ubehagelighetene. Det tyder på at det i størst grad kom fra andre politikerkolleger, eller fra befolkningen for øvrig. Og det trekkes frem at det oftest er mannlige partikolleger. Flere av informantene forteller om en slags «garderobe-kultur» enten i partiet eller i kommune-/bystyret som de mannlige representantene i stor grad styrer, som går på bekostning av kvinnene til stede.

Ipsos' forskningsrapport på hat og trusler blant folkevalgte kunne ikke konkludere med en høyere sannsynlighet for å oppleve hatefulle ytringer eller trusler avhengig av kjønn, da disse variasjonene ikke var statistisk signifikante. En undergruppe som stikker seg frem i denne undersøkelsen, er likevel kjønn. Utelukkende alle de kvinnelige informantene rapporterer å ha opplevd én eller annen form for ubehagelighet, og alle de kvinnelige informantene har opplevd en eller annen form for ubehagelig hersketeknikk i løpet av tiden som folkevalgt. Både i form av usynliggjøring og tilbakeholdelse av informasjon ved at man ikke får ta del i de politiske diskusjonene, eller at ens stemme likevel ikke blir hørt, påføring av skyld og skam dersom man ikke gjør slik man får beskjed om, eller latterliggjøring ved at kjønnsdiskriminerende vitser dras når kvinner er til stede. Kun én av de mannlige informantene informerer om det samme. Dette henger sammen med Berit Ås' (1979) antakelse om at kvinner i større grad utsettes for denne type kommunikasjon. Kommunikasjon er noe som tas opp ved flere anledninger i intervjuene, og aldersaspektet blir dratt fram flere ganger når informantene snakker om måter politikerne henvender seg til hverandre. Enkelte kommunikasjonsformer adresserer aldersaspektet tydelig, og skisserer et hierarkisk skille mellom eldre og yngre. Eksempelvis er dette i negativ forstand gjennom hersketeknikker som «lille venn» og «du skjønner dette når du blir eldre», som flere

informanter forteller å ha opplevd. Som ung politiker blant eldre og mer erfarne er man en minoritet, og det kan være vanskelig å kreve sin plass og rolle. En slik kommunikasjonsform kan bidra til at plassen og rollen i gruppen oppleves som mindre enn den allerede er. Det kan tyde på at ferske representanter blir kastet ut i et miljø med en kommunikasjonsform som mange ikke behersker. Dette være seg enten det politiske vokabularet og de språklige, formelle retningslinjene som foreligger når politikerne skal henvende seg i plenum og i saksbehandlingen. I tillegg til ufin språkbruk, hersketeknikker eller trakassering som spesielt ubehagelige kommunikasjonsformer som i noen tilfeller kommer i tillegg. Problemet er at man som ung ofte ikke vet hvordan man skal håndtere slike henvendelser.

Flere av informantene påpeker hvordan de opplever en mangel på ivaretagelse dersom ubehagelige opplevelser oppstår. Det er derfor ikke nødvendigvis ubehagelig kommunikasjon isolert sett som fører til det store frafallet, men hvordan en blir håndtert og ivaretatt av andre rundt. Det tyder på at flere informanter oppfatter at partiet, partikolleger eller kommunestyret generelt ikke tar opplevelsene på alvor, og at man ikke blir tilstrekkelig ivaretatt blant de rundt. Det kan derfor tenkes at det behøves flere instanser beregnet for å fange opp akkurat disse.

Det er tydelig at flere informanter har opplevd vanskeligheter rundt å dele de ubehagelige opplevelsene med andre. Inkludert familie og venner. Både grunnet følelse av stigma, tabu og at det har opplevdes flaut eller i søk etter oppmerksomhet. Flere forteller at det er først noen år etterpå de er komfortable nok til å prate om det. Selv i kommune-/bystyrer som har en betydelig andel unge representanter, har det vært vanskelig å diskutere egne erfaringer, til tross for at man vet man har stått i de samme opplevelsene. På samme tid opplever noen av informantene å ikke bli trodd når de først forteller om dem. To av mine informanter viste seg tydelig berørt da de snakket om sine opplevelser og hvordan det har preget dem. Begge forteller at det er lenge siden de har snakket om tiden sin som folkevalgt, og de opplevelsene de har hatt. For den ene bunnet det i store vanskeligheter med å få innpass for sin stemme og plass i partigruppa, for den andre bunnet det i trusler og opplevelsen av stigma rundt dette. Deres fysiske reaksjoner under intervjuene viser at opplevelsene har gått svært tydelig inn på dem, og at de har hatt vanskeligheter med å håndtere disse opplevelsene.

Resultatene fra denne undersøkelsen viser at fem av informantene har opplevd konkrete trusler, enten fra partikolleger eller fra befolkningen for øvrig. I de tilfeller hvor truslene kommer fra partikolleger, har partikulturen i tillegg vært svært dårlig. Intervjuene tyder på at truslene i disse tilfellene er mer et symptom på et større problem, som er partikulturen. Det er dermed ikke truslene i seg selv som i størst grad har ført til frafallet, men en helhetlig negativ opplevelse

over lengre tid. Rapporten til Ipsos (2019) konkluderer med noen underkategorier av både alder, geografisk tilhørighet og partitilhørighet for opplevelse av hatefulle ytringer, trakassering og trusler. Grunnet det begrensede utvalget vil det være vanskelig å konkludere med noen underkategorier her.

Vi konkluderer med at *H3: trakassering, hatefulle ytringer og trusler er en årsak for unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg får støtte.*

5.2.4 Andre årsaker

Intervjuene avdekket også noen andre årsaker til frafall som de tre hypotesene ikke favnet. Blant annet var dette å miste tilhørighet til sitt eget parti. Frafall som forekommer på bakgrunn av at man mister tilhørighet til partiet, kan i presenterte demokratiteori kategoriseres som mindre bekymringsfullt, da det ikke bunner i misnøye og frustrasjon. Det kan i større grad tenkes at denne representanten vil ønske å komme tilbake i politikken ved et senere tidspunkt, representert ved et annet parti, hvis opplevelsene ellers er gode. Dette i motsetning til de som trekker seg av misnøye eller frustrasjon, som i mindre grad vil tenkes å komme tilbake til politikken ved en senere anledning.

Under intervjuene pekte flere på mangelen av opplæring og oppfølging ved inngangen til politikervervet. Flere av informantene nevnte folkevalgtopplæringen til KS (Kommunesektorens Organisasjon) som eneste kilde til opplæring. For enkelte opplevdes denne som god, flere betegnet den som mangelfull, og andre hadde aldri hørt om den. Flere av informantene rapporterer at de følte de ikke hadde nok forkunnskaper, eller var nok forberedt på å være folkevalgt, og at det å være folkevalgt da opplevdes som overveldende og tøft. Informantene trekker frem at man er nødt til å lære seg selv hvordan man skal være folkevalgt og det går utover motivasjonen dersom man ikke behersker det. Flere pekte også på at opplæringen de fikk, kun inkluderte nye representanter. I en forlengelse av dette var det flere som etterspurte opplæring og oppfølging av eldre representanter med fokus på debattkultur, hersketeknikker og etikk overfor andre representanter. Dette kan i større grad forstås som en eventuell løsning på problematikken enn en frafallsårsak i seg selv. Dette er likevel funn som vil være interessant å ta med inn i videre forskning.

I Berglund og Winsvolds (2005) undersøkelse var, som tidligere nevnt, «flyttet» og «tok for mye tid» som tydelig var de viktigste oppgitte årsakene blant unge mellom 18-25 år når de fikk

spørsmål om hvorfor de ikke stilte til gjenvalg. Samtidig var det en kategori som ble kalt «annet» som særlig mange mellom 18-25 oppga som årsak til sitt frafall. Forfatterne redegjør for noen mulige forklaringer som kan skjule seg bak denne kategorien. Blant annet viser intervju med noen av deres respondenter at dette kan innebære blant annet motivasjonsfaktor, at man som ung er i en prøve-og-feile-fase, at det ikke gir status blant andre unge, eller at det er slitsomt med negativ oppmerksomhet fra media. Flere av disse oppgitte årsakene viser seg å være aktuell som frafallsårsak også nå. Ingen av informantene i denne undersøkelsen nevnte eksplisitt at de har vært i en prøve-og-feile-fase, men det kan trolig favne flere av informantene som nevner at deres interesser har endret seg. For flere har motivasjonen sunket etter at de trådte inn i vervet, grunnet at de innså at de ikke hadde interesse av å være folkevalgt likevel. Det behøver ikke være videre dramatiske årsaker bak dette. Ingen av informantene oppgir noe som kan forstås som at det å være ung folkevalgt medfører svekket status. Det vil kunne tenkes at hat, hets, trakassering og trusler var en potensiell årsak til frafall også for Berglund og Winsvolds (2005) informanter. «Annet»-kategorien avdekket kort dette med negativ oppmerksomhet fra media som en av faktorene som skjulte seg bak «annet»-kategorien. Dette ble imidlertid lite vektlagt i deres undersøkelse. Man kan tolke de negative opplevelsene i form av hatefulle ytringer, trakassering og trusler både fra media, men også andre, bidrar med et ytterligere forklaringsaspekt til «annet»-kategorien i forfatterens undersøkelse fra 2005. Forhåpentligvis vil dette tilegnes større oppmerksomhet i fremtidige undersøkelser av folkevalgte og ytterligere teoriutvikling.

6.0 Avslutning

6.1 Hovedfunn

Problemstillingen oppgaven har forsøkt å besvare er; *Hvilke årsaker ligger bak unge lokalpolitikeres ønske om å ikke stille til gjenvalg?* Som en generell oppsummering ligger det ofte flere årsaker bak beslutningen om frafall, og årsakene kan være sammensatt og komplekse. Alle årsaker blir heller ikke kommunisert av den folkevalgte. Dette er ikke nødvendigvis fordi en ønsker å holde årsakene skjult, men at andre årsaker ikke har vært et tema tidligere. Noen årsaker veier kanskje tyngre enn andre, og noen årsaker kan oppleves som mer allment akseptable enn andre. På denne måten har man mulighet til å selektere ut hva en ønsker å besvare med dersom man mottar spørsmål om hvorfor man har valgt å trekke seg fra politikken. Negative opplevelser og ubehageligheter av ulikt slag har opplevdes som mer tabubelagte, og i disse tilfellene har informantene heller oppgitt andre foreliggende frafallsårsaker, eksempelvis at man ikke lenger har tid. Det behøver heller ikke være én spesiell hendelse eller spesielle opplevelser å peke ut som betydningsfulle for ønske om å trekke seg, men en sammensatt opplevelse i form av følelser, kultur og atmosfære som gjør at man på en mer subtil måte presses ut. Dette kan være vanskelig å peke ut som konkrete årsaker.

Unge opplevelser som folkevalgt er i større grad dårlige enn hva tidligere forskning har avdekket. Unge meninger blir i mindre grad hørt i de lokalpolitiske organene, til tross for deres tilstedeværelse, og saker unge er opptatt av, er mindre viktige i kommunepolitikken. Det oppleves også som krevende for unge å ta plass i politikken, grunnet frykt for negative sanksjoner både av andre politikere eller av befolkningen for øvrig. Noe som preger kvinnelige representanter i noe større grad enn menn. Det viser seg at vi i motsetning til Offerdal & Aars' (2000) forskning på frafall blant folkevalgte generelt kan konkludere med at folkevalgte i relativt *stor* grad slutter i politikken på grunn av frustrasjon eller misnøye. Man kan si at unge folkevalgte i stor grad presses ut. Mangel på kapasitet er ikke en like stor forklaringsfaktor for unge folkevalgtes frafall i det 21. århundre. Dette gir et nytt henblikk på de demokratiske implikasjonene av frafall.

Hva betyr så dette for ungdomsrepresentasjonen, og hvilke demokratiske implikasjoner har unge folkevalgtes frafall? Tallene viser at antallet unge folkevalgte har økt de siste lokalvalgene, men at andelen er fremdeles lav sammenlignet med gruppens størrelse i befolkningen. Folkevalgte gjenspeiler derfor ikke befolkningen de representerer, med hensyn til sosial/deskriptiv representativitet (hvor nær politikerne er velgernes egenskaper) som

Ødegård & Bergh er opptatt av. Menings-/substansiell representativitet (hvordan politikernes handlinger reflekterer befolkningens interesser og meninger) behøver ikke være svekket til tross for at den sosiale/deskriptive representativiteten er det, fordi andre politikere også kan ta opp ungdomsrelevante saker, slik som Allern (et al., 2019) hevder. Man kan diskutere om dette kan sammenlignes da voksne politikere ikke vet nøyaktig hvor skoen trykker slik ungdommene selv gjør. Det fremkommer av intervjuene at både den sosiale- og meningsrepresentativiteten kan betegnes som nokså svak i norske kommuner. Unge får ikke fullstendig uttrykk for sine meninger og interesser, til tross for at de er til stede der beslutningene tas, noe som til dels kan forklare det høye personskiftet, som Aars (2000) problematiserer. Det representative demokratiet som helhet kan dermed beskrives som nokså svakt, både i form av skjevhet av hvem som tar beslutningene, i tillegg til hvilke saker som vinner frem. Dette fører til at forbindelsen mellom politiker og velger svekkes, noe som kan ha konsekvenser for videre rekruttering og valgoppslutning blant unge.

6.2 Metodologiske styrker og begrensninger

Det fremkommer, som tidligere nevnt, at det ofte foreligger andre eller flere årsaker bak frafall enn hva man kanskje tidligere har oppgitt. At undersøkelsen har belyst dette, styrker de metodologiske valgene. Tidligere undersøkelser som har benyttet spørreundersøkelser og større kvantifiserbare studier har ikke belyst akkurat dette. En forklaring kan være tidsaspektet, hvor unge folkevalgte som har blitt undersøkt i tidligere perioder ikke har trukket seg av samme årsaker. En alternativ forklaring er at metodene benyttet i tidligere undersøkelser, ikke har vært tilstrekkelig for å avdekke akkurat dette. Det er ingen grunn til å tro at funnene som foreligger i denne oppgaven er spesielle for akkurat dette utvalget. Likevel vil det kunne tenkes at et annet utvalg respondenter ville gitt noen andre svar. På samme måte som at flere respondenter ville gitt mer innsikt. Ambisjonen i forkant av oppgaven har vært å søke etter representativitet i form av en balansert fordeling av informanter på kryss og tvers av landet, partier, alder innad i aldersgruppen og kjønn. Det vil ikke være mulig å trekke noen linjer til representativitet, grunnet de metodologiske valgene med dybde foran bredde. Det vil likevel være en rimelig antakelse å tro at disse opplevelsene preger flere unge folkevalgte, enn de tretten som belyst her. Valg av tidsavgrensning for utvalget har også vist seg som en styrke. Det vil trolig være enklere å reflektere over sitt frafall i retrospekt. Flere av informantene rapporterer at de har fortalt andre at en form for tidskonflikt var hovedårsak til frafallet, i tillegg var noe de også hadde overbevist seg selv om. Når de ser tilbake på tiden, var den preget av mer negativitet,

enn hva de innså på det tidspunktet de trakk seg. Disse funnene strider mot Offerdal & Aars (2000) konklusjoner om at tidsbegrunnelsene er de aller viktigste årsakene til frafall blant norske folkevalgte, og at man i liten grad slutter på grunn av misnøye eller frustrasjon. Disse funnene vil i større grad være bekymringsfulle, da de ikke gjør det rimelig å anta at frafallet bare er midlertidig. Noe som i større grad vil ha innvirkning på demokratiets representative kvalitet enn hva man tidligere har konkludert med.

6.3 Videre forskning

Grunnet spriket mellom tidligere forskning og mine funn, vil det fremdeles være en vei å gå for å danne et helhetlig bilde av årsaker bak unge politikeres frafall. I Norge har ikke dette temaet blitt studert på nesten 20 år. Det vil være interessant å foreta en lik undersøkelse i dag, og se hvordan resultatene har endret seg. Samfunnsmessige, kulturelle og digitale endringer vil trolig ha satt sine spor, og det vil være interessant å se hvordan dette påvirker folkevalgtes opplevelse av lokalpolitikken. Det vil også være interessant å foreta en lik undersøkelse på et større utvalg. Potensielt alle unge folkevalgte som trekker seg i et tidsrom, sammenlignet med andre tidsrom, land eller aldersgrupper. Således vil kvalitative case-studier gi viktig innsikt for senere kvantitative studier hvor større andel av populasjonen kan undersøkes.

Det vil også være interessant å undersøke om frafallsprosenten blant unge folkevalgte ville stagnert dersom man satte inn ytterligere tiltak for å ivareta spesielt unge og nyrekruttede folkevalgte. Hvis det viser seg å være tilfellet, kan man konkludere med at motivasjonen og ambisjonen man inntreter vervet med, er av enda mindre betydning enn tenkt.

Mine funn viser at det er et hull i forskningslitteraturen som tidligere ikke har blitt belyst, knyttet spesielt til at frafall ofte bunner i ulike negative opplevelser. Disse funnene er svært verdifulle, spesielt for demokratilitteraturen. Selv om resultatenes generaliseringsevne er begrenset, vil de likevel ha implikasjoner for videre studier.

Litteraturliste

- Aars, J. (1998). *Rekruttering og personskifte i lokalpolitikken. En sammenligning av Finland og Norge*. (Doktoravhandling). Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen.
- Aars, J. (2006, 29.-30. november). *Hvorfor delta? Hvorfor la være? Motivasjon for lokalpolitisk deltakelse*. Notat presentert ved konferansen «Lokalpolitisk deltakelse – hvordan engasjere?», Eidsvoll/Gardermoen.
- Aars, J. & Christensen, D. A. (2010:12) *Hvis bare flere kunne sitte stille! Politisk motivasjon blant kvinner og menn*. Oslo: Rokkansenteret.
- Aars, J. (2000). Demotiverte og uansvarlige folkevalgte? Politiske ambisjoner blant norske kommunestyrerepresentanter. *Kommunal økonomi och politik*, 4(4), s. 29-51.
- Allen, P. (2012). Last in, first out – Gendered patterns of local councillor dropout. *British Politics*, 8(2013), s. 207-224.
- Allern, E. H., Karlsen, R. & Narud, H. M. (2019). Kvinnerepresentasjon og parlamentariske posisjoner. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 43(3), s. 230-245.
- Arbeidsmiljøloven (2005). Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern m.v. (LOV-2005-06-17-62). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-62>
- Baldersheim, H. (2011). Folkevald i kommunen: representantrolla under press? I H. Baldersheim og E. Smith (Red.), *Lokalt demokrati uten kommunalt selvstyre?* (s. 132-155). Oslo: Abstrakt forlag.
- Barne- og familiedepartementet (2016). *Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020*. [Plan/strategi]. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- Bergh, J., Tjerbo, T., Baldersheim, H., Blåka, S., Rose, L., Saglie, J. & Winsvold, M. (2013:24). *Veier til god lokaldemokratisk styring*. Oslo: NIBR.
- Berglund, F. (2005:18). *Likestilte politikere?* Oslo: NIBR.
- Berglund, F. & Winsvold, M. (2005:9). *Unge folkevalgte. Om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte i norsk lokalpolitikk*. Oslo: NIBR.

- Beyers, J., Braun, C., Marshall, D. & De Bruycker, I. (2014). Let's talk! On the practice and method of interviewing policy experts. *Interest Groups & Advocacy*, 3(2014), s. 174-187.
- Bloch, V. V. H. (1998). Standard for klassifisering av kommuner etter innbyggertall. Hentet fra <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/115>
- Brantzæg, B. A., Aastvedt A., Thorstensen, A. & Vareide, K. (2010:264). *Mosvik og Inderøy. Utredning av kommunesammenslåing*. Bø: Telemarksforskning.
- Brandtzæg, B. A. (2020). Lokalpolitikeres arbeidsvilkår. Telemarksforskning på oppdrag av KS. Internnotat tilsendt personlig på mail.
- Briggs, J. (2000). What's in it for women? The motivations, expectations, and experiences of female local councillors in Montreal, Canada and Hull, England. *Local Government Studies*, 26(4), s. 71-84.
- Cammett, M. (2013). Using Proxy Interviewing to Address Sensitive Topics. I L. Mosley (Red.). *Interview Research in Political Science* (s. 125-144). New York: Cornell University Press.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.
- Eggebø, H. & Stubberud, E. (2016:15). *Hatefulle ytringer. Delrapport 2: Forskning på hat og diskriminering*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Erlingsson, G. O. & Öhrvall, R. (2010). *Politikens villkor: Om engagemang och avhopp i kommunpolitiken*. Norrköping: Centrum för kommunstrategiska studier.
- Every-Palmer, S., Barry-Walsh, J. & Pathè, M. (2015). Harassment, stalking, threats, and attacks targeting New Zealand politicians: A mental health issue. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 49(7), s. 634-641.
- Gentikow, B. (2005). *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Gerring, J. (2017). *Case Study Research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haberis, A. & Prendergast, J. (2007). *Councillors Commission Research Report 1: Incentives and Barriers to Becoming and Remaining a Councillor; A Review of the UK Literature*. London: Department for Communities and Local Government.

- Hagen, T. P. (1998). Gjenvalg blant norske kommunestyrerepresentantar. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 14(2).
- Hibbing, J. R. (1989, 7.-8. desember). *The Career Paths of Members of Congress*. Paper presented at the meeting for the Center for the Study of Elected Politicians. Cambridge: Harvard University.
- Holmquist, T. (2018, 1. februar). Kaldgufs i kommunestyret. *Kommunal Rapport*. Hentet fra: <https://www.kommunal-rapport.no/kommentar/kaldgufs-i-kommunestyret/111567/>
- Ipsos (2019). *Hat og trusler mot folkevalgte*. Laget for Kommunesektorens organisasjon (KS). Hentet fra <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/nyhetssaker/Hat-og-trusler-mot-folkevalgte.pdf>
- IPU. (2014). *Youth Participation in National Parliaments*. Interparliamentary Union: Geneva, Switzerland.
- King, G., Keohane, R. O. & Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. New Jersey: Princeton University Press.
- Korsell, L., Axelson, T., Frisk, L. & Stier, J. (2020). Harassment and Threats, Concern and Fear: The Experiences of Local Politicians in Ludvika, Sweden. *Journal for Deradicalization*, 22, s. 188-217.
- Kommunesektorens Organisasjon (2018). Trusler og vold. Hentet fra <https://www.ks.no/fagomrader/arbeidsgiverpolitikk/arbeidsmiljo-og-hms/best-sammen--partssamarbeid-om-arbeidsmiljo/arbeidsmiljo/les-mer/trusler-og-vold>
- LDO (2015). *Hatytringer og hatkriminalitet*. Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet.
- LeCompte, M. D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Reviews of Educational Research*, 52, s. 31-60.
- LNU – Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (2014). Antall medlemmer under 26 år i politiske ungdomspartier. Tallene er tilgjengelig i Ødegård, G. (2014). Små partier – store endringer. Medlemskap i ungdomspartiene i Norge 1998–2011. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 14(1), s. 135–148.
- Lynch, J. F. (2013). Aligning Sampling Strategies with Analytic Goals. I L. Mosley (Red.). *Interview Research in Political Science* (s. 31-45). New York: Cornell University Press

- Mansbridge, J. (1999). Should Blacks Represent Blacks and Women Represent Women? A Contingent Yes! *The Journal of Politics*, 61(3), s. 628-657.
- Meld. St. 39. (2001-2002). *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*. Barne- og familiedepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-39-2001-2002-/id470899/>
- Meld. St. 33. (2007-2008). *Eit sterkt lokaldemokrati*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-33-2007-2008-/id517539/?ch=1>
- Midtbøen, A. H. (2017:07). Offentlighetens grenser. Hovedfunn fra prosjektet Status for ytringsfriheten i Norge 2015-2017. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- NOU 2011:20 (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- NSD (2019). Skolevalg 2019. Som hentet fra: <https://www.nsd.no/skolevalg>
- NTB (2018, 19. januar). En av ti kvinnelige lokalpolitikere som svarer har blitt seksuelt trakassert. *Kommunal Rapport*. Hentet fra: [https://www.kommunal-rapport.no/politikk/en-av-ti-kvinnelige-lokalpolitikere-som-svarer-har-blitt-seksuelt-trakassert/11809!/?ch=1](https://www.kommunal-rapport.no/politikk/en-av-ti-kvinnelige-lokalpolitikere-som-svarer-har-blitt-seksuelt-trakassert/11809!/)
- Offerdal, A. & Aars, J. (2000). *Lokaldemokratiet. Status og utfordringer*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Orgeret, K. S. (2020, 10. november). Metoo. Hentet fra <https://snl.no/metoo>
- Pitkin, H. (1967). *Concept of Representation*. California: University of California Press.
- Påsche, E. S., Kråkenes, C. & Rømo, F. R. (2020, 10. juli). Fikk så ørene flagret i kommunestyret, professor mener politikere trenger hjelp. *NRK*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/frykter-drittsslenging-odelegger-engasjementet-til-unge-politikere-1.15085844>
- Rallings, C. & Thrasher, M. (2006). National Trends and Local Difference: The 2006 Local Elections. *Representation*, 42(4), s. 315-332.
- Rallings, C., Thrasher, M. and Shears, M. (2008). *The 2008 Survey of Local Election Candidates*. London: IDeA and LGA.

- Rao, N. (1999) Representing the people? Testing assumptions about local government reform. *Public Administration*, 7(2), s. 257–271.
- Ringkjøb, H. E. & Offerdal, A. (1998:156). *Om partimedlemsundersøkinga i Telemark 1997 – Sluttrapport*. Oslo: Senter for samfunnsforskning.
- Schlesinger, J. A. (1966). *Ambition and Politics: Political Careers in the United States*. Michigan: University of Michigan Press.
- Schlesinger, J. A. (1994). *Political Parties and the Winning of Office*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- SSB (2020, 16. januar). Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Hentet fra: <https://www.ssb.no/kommvalgform>
- Strand, T. & Haga, A. (2018, 20. Mars). Arbeiderpartiet: - Politikere og Utøya-overlevende er blitt truet på livet. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/4dXybe/arbeiderpartiet-politikere-og-utoeya-overlevende-er-blitt-truet-paa-l>
- Verba, S., Schlozman, K. L. & Brandy, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Winsvold, M., Ødegård, G. & Bergh, J. (2017). Young councillors – influential politicians or youth alibi? *Representation*, 53(3-4), s. 297-311.
- Ødegård, G. (2007). Political socialization and influence at the mercy of politicians – A study of a local participation project amongst young people in Norway. *Young – Nordic Journal of Youth Research*, 15(3), s. 273-297.
- Ødegård, G. (2009). Politisk engasjement fra ungdomstid til ungt voksenliv. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 2(50), s. 131-161.
- Ødegård, G. & Bergh, J. (2011). *Unge i tradisjonell politikk – Deltakelse i valg, kommunestyre og partier*. [Forskningsnotat]. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Ødegård, G., Bergh, J. & Saglie, J. (2020). Why Did Young Norwegians Mobilize: External Events of Early Enfranchisement? I Eichhorn J., Bergh, J. (Red.) *Lowering the Voting Age to 16*. (s. 189-210). London: Palgrave Macmillan.

Aardal, B., Kolltveit, K. & Karlsen, R. (2020). *Hvem, hva og hvor for norske ungdomspolitikere? Første resultater fra et langsiktig forskningsprosjekt.* [Forskningsnotat]. Oslo: Universitetet i Oslo.

Ås, B. (1979). *De fem hersketeknikker – om ufarliggjøring av undertrykkerens våpen.* København: Kvinderetlig Skriftserie.

Vedlegg 1: intervjuguide

Intervjuguide unge folkevalgte

Introduksjon: Fortelle om formalitetene rundt oppgaven, personvern hensyn, og vise til informantbrevet for annen info utover dette.

Samtykke om taleopptak.

Innledningsspørsmål:

1. Fortell litt om hvordan du ble kommunestyrerepresentant. (*Hvordan ble du nominert, valgt inn?*)
Hvordan var dine opplevelser som folkevalgt i kommune-/bystyret?
Så du trivdes godt i kommunestyret?
Så du hadde et litt ambivalent forhold til å sitte i kommunestyret?
2. Vil du fortelle litt om hvorfor du ikke satt lengre i vervet?

Motivasjon:

3. Hva motiverte deg til å gå inn i vervet i utgangspunktet?
4. Har/hadde du noen videre politiske ambisjoner utover vervet som folkevalgt i kommunen?
5. Føler du at disse ambisjonene eller motivasjonen endret seg underveis i tiden som folkevalgt?

Gjennomslag:

6. Hvor stor innflytelse opplevde du at du hadde i kommunestyret? (*Følte du dette var påvirket av din alder, ditt kjønn, din etnisitet?*)
7. Hvor stor innflytelse følte du at du hadde i partiet? (*På politikken de førte f.eks.*)

Årsaker til frafall:

8. Hva er grunnen til at du trakk deg som folkevalgt?

Praktiske utfordringer:

9. Hvordan opplever du at arbeidsmengden er som folkevalgt?
10. Var det noen praktiske utfordringer som gjorde at du trakk deg fra vervet?

Hat, trakassering og trusler:

11. Hvordan har du opplevd det psykososiale miljøet i vervet? (*Debattekultur, forhold mellom partiene/opposisjon og posisjon osv.*)
12. Hvordan opplevde du forholdet mellom politikerne i rådet?
13. Hvordan opplever du forholdet mellom politikere og administrasjonen?
14. Opplevde du noen ubehagelige opplevelser i løpet av din tid som folkevalgt?
15. Har du opplevd trakassering i løpet av tiden i vervet? (*Enten fra øvrig befolkning eller fra kolleger i kommunestyret/partiet/administrasjonen*)
16. Har du opplevd å motta ubehagelige kommentarer og/eller hets i løpet av tiden i vervet?
17. Har du opplevd å motta konkrete trusler i løpet av tiden i vervet?
  - Hvis ja på noen av de fire forgående spørsmålene – hvordan opplevdes dette for deg?
  - Hvis ja på noen av de fire forgående spørsmålene – føler du at disse opplevelsene hadde innvirkning på din beslutning om å ikke stille til gjenvalg?
18. Ble dette fanget opp av noen i kommunen/partiet/rådet?
19. Oppgav du en annen årsak til frafall når andre spurte enn hva den egentlige årsaken var?
Hvis ja – hvorfor følte du for å oppgi en annen grunn?

Avslutning:

20. Har du gått over til å være politisk aktiv ved en annen arena etter din tid i kommunestyret? (*Hvis nei: tenker du på å fortsette med politikk senere?*)
21. Jeg intervjuer deg fordi du har vært ung folkevalgt. Føler du at din opplevelse som folkevalgt ville vært annerledes dersom du hadde vært eldre?
22. Er det noe du tenker vil være relevant å fortelle som vi ikke har snakket om enda?

Takke for intervjuet og redegjøre for formaliteter rundt sitatsjekk.

Vedlegg 2: intervjuguide, bakgrunnsintervju

Intervjuguide - bakgrunnsintervju

Introduksjon: Fortelle om formalitetene rundt oppgaven, personvern hensyn, og vise til informantbrevet for annen info utover dette.

Samtykke om taleopptak.

Innledningsspørsmål:

1. Fortell litt om hvordan du kom inn som folkevalgt. (*Hvorfor, hvordan, osv.*)
2. Jeg har jo lest artikkelen i nettavisen om hendelser som har foregått i kommunestyret. Kan du fortelle litt om dem?

Motivasjon/ambisjoner:

3. Hva motiverte deg til å gå inn i vervet i utgangspunktet?
4. Har/hadde du noen videre politiske ambisjoner utover vervet som folkevalgt i kommunen?
5. Føler du at motivasjon og/eller videre politiske ambisjoner har endret seg etter at du inntrådte i vervet og frem til nå?

Gjennomslag:

6. Hvor stor innflytelse opplever du at du har i kommunestyret? (*Føler du dette påvirkes av din alder, kjønn, annet?*)
7. Hvor stor innflytelse føler du at du har i partiet? (*På politikken de fører f.eks.*)

Gjenvalg:

8. Hvor stor anser du muligheten for at du ønsker å stille til gjenvalg etter denne perioden?
Hva er hovedårsaken til at du tenker dette?

Ubehagelige opplevelser:

9. Hvordan opplever du det psykososiale miljøet i vervet? (*Debatkultur, forhold mellom partiene/opposisjon og posisjon osv.*)
10. Mellom hvem har de største konfliktene vært?
11. Hvordan opplevde du forholdet mellom politikerne i rådet generelt?

12. Hvordan opplever du forholdet mellom politikere og administrasjonen?
13. Har du hatt andre ubehagelige opplevelser i løpet av din tid som folkevalgt utover de opplevelsene allerede beskrevet?
14. Har du opplevd å motta konkrete trusler i løpet av tiden i vervet?

Avslutning:

15. Jeg intervjuer deg fordi du er ung folkevalgt. Føler du at din opplevelse som folkevalgt ville vært annerledes dersom du hadde vært eldre?
16. Er det noe du tenker vil være relevant å fortelle som vi ikke har snakket om enda?

Takke for intervjuet og redegjøre for formaliteter rundt sitatsjekk.